

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η ΠΙΟ ΑΝΗΣΥΧΗ ΚΑΙ ΠΙΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΖΩΗ (Em. Mounier)	209
ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ ('Αρ. 'Α. 'Ασπιώτη) ..	219
MARIE NOEL "Η ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ (J. Dussaulx) ..	221
ΜΟΝΟΣ ΜΑΖΥ ΣΟΥ (ποίημα Γ. Βερίτη)	224
ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΟΥΣΙ (J. Irvin Miller)	225
ΤΟ ΦΕΙΔΙ ΤΗΣ ΒΡΟΧΗΣ (ποίημα Ν. Καμβύση)	228
ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ ('Ιω. Θεοχάρη)	229
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑΜΗΝΟΣ (Π. Κυρούση)	232
ΣΚΕΨΕΙΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ	236
ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	238
ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ	239

«ΑΚΤΙΝΕΣ» ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ

ΕΤΟΣ 29ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 1966

ΑΡΙΘ. 272

ΔΡΑΧ. 7

H. D. F. Kitto: «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ»

Ένα πολύτιμο ανάγνωσμα για κάθε σύγχρονο άνθρωπο που ενδιαφέρεται για τὰ βασικά προβλήματα τοῦ πολιτισμοῦ μας και τὴν ὀρθὴ τοποθέτησί τους.

Τιμᾶται: δεμένο δραχ. 55

ἄδετο δραχ. 35

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 45 ΑΘΗΝΑΙ

ΤΗΛ. 627-035

ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Μόλις ἐκκυκλοφόρησε

54

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

**ΤΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ
ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ**

Ἵ π ὀ

Ἰρ. Α. Ἰσπινῶτη

Ψυχιάτρου

ΑΠΟ ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ παιδί πού μένει μωρό. —Πιπίλισμα, ὄνυχοφαγία. —Νυκτερινὴ ἐνούρησις. —Τὸ παιδί πού δὲν θέλει νὰ φάγη. —Όταν οἱ ἀδελφοὶ φιλονεικοῦν. —Αἱ δυσκολίαι τοῦ πρωτοτόκου. —Τὸ μοναχοπαιδί. —Υἱοθετημένα παιδιά. —Τὸ πειραχτήρι. —Τὰ παιδιά πού θέλουν νὰ ἐπικρατοῦν. —Παθητικὰ παιδιά. —Υπερενεργητικὰ παιδιά. —Ἰλλαι ἀνωμαλίαι τῆς συμπεριφορᾶς. Ὁ ἀδυνατισμὸς, ἡ δνειροπόλησις, αἱ ταλαντεύσεις τῆς διαθέσεως, ἡ σκληρότης, ἐπιθετικότης, μικροὶ τύραννοι. —Οἱ τίτλοι «καλοαναθρεμμένον» καὶ «κακοαναθρεμμένον» παιδί. —Ὁ χωρισμὸς ἀπ' τὴ μητέρα.

Αἱ ποιναί. —Ἡ βία καὶ ἡ ἐλευθερία πρόβλημα τοῦ παιδαγωγοῦ. —Θεωρίαι τῆς ποινῆς. —Ποῖαι αἱ συνέπειαι τῶν ποινῶν. —Θεραπευτικὴ ποινὴ. —Πῶς δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἡ τιμωρία. —Τὰ τέσσαρα βασικὰ στοιχεῖα τῆς δικαίας τιμωρίας. —Ἡ σωματικὴ ποινὴ. Ἐνας κῶδιξ τῆς ἀγωγῆς. —Τὸ πρόβλημα τῆς ποινῆς εἰς τὸ σχολεῖον. —Διὰ τὴν δημιουργίαν ἠθικῆς συνειδήσεως.

Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ ἐκλειπωλεῖα. Τιμὴ δραχ. 15.

Κεντρικὴ διάθεσις τευχῶν καὶ παραγγελία: Γραφεῖα Περιοδικοῦ «Ἰκτίνες»,
Ἰακαδημίας 45, ἸἸθήναι 135, τηλ. 624-233.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΤΟΣ 29ον

ΙΟΥΝΙΟΣ 1966

ΑΡΙΘ. 272

Η ΠΙΟ ΑΝΗΣΥΧΗ ΚΑΙ ΠΙΟ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗ ΖΩΗ

«'Αν χριστιανός είναι ένας άνθρωπος έκ γενετής άρρωστος, άς τόν άποτελειώσουν όσο τό δυνατόν γρηγορώτερα. 'Η άνθρωπότης έχει πιά βαρεθή νά καταναλίσκη τίς καλύτερες δυνάμεις της παλεύοντας μ' ένα αιώνιο έτοιμοθάνατο».

“Έτσι μιλεί ό νεαρός ειδωλολάτρης της νέας έποχής.

“Όμως, τί σημαίνει άρρωστος; Τό νά είναι κανείς άρρωστος, είναι ένας λόγος... Για τί είδους άρρώστεια πρόκειται; Μήπως ό καθένας μας δέν θά μπορούσε ν' άρρωστήση, μόλις στερηθή κάπως από αυτό πού τόν τρέφει, ή όταν τραφή με κάτι πού τόν δηλητηριάζει;

Γίνεται σήμερα πολύς λόγος για άρρενωπή άδελφωσύνη, για μιá τάξη, μιá κοινωνία, άρρενωπή.

Είναι μιá λέξη πού άφίνει κάποιον άπροσδιόριστο αντίκτυπο. 'Ο άρτιος άνθρωπος δέν είναι ένας μονόλιθος, είναι ένα έργον τέχνης. 'Επάνω σέ μιá διάκριση τών δύο φύλων, πού θέλει νά είναι καθαρά προσδιορισμένη, τοποθετεί έναν ψυχισμό, πού ή επικράτησή του θά πρέπη νά είναι χαρακτηριστικά προσανατολισμένη πρós τό ένα από τά δύο φύλα, πού συνοδεύει όμως ή είσφορά

των ιδιοτήτων του φύλου, πού τόν προικίζει με μιá κίνηση πρós την ολοκληρωμένη άνθρωπότητα. 'Η έλλειψη του «έμβολιασμού» αυτού άναπτύσσει στον άνδρα μιá άρρενωπότητα υπέρμετρη, και στη γυναίκα μιá υπέρμετρη θηλυκότητα, και δημιουργεί έναν ιδιαίτερο ανθρώπινο «τύπο», πράγμα πού προκαλεί ένα σωρό άνισορροπίες.

Αυτό πού άληθεύει, στην περίπτωση αυτή, για τά άτομα, άληθεύει επίσης και για τίς ανθρώπινες ομάδες. Μιá κοινωνία πού άπαιτεί υπερβολική χάρη, λεπτότητα, ιδανισμό, μουσικότητα, όπως π.χ. ή κοινωνία του 1900, έξασθενεί από την μεγάλη «θηλυκότητα», ενώ αντίθετα, μιá άλλη πού θά καλλιεργούσε αποκλειστικά τίς «άνδρικές» άρετές, στερεότητα, δράση, δύναμη, άποδιοργανώνεται από ένα είδος «άρρενωπότητος» άμετρης.

‘Ο Χριστιανισμός, πού σώζει τόσο τόν άνδρα όσο και την γυναίκα, κηρύττει την δύναμη μαζί με την πραότητα, τίς ήρωικές άρετές, και ταυτόχρονα την πλήρη ύπακοή την πνευματική «όρμη», μέσα από την αυταπάρηση. Δέν άφίνεται νά παρασυρθή, άποκλειστικά πρós την μιá κατεύθυνση, με πρόσχημα την καταπολέμηση του αντίθετου άκρου.

Δέν παραμένει, ώστόσο, άδιάφορος στις διακυμάνσεις της ευαισθησίας μέσα στην 'Ιστορία. 'Η αιώνια μοίρα Του

ήμπορεί, σὲ μιὰ δεδομένη ιστορική στιγμή, νὰ ἐξαρτηθῆ ἀπὸ ἕνα εἶδος περιπαθοῦς «μεροληψίας» γιὰ κάποια ὀρισμένη ἀρετὴ, ποὺ ἡ κατὰπτωσή της ἀποτελεῖ τὴν ἄμεση ἀπειλὴ τῆς ὥρας ἐκείνης. Τὴν μιὰ φορά, ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ κηρύττῃ συναγεμὸ στὶς «ἀνδρικές» δραστηριότητες, καὶ ἄλλοτε, ἀντίστροφα, νὰ μετριάζῃ π.χ. τὴν μεσαιωνικὴ τραχύτητα μὲ τὴν ἠθικὴ ἔξαρση τῆς γυναικὸς καὶ τὰ ἵπποτικά ἤθη.

Δὲν θὰ καθιστοῦμε ὅμως ποτὲ εἰδωλό του τὸν ἀνδρισμό, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν θηλυκότητα.

Βρίσκεται πάντα «πανταχοῦ παρών», πάντοτε ὅμως ἐναντίος στὰ εἰδωλα.

★ ★ ★

Μὲ τὶς ἀνωτέρω ἐπιφυλάξεις, ἔχομε σήμερα, στὸ τέλος ἑνὸς «ἄλεξανδρινισμού», μιὰν «ἀρρενωπὴ» ἀναγέννηση, ἂν ὄχι σὰν οὐσία, ἀλλὰ τοῦλάχιστον σὰν ἀναγκαῖο πρόλογο μιᾶς πνευματικῆς ἀνακαινίσεως.

Μέσ' στὴν εὐρεῖα αὐτὴ προοπτικὴ, οἱ ἀνδρικές ἀρετές δὲν ἀποτελοῦν πιὰ ὄργανο μιᾶς στενῆς, διαχωριστικῆς λειτουργίας. Στὸ σημεῖο αὐτὸ τῆς «αἰχμῆς», ὅπου γενικεύεται ἤδη καὶ ἡ πλέον ἰδιαίτερη προσωπικὴ ἐμπειρία, ἡ θηλυκότης χαρίζει στὴν ἀνθρώπινη ἀγωνία τὴν ἀπάντησι τῆς γενναιοδωρῆς «ἐξαλείψεως», τῆς δίχως ἐπιστροφή δωρεᾶς ἐνὼ, ἐξ ἄλλου, ὁ ἀνδρισμὸς παριστάνει τὴν συνειδητὴ αὐτοκυριαρχία, καὶ τὴν τάση πρὸς τὸ ἀδύνατο... "Ἐχομε ἀνάγκη, τόσο ἀπὸ τὸ ἕνα, ὅσο καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἡ ἀντίδραση, ὅμως, τῆς ὁποίας εἴμαστε μάρτυρες, καὶ στὴν ὁποίαν οἱ ἴδιοι συμμετέχομε, ξεπερνᾷ πλέον τὴν δύσκολη αὐτὴ ἰσορροπία.

Κάποιοι καινούργιοι «σωϊκισμός» γεννιέται τώρα ἐμπρὸς στὰ μάτια μας. Κι' αὐτός, ὅπως καὶ ὁ ἀρχαῖος, ἐκδηλώνεται σὰν μιὰ «σκληρυνση», σὰν μιὰ τάση πρὸς τὰ ἔσχατα ὄρια τῆς ἀμφιβολίας...

Τὴν στιγμή ποὺ ἠττάται ἡ τελευταία

δύναμη, ποὺ μᾶς ἀπομένει —ἡ ἐμπιστοσύνη στὴν ὕλικὴ ζωτικότητα—μέσα στὸν παροξυσμὸ τῆς, στρέφεται πρὸς ἐπιθυμίες μεγάλες, στερημένες ἀπὸ κάθε ἀντικείμενο, χαρακτηριζόμενες ἀπὸ ἐσωτερικὸ «μεγαλεῖο» καὶ «κοσμικὴν» ἔξαρση. Μιὰ ἰσχυρὴ τάση πρὸς τὴ μόνωση, ἀνάμικτη μὲ μιὰν εὐθυμὴ προσφορὰ τοῦ ἑαυτοῦ, σκληρότης καὶ μαζὶ φιλάνθρωπη διάθεση, ἀναμυγνύονται μᾶλλον παρὰ ποὺ ἀρμονίζονται, μὲ ἠρωϊκὴ κάποτε σταθερότητα ἢ καὶ θεληματικὴ ἐπιμονή, ποὺ καὶ ἡ γαλήνη τῆς ἀκόμη εἶναι ἀσθμαίνουσα, καὶ οἱ χαρές τῆς σημαδεμένες μὲ θλίψη...

Αὐτὴ εἶναι ἡ ψυχικὴ κατάσταση ποὺ κυριαρχεῖ ἐπάνω σ' ἕναν κόσμο, ὅπου, ἀφοῦ ἐναυάγησε κάθε ἀπόπειρα ἐρμηνείας, θεολογικῶς ἢ ἐπιστημονικῶς, τὸ «ἀδύνατον» προσλαμβάνει τὴν πλέον «ἀπόκρημνη» ἔννοια.

Δὲν πρόκειται μονάχα γιὰ ἕναν κόσμο ἐξωλογικὸ, ὅπου τὶς γραμμὲς του ταραξεῖ τὸ μυστήριο, ποὺ προσκομίζει ὅμως ὑποσχέσεις—καὶ ἀγωνία ταυτόχρονα. Εἶναι ἕνας κόσμος θετικά, ὀλοκληρωτικά καὶ ὀριστικά παράλογος, ξένος τόσο πρὸς τὴ λογικὴ ὅσο καὶ πρὸς τὴν καλωσύνη, κουφὸς σὲ κάθε ἀνθρώπινη ἐπίκληση. Δὲν προσφέρει μόνον λυπηρὲς ἀπαντήσεις στὰ ἐρωτήματα ποὺ τοῦ θέτομε, ἀλλὰ, πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀκόμα χειρότερο, δὲν δίνει ἀπάντηση, διότι δὲν ἔχει νὰ ἀπαντήσῃ τίποτε.

Θὰ ἦταν, ἐξ ἄλλου, ὑπερβολικὸ, τὸ νὰ μιλήσῃ κανεὶς γιὰ ἀπελπίσια σ' αὐτὸ τὸ εἶδος τοῦ σύμπαντος. Ἡ ἀπελπίσια εἶναι ὁ τυραννισμένος μάρτυρας ἑνὸς ἀπείρου ποὺ ἀπαρνείται τὸν ἑαυτοῦ του χωρὶς νὰ ἀρνήται τὴν ἴδια του ὑπαρξη, ἢ μιᾶς ἀθανασίας ποὺ διαρκῶς ξεοδεύεται, χωρὶς τὴ δυνατότητα ἐξαντλήσεως.

Ὁ τόνος ποὺ κυριαρχεῖ σήμερα, εἶναι, πολὺ περισσότερο, μιὰ παράλογη ἔλλειψις ἐλπίδος, κάποια ἀπουσία ἀδεια' δὲν εἶναι τὸ πένθος γιὰ τὴν ἐλπίδα, ἀλλὰ τὸ «πρακτικὸν» τῆς ἀπουσίας τῆς.

Ἐπάνω σ' αὐτὴν τὴν στατική ἔλλειψη τῆς ἐλπίδος, δὲν θὰ ἀσκήσωμε κριτική γιὰ τὸ ἠθικὸ τῆς περιεχόμενου. Ὅπως καὶ ἡ ἐλπίδα, ἡμπορεῖ νὰ εἶναι καλῆς ἢ κακῆς ποιότητος. Ἐχει τὴν τάση πρὸς ἀπεγνωσμένα πειράματα, πρὸς τὰ «ἔσχατα ὄρια», πρὸς τὸ «ἔσχατον τοῦ δυνατοῦ». Ὁ ἱππότης τοῦ παραλόγου παρουσιάζεται ὡς ὁ ἥρωας τῆς νέας ἐποχῆς. Χωρὶς νὰ θλέπη τὸ μέλλον, ρίχνεται «ψυχῇ τε καὶ σώματι» πρὸς τὸ μηδέν, κατὰ πρόσωπον. Δὲν συντροφεύεται ἀπὸ τὴν παραμικρὴ, φυσικὴ ἢ ὑπερφυσικὴ συνέργεια...

Ποτέ, μιὰ τόσο ὀλοκληρωτικὴ παραφροσύνη, δὲν ἐκτοξεύτηκε πρὸς τὶς ἀθύσσους μιᾶς ἐμπειρίας ἀνθρώπινης.

Ὅταν ξαναγυρίζη, ὁ «πρόσκοπος» αὐτὸς τοῦ μηδενισμοῦ, πρὸς τὸ χριστιανικὸ σύμπαν, καταλαμβάνεται ἀπὸ ὀργή, σὰν ἕνας πολεμιστὴς ποὺ ξαναβρίσκει ἀτότομα στὰ μετόπισθεν. Βρίσκεται τότε, μόνος, χαμένος. Μόνος, μέσα στὴν δρᾶση τῶν ἄλλων, ἀκόμα καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἀνάμεσα. Εἶναι χαμένος γιὰ ὄλες τὶς παρηγοριές, τῆς καρδιάς, τῆς λογικῆς ἢ τῆς πίστεως, διότι γι' αὐτόν, εἶναι ἀπὸ τώρα ὄλα ἀνέκκλητα, καὶ κάποια ἡμέρα θὰ τελειώσουν ὄλα...

Ὁ χριστιανός, ἀντιθέτως εἶναι ἕνας συντροφεμένος ἄνθρωπος, προειδοποιημένος, ἀπὸ ὄλες τὶς πλευρὲς εὐπρόσδεκτος. Καὶ ὅταν ἀκόμα τὸν ἀφήνη ἢ χάρις καὶ τὸν ἐγκαταλείπουν οἱ ἄνθρωποι, διατηρεῖ μέσα στὴν ἐγκατάλειψή του τὴν ὑπόκωφη παρουσία μιᾶς ἀόρατης πιστότητος. Εἶναι ἕνας λυτρωμένος ἄνθρωπος. Ὅσο σκληρὰ κι' ἂν εἶναι τὰ σκοτάδια τῆς πίστεως, καὶ ἡ ἀβεβαιότης γιὰ τὴν προσωπικὴ σωτηρία του γνωρίζει ὅτι τὸ τελικὸ φῶς τοῦ ἔχει δοθῆ σὰν ὑπόσχεση, καὶ ὅτι ἡ προσωπικὴ «ὑπνώση» του μέσα στὸ «ἀδύνατον», ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν δική του ἀποκλειστικὴ θέληση.

Αὐτὴ ἡ οἰκειότης μὲ τὸ σύμπαν, αὐτὴ ἡ «σιγουριά» τῆς καρδιάς, ἀποτελοῦν γιὰ τὸν «ἀσκητὴ» τῆς ἀπιστίας τὴν βασικὴ ἀδυναμία τοῦ Χριστιανισμοῦ. Πα-

ραδέχεται ὅτι ἡμπόρεσε νὰ διασκεδάσῃ τὸ τραγικὸ νόημα τῆς ζωῆς, σὲ κάποια δευτερεύοντα προβλήματα, ἀλλὰ ὅτι στὸ τέλος ὑποχωρεῖ, καὶ αὐτὴ ἡ ὑποχωρητικότης διαποτίζει ὄλα του τὰ διαθέματα.

Μιὰ θρησκεία σωτηριολογικὴ, εἶναι μιὰ θρησκεία ποὺ τακτοποιεῖ τὰ πάντα. «Ἐνας Θεὸς ποὺ ἐγγυᾶται τὴν ὀριστικὴ βασιλεία τοῦ Ἁγαθοῦ», ἔλεγε ὁ Νίτσε «εἶναι ἕνας Θεὸς γιὰ ἀδυνάτους, κοσμοπολίτης, συμφιλιωτικὸς, δημοκράτης, ἕνα εἶδος παγκοσμίου εἰρηνοδίκη, πατρικοῦ καὶ λαοφιλοῦς. Ἐπειδὴ στερεῖται ἀπὸ «ἔνστικτα», σκοτώνει τὸ ἔνστικτο στὴν ψυχὴ τῶν πιστῶν του. Ἐξω ἀπὸ τὸ φοβισμένο μίσος πρὸς τὴν πραγματικότητα, ποὺ ἐμφανίζεται λίγο κατ' ὀλίγον στὸ πάθος τῶν μεγάλων ἀσκητῶν, δὲν ὑπάρχουν προωθητικὰ στοιχεῖα στὸ πεδίο τῆς Χριστιανικῆς ζωῆς».

Ἡ ἴδια κατηγορία ἐπαναλαμβάνεται σήμερα, σὲ ἀκόμα σκοτεινότερους τόνους.

Οἱ δυὸ τελευταῖοι αἰῶνες, ἐδοκίμασαν νὰ ζήσουν στὸ χῶρο τοῦ λογικοῦ, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἐπιτύχουν. Ἐψηλάφησαν τὴν εὐτυχία, ἀλλὰ δὲν τὴν γεύτηκαν. Ὁ σημερινὸς αἰὼν εἰσέρχεται ἀποφασιστικὰ στὸ «δαιμονιώδες», εἴτε θεϊκό, εἴτε κολασμένο, εἴτε ἀνθρώπινο. Ἡ συμπεριφορὰ τῶν παραληρούντων ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς μας, θυμίζει τὴν μέθη τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης εὐρωπαϊκῆς Ἀναγεννήσεως.

Σ' αὐτὴν τὴν θεληματικὴ συνοφρώση, ποὺ χαρακτηρίζει τὸν σύγχρονο ἀγνωστικισμό, σ' αὐτὴν τὴν φλύαρη καὶ σπαρακτικὴ ἀπελπισία, στὸν ὑπερθεματισμὸ γιὰ ἄγνοια, γιὰ μοναξιά, γιὰ σκληρότητα..., δὲν θὰ μπορούσαμε ἀραγε νὰ διακρίνωμε κάποιο ρωμαντισμὸ, κάποια δόση ρητορείας, καθὼς καὶ ἀρκετὴ δόση ἀπὸ τὸν μαζοχισμό ἐκεῖνο ποὺ κατηγοροῦν καὶ χαρακτηρίζουν ὡς πυρῆνα τῆς χριστιανικῆς «ψευδαισθήσεως»;

Δὲν θέλομε τίποτε νὰ παραλείψωμε ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τῆς πραγματικῆς καὶ

όδυνηρης δοκιμασίας που υπάρχει σε μερικές από τις «έμπειρίες» αυτές της άρνησεως. "Αν, έξ άλλου, ή συνηθισμένη συμπεριφορά τών χριστιανών έχη κάτι τó τεχνικό και επίπλαστο, θά πρέ-

στιανοί δέν ήμπορουν νά διεκδικήσουν τó μονοπώλιο τής έπιτηδεύσεως. Οί «μοναχοί» τού μηδενισμού στεροϋνται από ώρισμένη «θέση» ή τοποθέτηση. 'Η Σκοτεινή τους Νύχτα είναι γεμάτη από τέρατα, από τρόμους και όργια... Οί άπλούστεροι άπ' αυτούς, έχουν ένα είδος ευέξαπτης και άποσπασματικής «άγιότητος». 'Αναρωτιέται κανείς, άν έγκαι-νιάζουν κάποια μεταφυσική, κάποιαν πνευματικότητα, ή άπλως ένα καινούργιο Style. Είναι οί «μπαρόκ» τού άθει-σμού.

Θά ήταν, λοιπόν, παιδαριώδες νά έπιχειρήσουν με τόν Χριστιανισμό έναν συναγωνισμό «μελοδράματος». 'Ο Χριστιανισμός δέν θά έκανε ποτέ τήν έμφάνισή του, σε τέτοια ήχηρή και θορυβώδη σκηνή. Κι' αυτό, έπειδή βρίσκεται τοποθετημένος πέραν από όποιοδήποτε ψυχισμό, ευδιάθετο ή πένθιμο, πέραν από όποιοδήποτε «θέαμα».

'Από άλλης άπόψεως, ό άπότομος διαχωρισμός που χαρακτηρίζει τήν γρήγορη πορεία τού συγχρόνου άθεισμού έναντι τού «βολικού» όρθολογισμού τών προηγούμενων γενεών του, άποτελεί σε ώρισμένα σημεία άναμφισβήτητη πνευματική πρόοδο. Πρόκειται ίσως νά ιδούμε ένα είδος φιλοσοφικού σουρρεαλισμού, που θά σαρώση άποτελεσματικά τήν ύπεροπτική πρόζα και τήν ρηχή αίσιοδοξία τών «ύγειονολόγων», τών παιδαγωγών και «μηχανικών» τής ψυχής. Τού ευχόμεαστε νά μη ναυαγήσει, όπως ό προκάτοχός του, μέσα στην άναπότρεπτη άρνηση... 'Εν πάση περιπτώσει, πρέπει νά σημειώσωμε τήν κατεύθυνση προς τήν όποιαν φέρεται. Πρόκειται για μιá πορεία παράλληλη και άδέσμευτη, που επιβάλλεται στους τυχодиωκτισμούς τών συγχρόνων χριστιανών, τυχодиωκτισμούς όρθολογικούς

και αίσθηματικούς, άστικούς και πολιτικούς.

Μέσα στην αύστηρή «άρετή», μαζί με τήν όποιαν θέλουν οί πνευματικοί άπόγονοι τού Νίτσε νά διατηρήσουν, δίχως τó παραμικρό προτείχωμα, τόν κρημνό τού Παραλόγου, βλέπομε νά έχη ένα ποθέσει τήν σφραγίδα του τó νόημα τού 'Απολύτου.

Οί μαυροντυμένοι αυτοί ήπότες, θά δίζουν, δίχως άμφιβολία, προς τήν άβυσσο, μάς θυμίζουν όμως τόν Χριστιανισμό, όχι θέβια με τις προοπτικές τής 'Αλήθειας, αλλά με τή σωστή ιεράρχηση τών προβλημάτων. Αυτό που ό Χριστιανισμός άδυνατεί νά άποδεχθί, είναι ή σύγχυση που έξακολουθούν νά διατηρουν μεταξύ άπελπισίας και έννοιας τού τραγικού.

'Η άπελπισία είναι ένα αίσθημα που προσιδιάζει στο άτομο. Οί ομάδες έχουν θυμούς και άπογοητεύσεις, αλλά δέν άπελπίζονται. 'Η άπελπισία έπαναλαμβάνει προς όλες τις κατευθύνσεις τήν χειρονομίαν που άπομονώνει, που άρνεϊται ή άπαυθεί. Είναι ή ήδονή τής άρνήσεως, ηγάζει από τó κενό, και δημιουργεί κενό. Τό τραγικό, αντίθετα, γεννιέται από τήν άφθονία. 'Ο άνθρωπος που κλείνεται στον έαυτό του, γλιστρά προς τήν άπελπισία, με κάποιαν άπροσδιόριστη άπώλεια τής ούσιας του. 'Ο άνθρωπος που άναλαμβάνει τις ευθύνες του, πλουτίζει από τραγική δύναμη, διότι ό κόσμος στον όποιον εισέρχεται είναι ένας κόσμος «σπασμένος», τού όποιου τά κομμάτια άλληλοσυγκρούονται και οί κινήσεις άλληλοσπαράσσονται. "Όσο κι' άν είναι, όμως, όδυνηρή ή έμπειρία τού τραγικού, είναι μιá έμπειρία πληρότητας, διότι φέρει, σ' αυτήν τήν τραυματισμένην όλοκλήρωση, τήν έλπίδα και τήν πρόγευση μιáς τελικής συμφιλίσεως.

«Ἐσεῖς καὶ ἐγώ, ζητοῦμε ἐδῶ διαφορετικές αἰτίες.

Διότι ἐγώ, ζητῶ περισσότερη θεολογία, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἤλθα νὰ βρῶ τὸν Ζακαρίουστρα.

Ἐσεῖς, ὅμως, ὅταν βλέπω τὰ μάτια πού κάνετε, σχεδὸν φαίνεται νὰ ζητᾶτε περισσότερη ἀθεολογία.

Περισσότερη φρίκη, περισσότερους σεισμούς. Σχεδὸν μοῦ φαίνεται νὰ ζητᾶτε ἀκόμη—συγχωρήσατέ μου τὴν ὑπεροψία μου, ὡ ἀνώτεροι ἄνθρωποι—τὴν πιὸ ἀνήσυχη καὶ τὴν πιὸ ἐπικίνδυνη ζωὴ, πού μὲ κάνει περισσότερο νὰ φοβοῦμαι, τὴν ζωὴ τῶν ἀγρίων ζώων, τῶν δασῶν, τῶν σπηλαίων, τῶν ἀποκρήμων θουῶν καὶ τῶν λαθυρίνων.

Καὶ δὲν προτιμᾶτε αὐτοὺς πού σᾶς ὀδηγοῦν μακριὰ ἀπ' τὸν κίνδυνο, ἀλλὰ τοὺς ἐκμαυλιστές, αὐτοὺς πού σᾶς ξεστρατίζουν, πού σᾶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ ὅλες τὶς στράτες».

Αὐτὴ ἡ μελαγχολία, ἡ περιπλανωμένη καὶ ἄγρια, αὐτὸ τὸ «ἐσώψυχο θηρίο» πού καταβροχθίζει τοὺς δρόμους τοῦ πνεύματος, ἀπὸ φόβο μήπως καταλήξουν κάπου, ὁ Ζακαρίουστρας ὁ ἴδιος τὸ ἀντέτασσε στὸ θάρρος, στὴν πληθωρική ἀγάπη τῆς περιπέτειας, στὴν τολμηρὴ χαρὰ τοῦ ἀθεολογίου.

Ἡ σύγχρονη ἀπελπισία δὲν εἶναι ποτὲ ὀλοκληρωτικὰ ξένη πρὸς τὴν θρησκευτικὴ ἀγωνία. Τὴν σκοτεινὴ ὅμως φωτιά, πού δανεῖζεται ἀπὸ αὐτὴν, τὴν ξεοδεύει σὲ μιὰ ἀσθένεια ἱστορικὰ ἐντοπισμένη, τῆς ὁποίας ἀνάλογη δὲν βρισκομε οὔτε στὸ ἀρχαιοελληνικόν, οὔτε στὸ χριστιανικόν σύμπαν, οὔτε στὴ μυθικὴ νοσταλγία τῆς Ἀνατολῆς πού εἶναι βυθισμένη, μέχρι σημείου ἐκμηδενίσεως, στὴν παρυσία τοῦ σύμπαντος.

Εἶναι μιὰ ἀρρώστια περιορισμένη καὶ ἄγονη· ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, δῆμιος τοῦ ἴδιου ἑαυτοῦ του, καταφέρει ὁ ἴδιος τὰ κτυπήματα γιὰ τὰ ὁποῖα κραυγάζει...

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ξένος πρὸς

τὴν ἀπελπισία αὐτὴ. Εἶναι, ὡστόσο, ξένος πρὸς τὸ τραγικόν;

Εἶναι δυστυχῶς ἀλήθεια, ὅτι συναντᾶ κανεὶς στὸν κόσμον, συχνότερα ἀπ' ὅ,τι θὰ ἔπρεπε, κάτω ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἕνα κώδικα ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς εὐπρεπείας, πού φαίνεται πὼς ἡ κυριώτερη φροντίδα του εἶναι νὰ ἀποθαρρύνῃ τοὺς ἐνθουσιασμούς, νὰ γεμίζῃ τὰ χάσματα, νὰ συγχωρῇ τὶς αὐθάδειες, νὰ ἐκτονῶνῃ τὸν πόνο, νὰ κατευθύνῃ πρὸς μιὰ οἰκεία συζήτησι τὶς κλήσεις τοῦ Ἀπείρου, καὶ νὰ ἀπαλύνῃ τὶς ἀγωνίες τῆς ἀνθρωπίνης υπάρξεως. Λίγο ὡς πολὺ, πιανόμαστε ὅλοι μας στὴν ρουτίνα αὐτῆ τῆς ἠθικολογίας.

Ὁ Χριστιανισμὸς θασιζέται σὲ δύο θεμελιώδεις πεποιθήσεις: στὴν ἄπειρη «ὑπερβατικότητα» τοῦ Θεοῦ καὶ στὴ θεοειὰ «παγκοσμιότητα» τῆς ἁμαρτίας. Ἄν ἀποβλέψῃ (ὁ ἀτελής καὶ ἠθικὰ «κομματισμένος» ἄνθρωπος) ἀποκλειστικὰ πρὸς τὴν πρώτη ἀποψη, ἐπειδὴ ἡ «ὑπερβατικότης» τοῦ Θεοῦ μᾶς τὸν καθιστᾷ οὐσιαστικὰ ἀπρόσιτο, ἡ τραγικότης, μαζί μὲ τὴν ἐλπίδα, ἐξατμίζεται, καθὼς καὶ τὸ πάθος γιὰ ἐλεύθερη «στράτευση» καὶ τὸ ἀνοιγμα πρὸς τὸ μέλλον. Ἄν προσκολληθῇ, ἀντιθέτως, στὴν ἀποψη τῆς ἁμαρτωλότητος, τότε ὁ κόσμος αὐτός, ὁ θεοειὰ τραυματισμένος, τῆς «μεταδαμνίας» ὑπάρξεως, πού σπαράσσεται ὡς τῆς φύσεώς του τὰ ἔγκατα, πού παραμένει ὅμως, μὲ ὅλες τὶς πληγές του, παθιασμένος γιὰ ἐλευθερία καὶ πλημμυρισμένος ἀπὸ θεία χάρη, γίνεται ἕνας κόσμος νεκρός, παθητικὸς ἐμπρὸς στὰ προστάγματα τοῦ θεϊκοῦ νόμου. Καὶ ἔτσι, τὸ φάσμα τῆς τραγικότητος, φτωχαίνει ἀκόμη περισσότερο, τείνοντας στὴ συνοπτικὴ ἀπλοποίησι μιᾶς «νομικῆς» καταστάσεως.

★ ★ ★

Μὲ τὸ νὰ ἐπιμένωμε ἐξ ἄλλου ὑπερβολικὰ σὲ μιὰ ἀποψη «ἀντιστοιχίας» μεταξὺ δημιουργίας καὶ Δημιουργοῦ, παρα-

μερίζομε από τὸν χριστιανικὸν δρόμο τὴν κεφαλαιώδη παράδοση τῆς «ἀποφατικῆς» θεολογίας. Ἡ θεολογία αὐτὴ δὲν ἀποτελεῖ μόνο τὴν συνηθισμένη καὶ οἰκεία γλῶσσα τῶν μυστικῶν, ἀλλὰ ἀνοίγει ἕνα δρόμο μέσα στὴν ἐκτεταμένη προσπάθεια πού ἔχει καταβληθῆ ἀπὸ τὴν φιλοσοφία γιὰ νὰ δοθῆ μιὰ ὀρθολογικὴ ἐξήγηση στὴν ἔννοια τοῦ χριστιανικοῦ σύμπαντος.

Ἄφου, λοιπόν, ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ πηγάζει οὐσιαστικά ἀπὸ μιὰ θεολογία «ἀρνητικῆ», δὲν θὰ πρέπει νὰ εἰποῦμε τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὸν κόσμο τῆς δημιουργίας, ὅπως καὶ γιὰ κάθε θρησκευτικὴ ἐποπτεία ἐπάνω στὴ φύση καὶ στὸν ἄνθρωπο;

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ προβλήματα πού μᾶς παρουσιάζονται δὲν μᾶς ἀφήνουν παρὰ τὸν δρόμο ἀνάμεσα στὰ δύο ἄκρα· στὶς δύο αὐτὲς ἀλήθειες τίς ὁποῖες ζοῦμε μέσ' στὸν χῶρο τῆς θεβαιότητας, πού τὸ σημείο ὁμῶς τῆς ἐπαφῆς τῶν μᾶς διαφεύγει γιὰ πάντα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο, καὶ πού ἡ χασμωδία πού ὑπάρχει ἀνάμεσά τους ἀποτελεῖ γιὰ τὴ λογικὴ ἕνα σκάνδαλο.

Ποιὸς θὰ μπορούσε, ἀλήθεια, νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἐγνώρισε τὸν ἐσώτερο δεσμὸ τοῦ Σύμπαντος μὲ τὴν ὁποιαδήποτε οὐσιαστικὴ ἀλήθεια τοῦ Χριστιανισμοῦ;

Δύο ὀλόκληροι αἰῶνες ἐδοκίμασαν νὰ ἐπιβάλλουν στὴ θρησκευτικὴ ζωὴ τὴ συναισθηματικὴ εὐκολία, καὶ τὴν δίχως ὀδύνη λογικὴ. Αὐτὴ ἡ ἔντονη καὶ συνεχῆ προσπάθεια, εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὴν θαθεῖα κατὰπτωση τοῦ ζωντανοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἡ θρησκευτικὴ, λοιπόν, εὐαισθησία ξαναπαίρνει πάλι σήμερα τὰ φυσικά της δικαιώματα. Καὶ γίνεται ἐξαίρετικὰ προσεκτικὴ, πρὸς τὴν «ἀγνωστικιστικὴ» πλευρὰ τῆς πίστεως, πού οἱ ἀπαιτήσεις της εἶναι τὸ ἴδιο ἀπέραντες, μ' αὐτὲς πού διεκδικεῖ τὸ γενναιόδωρο φῶς τῆς Χάριτος μέσα στὸ σκοτάδι τοῦ νοῦ καὶ τῶν αἰσθήσεων.

★ ★ ★

Αὐτὸς ὁ «φύσει χριστιανικὸς» ἀγνω-

στικισμὸς, δὲν ἔμπορεῖ νὰ παραμείνῃ μιὰ ἀπλὴ στάσις τῆς νοήσεως. Καταλαμβάνει ὅλη τὴν ἔκταση τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς καὶ εἰσάγει, οὕτως εἰπεῖν, ὡς τὰ ἐνδόμυχά της, τὴν ἀγωνιώδη σφραγίδα τῆς ὑπερβατικότητας. "Ἄς μὴν ἀντιδικοῦμε ἐπάνω στὶς λέξεις. Γνωρίζομε καλά, ὅτι ἡ πίστη δὲν εἶναι, κατὰ κάποιαν ἔννοια, περισσότερο «ἀγνωστικὴ» παρὰ «γνωστικὴ», χρειάζονται ὁμῶς κάποτε κάποιες δυνατὲς λέξεις πού νὰ ξυπνοῦν τὰ πνεύματα πού ὑπνώττουν μέσα στὶς θεωρητικὲς «ἰσορροπίες» καὶ τίς ἀντικειμενικὲς διακυμάνσεις.

Ὁ χριστιανικὸς ἀγνωστικισμὸς, κλείνει τὴν θύρα, ὄχι σὲ κάθε χριστιανικὴ φιλοσοφία, ἀλλὰ σὲ ὁποιοδήποτε «φιλοσοφικὸ» χριστιανικὸ σύστημα· ὄχι σὲ κάθε θεβαιότητα, ἀλλὰ σὲ ὁποιαδήποτε «ἐγκατάσταση» μέσα στὴν θεβαιότητα· ὄχι σὲ κάθε χριστιανικὴ ἠθικὴ πού προορίζεται γιὰ τὴ ζωὴ αὐτὴ, ἀλλὰ σὲ ὁποιαδήποτε «ἐφήμερη» χριστιανικὴ οὐτοπία. "Ὅχι στὴ χαρὰ, ἀλλὰ στὴν «εὐτυχία», ὄχι στὴν εἰρήνη, ἀλλὰ στὴν «ἡσυχία», ὄχι στὴν πληρότητα, ἀλλὰ στὴν «ἰκανοποίηση»...

Δὲν μεταβάλλει τὴν χριστιανικὴ ζωὴ σὲ μιὰ ζωὴ οὐσιαστικὰ ἀγωνιώδη, ἀλλὰ εἰσάγει κ ἄ π ο ι ο ἄ γ κ ἄ θ ι ἄ γ ω ν ἱ ἄ ς στὸ ἐσωτερικὸ ὄλων μας τῶν εὐτυχιῶν, ἕως τὰ χεῖλη τῆς τελευταίας μας μακαριότητας...

Αὐτὴ ἡ θεμελιώδης ἀμφιλογία τοῦ πεπερασμένου, κάτῳ ἀπὸ τὸ βλέμμα τοῦ ἀπείρου, δὲν εἰσάγει μόνο στὴν πνευματικὴ μας προοπτικὴ τὴν ἀμφιλογία τῆς συνειδήσεως καὶ τὴν ἦττα τῆς ἠθικολογίας· εἰσάγει ἐπίσης τὴν ἀμφιλογία τῆς Ἱστορίας καὶ τὴν πανωλεθρία τῶν «προνοιακῶν» ἀρχιτεκτονημάτων, τὴν ἀμφιλογία τῆς πράξεως καὶ τὴν ματαιότητα τῶν προσχεδιασμένων σκοπῶν. Κανεὶς δὲν γνωρίζει μὲ ποῖο θαῦμα ἔμπορεῖ αὔριο νὰ τὸν «ξαφνιάσῃ» τὸ "Ἄπειρον, σὲ ποιά παραδοξότητα ἔμπορεῖ νὰ τὸν προσκαλέσῃ.

Δὲν ἔμπορεῖ νὰ νοηθῆ χριστιανικὴ ζωὴ πού νὰ μὴ φέρῃ μέσα της αὐτὴν τὴν ἀ-

γωνιώδη και σκοτεινή προσδοκία του Ἀνηκούστου. Σὲ μιὰ πρωτόγονη συνείδηση, προσλαμβάνει τὰ κατώτερα σχήματα τὰυ θεϊκοῦ δέους και τοῦ ἱεροῦ τρόμου. Καθ' ὅσον θεβαιώνεται, ἀναπτύσσει λεπτότερα αἰσθήματα, τὴν πνευματικὴ «διακριτικότητα» ἢ τὴν «ἱερὴ μελαγχολία» γιὰ τὴν ὁποία μιλοῦσε ὁ Ηαππυ, ἢ οὐσία της ὅμως παραμένει ἢ ἴδια. Ὁ καλὸς Θεὸς μᾶς κάνει σήμερα νὰ ξεχνᾶμε τὸν Μεγάλο, ὅπως ἐπίσης και τὸν ὠραῖο Θεό. Πρόκειται γιὰ μιὰ πολὺ μοντέρνα μυωπία, πού ἔχει τὴν ἀφετηρία της στὰ σύγχρονα ἢθη: ἢ ἀπλοϊκότης βασιλεύει ἀνάμεσά μας, ἐπαύσαμε νὰ εἴμαστε σοβαροὶ σὰν τοὺς πατέρες μας.

Ἡ δημοσία ἀσφάλεια (σὲ κανονικὲς τοῦλάχιστον ἐποχές) μᾶς χαρίζει μιὰ ἀφοβὴ ψυχικὴ κατάσταση. Οἱ λεγόμενες δημοκρατικὲς συνήθειες αἴρουν τὶς τεχνιτὲς ἀποστάσεις. Ἐξ ἀντιθέτου, ὅμως, τὰ ἀνώτερα συναισθήματα, πού «βολεῦονται» μὲ χονδροκομμένους συμβολισμοὺς, ἀρρωσταίνουν μὲ τὸν κατευνασμὸ αὐτὸ τῶν στοιχειωδῶν αἰσθημάτων. Αὐτὸς ὁ κόσμος ὁ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ φόβους, ἀπὸ ἀποστάσεις και πρωτόκολλα, στὸν ὁποῖο μᾶς συνηθίζει ἢ σύγχρονη πύλη δὲν μᾶς βοηθεῖ νὰ θυμηθοῦμε ὅτι ἢ λατρεία και ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ παραμένουν ἢ βάση τῆς εὐσεβείας και τῆς χαρίζουν τὴν ἔξοχη δύναμή της. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐγκαρδιότης τῶν κοινωνικῶν μας σχέσεων, πού καλύπτει και ἀποκρύπτει τὰ «ὑποχθόνια» δράματα, δὲν ἀποτελεῖ σχολεῖο κατάλληλο γιὰ νὰ παραδεχθῇ κανεὶς ὅτι ἢ «νύχτα» τῶν αἰσθήσεων και τοῦ πνεύματος εἶναι ἕνας δρόμος ὑποχρεωτικὸς γιὰ τὴν ἀπόκτηση ἐκείνου, πού στὸ τέλος μόνο τῆς νύχτας θὰ ὀνομάξῃ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης τοῦ Σταυροῦ «χορτασμὸ πού χαρίζει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ».

Ἐν τῷ μεταξύ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἀποτυχία αὐτὴ στὴν πορεία μας γιὰ συνάντηση

τοῦ θεοῦ, ὁ κόσμος τῆς χριστιανικῆς ἐμπειρίας ἔχει πηγὲς ἀγωνίας, πλησιέστερες και ὀδυνηρότερες. Ἡ ἀμαρτία παρεμβάλλει, ἀνάμεσά μας και στὴ φύση, ἀνάμεσά μας και στοὺς συνανθρώπους μας, ἀνάμεσά μας και στὸν ἑαυτὸ μας τὸν ἴδιο, μιὰ σκιερότητα ἀτελείωτη πού καμμιά ἄμεση ἐλπίδα δὲν διασχίζει. Ὁ χριστιανικὸς κόσμος εἶναι ἕνας κόσμος «τεμαχισμένος». Ἀπὸ πού, λοιπόν, ἀντλησαν τὴ δύναμη οἱ εἰδωλολατρικῆς και μηχανιστικῆς ἐμπνεύσεως «ἁρμονίες τῆς φύσεως» νὰ κάμουν τὴν σύγχρονη χριστιανικὴ συνείδηση νὰ ξεχάσῃ ὀλόκληρους αἰῶνες κοσμικῆς φρίκης και τὴν μόλις ἀποκρυπτόμενη θλίψη πού σκεπάζει τὰ ὠραιότερα τραγούδια της;

Τὸ μυστήριο ἑνὸς παισίματος γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν γνωρίζομε τίποτε, μᾶς καθιστᾷ ξένους μέσα στὴ φύση, ἰδιόρρυθμοις βασιληάδες σὲ μιὰ δημιουργία τῆς ὁποίας εἴμαστε, τὶς περισσότερες φορές, θῦμα και παίγνιο. Αὐτὴ ἢ συνωφρωμένη ἀδιαφορία γιὰ τὴ μοῖρα μας, αὐτὴ ἢ γενικὴ συνωμοσία τῶν πραγμάτων γιὰ φθορὰ και ἀποθάρρυνση τῶν τολμηροτέρων προσπαθειῶν μας, ἢ συνωμοσία πού ἀσκεῖ τὸ ἴδιο μας τὸ σῶμα γιὰ νὰ εἰσαγάγῃ τὶς προδοσίες αὐτῆς κι' ἐκεῖ ἀκόμα πού θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ὕπηρετῇ, πού εἶναι περισσότερο καταθλιπτικὲς παρὰ στὴν ζωὴ αὐτὴ, τὴν προικισμένη μὲ τὴν δίψα τῆς ἀγάπης και προσωρισμένη νὰ ἀπεργασθῇ τὴν παγκόσμια συμφιλίωση;

Ὅσο πὸ πιστοὶ προσπαθοῦμε νὰ εἴμαστε, τόσο ἢ μοναξιά μας γίνεται μεγαλύτερη. Ἡ ἔλλειψη κατανοήσεως ἀπογοητεύει τὴν καλὴ θέληση, σκληρότερα ἀπὸ τὴν κακὴ, ἢ ἀγάπη διασπάται σὲ διάφορα ὑποκατάστατα, πνιγόμεστε σὲ μιὰ ἀτέλειωτη ἀδιαφορία και ἄγνοια ἀνάμεσα στοὺς διαβάτες τοῦ πεζοδρομίου, τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ δεῖνα κόμματος, μέσα στὸ εὐθραυστο κύτταρο τῆς σημερινῆς οἰκογένειας. Ἡ ἐπιθετικότης εἶναι παντοῦ ἀγρυπνη και τρέφεται ἀπὸ τὸν ἴδιο της τὸν θόρυβο. Καὶ ὄχι μόνον αὐτό:

Τὸ πνεῦμα τῆς εἰδωλολατρείας ἔχει φθάσει στὴν περιοχὴ ἐκείνη τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀγωνίας, ὅπου ὁ συντριμμένος ἔμπροσς στὸ σύμπαν ἀνθρώπου, ὁ τυφλωμένος ἀπὸ τὴ μοῖρα του, ὁ διωκόμενος δίκαιος, ἔχουν φθάσει στὰ τρία αὐτὰ σημεία εἰς τὸ κορύφωμα τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς θλίψεως.

Αὐτὸ ὅμως ποῦ ἀκόμα δὲν ἔνοιωσε, εἶναι τὸ ἐσωτερικὸ ἐκεῖνο «καρκίνωμα», ἡ ἀγωνία τῆς ἀμαρτίας ποῦ κατακαίει τὶς ἴνες τῆς ζωῆς, παντοῦ ὅπου αὐτὴ ἀρνεῖται νὰ δεχθῆ τὴν ἀϊωνία μετὰ μὀρ φ ω σ η.

Αὐτὴ ἡ ἀγωνία τῆς ἀμαρτίας, δὲν ἀφῆνει στὴ ζωὴ τὸ παραμικρὸ καταφύγιο, ἐπειδὴ τὴν θέλει ἀσυγκράτητη καὶ ξέχειλη, ἀφήνοντας νὰ πέση ἐπάνω της ὁ οὐρανός—καὶ ὁ ἄδης.

Ἔνας σωρὸς ἀπὸ ἐσωτερικά, δυσδιάκριτα δαιμόνια μᾶς κατατυραννοῦν: ἡ μονοτονία, ἡ θλίψη, ὁ παραλογισμὸς, οἱ σκοτεινὲς αὐτὲς θεότητες καθελώνουν τὶς πιὸ γεμάτες ὄρες μας. Ὡστε, λοιπόν, τὸν σταυρὸ ποῦ μᾶς ὑποσχέθηκαν ὅτι θὰ συνοδεύῃ κάθε πνευματικὸ ἀγῶνα, θὰ τὸν ἀναφέρωμε «ἀπὸ μακρῦα», σὰν ἕνα εἶδος συμβόλου, ἀφήνοντάς τον παραπεταμένο στὶς καθημερινὲς λεπτομέρειες;

«Οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ». Πολὺ γρήγορα ξεχνᾶμε, ὅτι ἡ τελευταία λέξις τοῦ Κυρίου, ἐπάνω εἰς τὴν τελείωση τοῦ ἔργου τῆς σωτηρίας, ἦταν μία κραυγὴ ὀδύνης.

★ ★ ★

Ἡ τραγικὴ αὐτὴ ἔνταση ἀποκορυφώνεται στὴν παράδοξη ἐποπτεία τῆς Ἐνσαρκώσεως.

Ἄν θὰ ἠθέλαμε νὰ παραμείνωμε πιστοὶ στὸ χρέος τῆς «ἐνσαρκώσεως», χωρὶς νὰ γίνεταί κατάχρησις τοῦ ὄρου αὐτοῦ, θὰ ἔπρεπε νὰ διατηροῦμε, κάθε στιγμή, τὶς πιὸ ἀντιφατικὲς γιὰ τὴν κοινὴ λογικὴ θέσεις: νὰ θνήσκωμεν «τῷ κόσμῳ» καὶ νὰ μετέχωμε συνάμα σ' αὐτόν· νὰ ἀπαρνούμεθα τὸ καθημερινὸ καὶ συν-

άμα νὰ τὸ σώζωμε, νὰ θλιθώμεθα γιὰ τὴν ἀμαρτία καὶ νὰ ἀγαλλώμεθα γιὰ τὸν «καινὸ ἄνθρωπο»· νὰ μὴ ἀποδίδωμε ἀξία παρὰ μόνο στὴν ἐσωτερικότητα, ἀλλὰ νὰ ἐκχυνώμεθα συνάμα στὴν φύση γιὰ νὰ τὴν φέρωμε σ' αὐτὴ. Νὰ ἔχωμε τὸ συναίσθημα ὅτι προερχόμαστε ἀπὸ τὸ μηδὲν καὶ ταυτόχρονα, ὅτι εἴμαστε σὰν θασιληάδες ἐλεύθεροί· καί, ἐπάνω ἀπ' ὅλα, νὰ μὴ θεωροῦμε ποτὲ τὴν κάθε μιὰ ἀπὸ τὶς καταστάσεις αὐτὲς σὰν οὐσιαστικὴ, οὔτε ὅτι ἡμπορεῖ νὰ θρῆ ὀριστικὰ τὴν λύση τῆς σὲ μιὰ ἐμπειρία ἀνθρώπινη.

Ἐξ ἄλλου, ὁ πνευματικὸς χρόνος δὲν ἀποτελεῖ ἕνα ἀδιάκοπο ζετύλιγμα ἀπὸ παρηγορία, ἀπὸ εὐτυχισμένη καὶ αὐτόματη ἄνθησις. Ἡ ὥρα του δὲν χτυπᾷ στὴν κατηγορία τῆς «εὐτυχίας» ἢ τῆς προόδου. Ἀποτελεῖται ἀπὸ σφοδρὰ καὶ ἀπότομα ἄλματα, ἀπὸ κρίσεις καὶ σκοτάδια ποῦ διακόπτονται ἀπὸ σπάνιες στιγμὲς εἰρήνης καὶ πληρότητας. Μοιάζει περισσότερο μὲ τὸν χρόνον ἑνὸς ποιητοῦ, παρὰ μ' ἐκεῖνον ἑνὸς μηχανικοῦ. Θὰ ἡμποροῦσε κανεὶς νὰ γράψῃ στὴν προμετωπίδα του: «Ἀπὸ τὴν ἀμφιβολία στὴ θεβαιότητα, ἀπὸ τὴν θλίψη στὴ χαρὰ, ἀπὸ τὴ νύχτα στὸ φῶς»... Διότι ἡ πίστη, γιὰ τὴν εὐδιάθετη νόηση, εἶναι ἕνα «στοίχημα»· καὶ ἡ στιγμή ποῦ ἀνοιγόμαστε σ' Αὐτήν, ἡ στιγμή ποῦ μᾶς διατηρεῖ στὴν Πίστη, ἡ διαρκῶς ἐπαναλαμβανόμενη, ἀποτελεῖ μιὰ περιπέτεια πιὸ σκληρὴ ἀπὸ τὸ τουμπάρισμα μέσα εἰς τὸ παράλογο. Εἶναι τὸ ἀτελείωτο πῆδημα, ἀπὸ τὸ μηδὲν πρὸς τὸ εἶναι.

★ ★ ★

Τίποτε, λοιπόν, δὲν μοιάζει λιγώτερο μὲ τὸν Χριστιανισμό, ἀπὸ ἕνα σύστημα ἐρμηνείας προωρισμένο νὰ «συγκολληθῇ» τὰ μεταφυσικὰ ρήγματα καὶ νὰ καλύψῃ τὴν δυσαρμονία τῆς ἐμπειρίας. Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι μιὰ ἀρχή, ἕνας κανόνας ζωῆς· καὶ ἂν εἶναι, ἐπίσης, μιὰ ἀρχὴ ἀληθείας, ἡ ἀλήθεια αὐτὴ ὑπάρχει στὴ ζωὴ τὴν ὁποία μεταδίδει. Ἡ παρα-

νόηση που συμβαίνει στο σημείο αυτό, προέρχεται από την ιδέα που σχηματίζει κανείς γι' αυτόν έξω από την φύση του χριστιανικού δόγματος. Και τούτο, διότι την κρίνομε συνήθως «έξωτερικώς», με αποτέλεσμα να χρησιμοποιούμε γι' αυτήν «σχολικές» εκφράσεις άκατάλληλες. 'Η διατύπωση του δόγματος έντοπιζει και «περιβάλλει» τὸ μυστήριο· χρησιμοποιείται κυρίως γιὰ νὰ ἐκφράσῃ «αὐτὸ πὸν δὲν εἶναι», καὶ νὰ ἀπομακρύνῃ τὶς παραμορφωτικὰς ἀπλοποιήσεις πὸν θλαστάνουν ἀδιάκοπα γύρω του. Δὲν τὸ καταστρέφει ὡς μυστήριο, καὶ πρὸ πάντων δὲν ἀποθαρρύνει, οὔτε τὴν ἀπόφαση πὸν ὀδηγεῖ στὴν κατανόηση τοῦ δόγματος, οὔτε τὴν ἀλυσίδα τῆς ἐμπειρίας πὸν ὀδηγεῖ τὸν πιστό, μέσῳ τῶν κινδύνων πὸν ἔχει ἀποδεχθῆ, στὴν προοδευτικὴ καὶ ὀδυνηρὴ κατάρκτηση τοῦ φωτός.

'Η μακρὰ καὶ βαθμιαία ὀρίμανση πὸν ὑπέστη, μέσα στὴ ζωὴ τῆς 'Εκκλησίας, ἢ δογματικὴ διατύπωση τῆς προσοδίδου μιὰ ἰδιάζουσα ἐσωτερικὴ δραματικότητα, καὶ μεταδίδει ἕνα χρέος ζωῆς σ' αὐτὸν πὸν τὴν δέχεται σάν λόγο ζωντανό, καὶ ὄχι σάν νεκρὸ γράμμα.

Μένει τώρα νὰ μάθῳμε, ἂν αὐτὸς ὁ τρόπος τοῦ νὰ κοιμᾶται κανεὶς μπρὸς στὴν ἐπικίνδυνη καὶ ἀθέβαιη ἀκροθλασσιὰ τῆς μοίρας, τοῦ νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἀνθρώπινο δράμα σὲ οἰκογενειακὴ ἐκδρομὴ καὶ τὰ φλέγοντα τοῦ ἀνθρώπου προβλήματα σὲ σχολικὴ ἄσκηση, ἀποτελοῦν τὸ μονοπώλιο τοῦ χαλαρωμένου χριστιανικοῦ βιώματος. "Ὅπως ὑπάρχει ὁ «βολικός» ἀθεϊσμός, ὑπάρχει θέβαια καὶ ὁ βολικός Χριστιανισμός. Τὰ δύο αὐτὰ συναντῶνται μέσα στοῦ ἴδιο τέλμα, καὶ οἱ ἀντιθέσεις πὸν τὰ κάνουν νὰ συγκρούονται εἶναι τόσο πιὸ σκληρὲς, ὅσο νοιώθουν νὰ ἀδυνατίζουν οἱ θαθεῖες ἀντιθέσεις των κάτω ἀπὸ τὴ συγγένεια πὸν παρατηρεῖται στὰ ἦθη

των· πράγμα πὸν τοὺς κάνει νὰ ἐξοργίζονται...

"Ἄν διεκδικοῦμε, ὅμως, γιὰ λογαριασμό τῆς χριστιανικῆς ἐμπειρίας, τὴν ἴδια καὶ ἀκόμη μεγαλύτερη τραγικὴ πληρότητα ἀπὸ αὐτὴν πὸν περιέχει ἢ ἀγνωστικὴ ἐμπειρία, ἀρνούμεθα ἐξ ἄλλου νὰ προσφέρῳμε θυσία στοῦ γοῦστο τοῦ συρμοῦ, πὸν δὲν ἀναγνωρίζει καμμιὰ πνευματικὴ δύναμη ἔξω ἀπὸ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μεγαλύτερης ἐντάσεως, καὶ ἀπαιτεῖ ἀγίους μὲ τοὺς μῦς προεξέχοντας. 'Η πλανεμένη ιδέα πὸν διαφαίνεται κάτω ἀπὸ αὐτὴν τὴν προοπτικὴ τῶν ἀνθρώπων τῆς παρακμῆς, εἶναι ἢ νιτσεϊκὴ θεωρία ὅτι ἢ ἰκανότης τοῦ νὰ ὑπομένῃ κανεὶς ἕναν κόσμο μὲ δίχως νόημα, εἶναι τὸ ἀπόλυτο μέτρο τῆς πνευματικῆς ἐνεργείας.

'Ὁ Χριστιανισμός δὲν περιορίζεται στοῦ νὰ ἀρνήται σ' αὐτὴν τὴν στάση τῆς ἀπελπισίας τὴν μονοπώληση τοῦ τραγικοῦ· μολονότι ὠθεῖ τὴν τραγικότητα ὡς τὰ μεγαλύτερα ὕψη τῆς, ἀρνεῖται νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ περιέλθῃ στὴ σφαῖρα τοῦ τραγικοῦ ἢ ὀλότης τῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας. 'Ὁ Θεός δὲν ἐκσφενδονίζει τὸν κεραυνὸν γιὰ ὀποιοδήποτε λόγο, ὅπως ὁ Ζεὺς ἢ ὁ Βόταν. Οἱ ὀκτώ μακαρισμοὶ εἶναι μακαρισμοὶ εἰρήνης, εἶναι Εὐαγγέλιον πνευματικῆς ἀνοίξεως. Εἶναι σάν τὴν ἀπέραντη γαλήνη πὸν κυριαρχεῖ στὴ Θ. Λειτουργία, ὅταν πλησιάζῃ ἢ στιγμή τῆς μεταλήψεως...

'Υψηλότερα ἀκόμη ἀπὸ τὴν τραγικὴ ἔνταση, τοποθετεῖται ἢ χριστιανικὴ ἐμπιστοσύνη καὶ ἐγκατάλειψη· ἢ χριστιανικὴ ἐλπίδα εἶναι αὐτὴ πὸν ἀνθίζει πέρα ἀπὸ τὴν «μυστικὴ νύκτα».

Τὸ παράλογο γιὰ τὸ ὀποῖο δείχνουν τόσο μεγάλη ἐπιθυμία, σημαίνει ἀκόμη τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ διατηρῆ μιὰ νύχτα δίχως ἐλπίδα· πὸν εἶναι ὅμως ἢ μόνη πὸν τῆς χαρίζει τὸ νόημά τῆς. Στὴν καρδιὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ, πέρα ἀπὸ τὴν

άσκητική αυτή του παραδόξου, της άγωνίας και της έξουθενώσεως, θρίσκειται ή άσκητική της άπλότητος, της ύπομονής, της πιστής ταπεινοφροσύνης, της πραότητος· θά πρέπει μάλιστα νά είπούμε, της άδυναμίας—της ύπερφυσικής άδυναμίας.

Δέν θά ήμποροϋσε νά άποκρυβή ή αντίθεσή του πρός τόν νεο-στωϊκισμό πού άναφέραμε παραπάνω. Ό ίπότης της ζωής, δέν έχει τό ίδιο σύμπαν μέ τόν ίπότη της Πίστεως.

Τό ένα, είναι τό σύμπαν του στιγμιαίου πάθους, της μανιακής ζωτικότητος πού άναλίσκεται στην μεθυστικήν και χωρίς έπαύριον όλοκλήρωση μιās όρμής δυνατής και σύντομης, ή ένός ύπολογισμού θετικού και πεπερασμένου.

Τό άλλο, είναι τό σύμπαν του «αίωνίως ένσαρκουμένου», πού δέν δίδεται όλοκληρωτικά σέ καμμιά από τις στιγμές της χρονικής διαρκείας, πού προσφέρεται όμως όλόκληρο στην κάθε μιάν τους μέ όλες τις άλλες. Η ζωή μέσα στο αίωvιο, μάς δίνει περισσότερη ζέση από οποιαδήποτε άλλη, αλλά σβύνει τόν πυρετό, μετριάζει την χειρονομία, ρυθμίζει την όρμή, θυσιάζει τη λάμψη για την ένταση, τη γοητεία για τη συνέχεια. Δέν είναι έκπληκτικό, πού ή πρώτη έντύπωση της δίνει μιάν όψη άδυναμίας και πλαδαρότητος. Καί δέν πρόκειται μόνο για φαινομενική έντύπωση, διότι τό πέραςμα από τη φυσική ζωή πρός την αίωvία γίνεται, σέ κάθε στιγμή του χρόνου, ανάμεσα από την ώχρότητα του θανάτου. Υπάρχει ένα χρώμα ιδιαίτερο, και μιάν δύναμη ζωής, τη στιγμή αυτή πού πραγματικά ή ζωή αυτή χάνεται, για νά άνακληθής στην άκρη της πνευματικής έλευθερίας. Συντελείται μιάν

πρώτη πραγματική πτώχευσις της άνθρωπίνης φύσεως, διά της Πίστεως.

Κατά τά άλλα, πρέπει νά ύπενθυμίσωμε ότι ή πείρα διδάσκει, ότι ή έκφραση του προσώπου μεταβάλλεται πολύ άργότερα από την άνθρώπινη καρδιά· πολλές από τις φλογερότερες θρησκείες δείχνουν στον κόσμο ένα θλιμμένο πρόσωπο.

Τελειώνοντας, έχομε νά είπούμε ότι, άν οι άρετές φαίνονται θολές στα μάτια του αίωvος μας από λάθος των «έναρέτων» άνθρώπων, είναι και επειδή ή αίωνιότης είναι άχρωμη για όποιον θέλει νά την δη χωρίς νά δανεισθής τό δικό της φώς. Έκείνος πού ζη για την διαβατική, την έλκυστική και εύγευστη άπόλαυση της στιγμής, δέν άγνοεί ασφαλώς την πνευματική ζωή, όπως ισχυρίζονται οι συνωφρωμένοι ήθικολόγοι. Γνωρίζει όμως μόνο τό «χνούδι» της, τό «ένδιαφέρον», τό γραφικό άνθρώπινο. Ό Κίρκεγκωρντ είχε έπισημάνει ότι ό «ίπότης της Πίστεως», παρουσιάζει συχνά στον άνθρωπο του αίωvος, όχι τό σκάνδαλο του έξαιρετικού, αλλά τό σκάνδαλο ένός άστού «δίχως άνάγλυφο». Σάν νά ήθελε, τό «Χριστιανικό θαύμα», όπως οι νεράιδες των παραμυθιών, νά δοκιμάση την καρδιά μας μέ μιάν μετρίοφρονα έμφάνιση. Οι όμορφιές του, μόνο στους «πατρικίους» Του φανερώνονται. Ποιοί θά φανούν τότε δυνατώτεροι; Οι πιό μετριοπαθείς, αυτοί πού δέν έχουν ανάγκη από «τις πίστεις» των άκρων.

EM. MOUNIER

ΜΕΡΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΑΣΤΩΝ

Θά αναφέρωμεν, ἐκ τῆς προσωπικῆς πείρας, μερικά προβλήματα σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν.

Δὲν ὑπολογίζομεν ἀκόμη ὅσον θά ἔπρεπε τὴν ἀναγκαιότητα μιᾶς προπαρασκευῆς τοῦ παιδιοῦ διὰ τὴν φοιτητικὴν ζωὴν.

Ἄν τὸ παιδί βοηθηθῆ νὰ περάσῃ ἐπιτυχῶς τὴν φάσιν 5-12 ἐτῶν, θά γίνῃ καλύτερος μαθητῆς εἰς τὴν Μέσῃν Παιδείαν. Ἄν περάσῃ μὲ ἐπιτυχίαν τὸ Γυμνάσιον καὶ τὸ Λύκειον, θά δυνηθῆ νὰ ἀντιμετωπίσῃ μὲ ὀρθὸν τρόπον τὸ Πανεπιστήμιον.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν πρέπει νὰ προσεχθοῦν τὰ κάτωθι:

1. Νὰ προλαμβάνωνται αἱ ἄνευ λόγου μεγάλαι διαταραχαὶ τῆς συναισθηματικῆς ζωῆς τοῦ νέου ἀνθρώπου ἐκ λόγων οἰκογενειακῶν, σπουδαστικῶν, κοινωνικῶν, φύλου κ.λ.π.

2. Νὰ μὴν εἶναι ὁ νέος ἀδρανῆς ἢ ὑπερδραστήριος.

Πολλοὶ νέοι θυθίζονται εἰς τὴν ἀπραξίαν καὶ δὲν κάνουν τίποτε. Ξυπνοῦν εἰς τὰς 11 τὸ πρωτὸ ἄνευ προγράμματος. Τὸ Πανεπιστήμιον δὲν ἔχει οὔτε πρόγραμμα, οὔτε τὴν πειθαρχίαν τοῦ Γυμνασίου, δὲν ἐξαναγκάζει τὸν νέον εἰς καθημερινὴν δρᾶσιν, συνεπῶς ὁ ἴδιος πρέπει νὰ μάθῃ νὰ ὀργανώσῃ τὸ πρόγραμμά του.

Ἐξ Ἰσου ἀνωφελὲς εἶναι καὶ ὅταν ὁ φοιτητῆς γίνεται ὑπερδραστήριος. Εἶναι μία παθολογικὴ δραστηριότης ἢ ὁποία δὲν ἀποδίδει: Χαρτία, τρεχάματα, ἐκδρομαί, σύλλογοι, κ.λ.π. Ἄναμιγνύεται μὲ πολλὰ καὶ εἰς τὸ τέλος χάνει τὴν ἐποικοδομητικὴν δραστηριότητα.

Εἶναι μεγάλος πλέον καὶ ὅμως εἶναι δειλὸς καὶ συνεσταλμένος ἢ ἀντιθέτως ἀναιδέης καὶ κυνικός. Ἐὰν συμβῆ νὰ καταλάβῃ ὅτι γνωρίζει κάτι περισσότερον ἀπὸ τοὺς γονεῖς του, τότε γίνεται ἀκόμη ἀναιδέστερος. Δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους, δὲν ἐνδιαφέρεται δι' αὐτούς, διότι δὲν ὑπάρχει χῶρος μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του διὰ τοὺς ἄλλους, δεδομένου ὅτι τὸ κύριον μέλημά του εἶναι ὁ ἑαυτὸς του.

Πολλάκις κάνει ὑποχωρήσεις, ἐπαναστροφήν εἰς παλαιότερον στάδιον ἐξελιξεως. Ἀσχολεῖται μὲ παιδικὰ παιγνίδια ἢ διότι δὲν ἐπέρασε κανονικὰ τὰς φάσεις ἢ δὲν εἶναι εὐχαριστημένος μὲ τὸ παρὸν καὶ ὄνειροπολεῖ. Πρέπει οἱ μεγάλοι νὰ σερβίρουν τὴν διανοητικὴν ζωὴν τῶν νέων καὶ νὰ βοηθοῦν εἰς τὴν πνευματικὴν των ἀνάπτυξιν. Νέος καὶ νέα ζητοῦν πολλὴν προσοχὴν ἀπὸ τοὺς ἄλλους καὶ θέλουν συνεχῶς νὰ εἶναι κέντρον προσοχῆς, χωρὶς αὐτοὶ νὰ προσφέρουν τίποτε. Διὰ νὰ κάνουν κάτι πρέπει νὰ ἔχουν «γαλαρίαν», ὥστε αὐτὸ τὸ κάτι νὰ γίνεταί ἀντιληπτόν. Τὸ τοιοῦτον σημαίνει ἀνθρώπον ὁ ὁποῖος ἐξαρτᾶται διαρκῶς ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ ὁ ὁποῖος σκέπτεται τί γνώμην θά ἔχουν οἱ ἄλλοι. Θά λάθῃ, θεθαίως, ὑπ' ὄψιν τὴν γνώμην τῶν ἄλλων, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ γίνῃ ἐξάρτημά των, διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διαλύεται, δὲν εἶναι πλέον «αὐτός».

Ἐνίοτε θά ἴδωμεν νέους μὲ πολλὰς νευρικές κινήσεις, μὲ τικ βλεφάρων, ὤμων, χειρῶν κλπ. Μὲ αὐτὰς τὰς ἀσκοπούς κινήσεις θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι κάτι λείπει. Ὅταν διέρχεται τὴν παιδικὴν του ἡλικίαν μὲ φόβους, τὰ χέρια του τρέμουν. Παρουσιάζει ἀδεξιότητα, τικ, ἀδεξίαν λαθῆν, ἀνοιγοκλείσιμον τῶν βλεφάρων κλπ. Ὅλα προσδίδουν ἓνα ἀσθημα ἐνοχῆς, ἓνα ἄλυτον πρόβλημα. Ἐνας νέος καὶ μιὰ νέα μὲ τοιαύτας ἀνωμαλίας δὲν ἔχει καλὸν ὕπνον, ἔχει ἐφιάλτας. Δὲν ἔχει ἀναπτύξει καλὰς σχέσεις (1).

Ὁ νέος φοιτητῆς ἔχει ἐνίοτε κακὰς συνηθείας φαγητοῦ. Τρῶγει κατὰ ἓνα ἀκατάστατον τρόπον ἢ τρῶγει ὑπερβολικά. Ὅχι ἀπὸ μίαν πραγματικὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ ἀπὸ

(1) Ἐνας μικρὸς 8 ἐτῶν, τὸν ὁποῖον ἐζητάσαμεν, λέγει «ὅτι ἔβλεπε εἰς τὸν ὕπνον του ἓνα περίεργον γαϊδουράκι μὲ ἓναν ἐπιβάτην ὁ ὁποῖος ἐκράτει μίαν λόγχην καὶ ἤρχετο κατ' ἐπάνω του». Ἡ μητέρα μᾶς ἀπεκάλυψεν ὅτι τὴν προτεραίαν εἶχε δημιουργηθῆ εἰς τὸ σπίτι μιὰ τρομακτικὴ σκηνὴ μὲ τὸν πατέρα.

μίαν άκαταστασίαν ψυχικήν, ή αντίθετως δέν τρώγει, όποτε διακυβεύεται ή υγεία του.

Πολλοί φοιτηταί έξ άλλου ύποφέρουν άπό σεξουαλικής διαστροφάς, διότι δέν έτυχον τής δεούσης διαφωτίσεως εις έγκαιρον χρόνον.

"Άλλοι δέν έμαθαν νά εργάζωνται μετά προσοχής. Δέν έμαθε τόν τρόπον μελέτης καί, όταν άκόμη διαβάζη, δέν ξέρει νά συγκρατήση τά ουσιώδη. Δέν αναλαμβάνει συνήθως πρωτοβουλίας με έμπιστοσύνην εις τό μέλλον διά νά προετοιμάζεται διά τήν άνδρικήν ζωήν, αλλά περιμένει διαρκώς τά πάντα άπό τούς άλλους.

Αίτια τών άνωτέρω καταστάσεων τά όποια παρεμποδίζουν τήν τάσιν του νέου πρός ψυχικήν ώριμότητα καί τήν έξ αϋτής καλήν κοινωνικήν ζωήν είναι τά εξής:

1. "Άδικοι τιμωρία κατά τήν παιδικήν ήλικίαν. Είναι μεγάλη ή διαλυτική δύναμις τής άδικίας. Μία σεξουαλική διαστροφή είναι πολλάκις συνέπεια μις άδικου τιμωρίας άπό τόν πατέρα. Οί μεγάλοι ένίστε παρανοούν καί παρεξηγοούν άκόμη καί άθώας καταστάσεις. "Άδικος τιμωρία σημαίνει ότι ό άλλος θά άπαντήσει" καί αϋτός ό άλλος άπαντᾷ με αϋτόν τόν τρόπον.

2. "Άδυναμία τής φιλίας. Πολλάκις τό παιδί δέν εκλέγει μόνον του τούς φίλους του, αλλά οί φίλοι επιβάλλονται άπό τούς γονείς με συνέπειαν νά μήν είναι

δυνατή ή διατήρησις φιλικών δεσμών.

3. "Έλλειψις προόδου εις τό σχολειόν. Οίγεται όταν δέν προχωρή.

4. Ποικίλα οικογενειακά δυσκολία. Πολλάκις τά παιδιά έχουν πολλά δίκαια παράπονα. Βοηθούνται, όταν αναγνωρίζεται ή αλήθεια.

5. Φτώχεια καί στέρησις ή όποία ζαλίζει καί προκαλεί ζητήματα.

6. Δυσκολία προερχομένη άπό τό γεγονός ότι ό πρώην φίλος γίνεται άσπονδος έχθρός.

7. "Αποτυχία εις ό,τι επιχειρεί νά κάνη. Του έχουν υποβάλλει τήν ιδέαν ότι «ό,τι κάνει τό χαλνᾷ».

Συνέπεια τών άνωτέρω είναι ό νέος νά διαμορφώνη μίαν άντικοινωνικήν συμπεριφοράν, νά άπομονούται, νά άποκτᾷ έχθρικήν στάσιν έναντίον τών άλλων, ή νά όνειροπολή. Διέρχεται τά καλλίτερα χρόνια τής δημιουργίας άνευ πραγματικής εργασίας, ή όποία θά τόν στηρίξη εις τό μέλλον, πελαγωμένος εις άκαίρους όνειροπολήσεις.

"Η άποτυχία τόν οδηγεί εις τό νά πιστεύη ότι οί άλλοι έχουν δίκαιον, όποτε φοβείται τόν κόσμον καί προχωρεί εις τήν ζωήν άνευ αϋτοπεποιθήσεως, άνευ πίστεως, ή γίνεται άδιάφορος διά τά πάντα. "Άλλ" ή εκπληκτική πλαστικότητα του νέου άνθρώπου, καί εις τόν ψυχικόν τομέα, θά του επιτρέψη, με μίαν κατάλληλον βοήθειαν, τήν επιτυχή αντιμετώπισιν καί αϋτών καί άλλων άκόμη δυσκολιών.

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

MARIE-NOËL "Η ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΠΗΓΗΣ

Ἡ δημοσίευσίς τοῦ ἄρθρου τοῦ ὑφηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Γαλλικοῦ Ἰνστιτούτου κ. Jacques Dussaulx στὶς «Ἀκτίνες», δίνει τὴν εὐκαιρία στὸ ἀναγνωστικὸ μας κοινὸ νὰ γνωρίσῃ καλύτερα τὴ σύγχρονη Γαλλίδα συγγραφέα Marie Noël μὲ τὸν πλούσιο ἐσωτερικὸ κόσμο καὶ τὰ βαθιά πνευματικὰ εἴδηματά. Ἡ Marie Noël εἶναι ποιήτρια καὶ στὰ ποιήματά της καὶ στὸν πεζὸ λόγο. Πάρα πάνω ἀπ' αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ της εἶναι χριστιανὴ καὶ στὴ σκέψι καὶ στὴν καρδιά καὶ στὴ ζωὴ της. Γι' αὐτὸ ἀξίζει μιὰ καλύτερη γνωριμία τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου της.

Μέσα σ' ἓναν αἰῶνα δύσκολης ποιήσεως, τὸ ποιητικὸ ἔργο τῆς Marie-Noël ἐμφανίζεται σὰν κάτι ἐντελῶς πρωτότυπο καὶ δροσερό. Ἄν δὲν θρίσκαμε στὸ ἔργο της, πού καὶ πού, μερικὰ ἴχνη σουρρεαλισμοῦ θὰ πιστεύαμε πὼς ἡ ποιήτρια ἀνῆκε σὲ κάποια ἄλλη ἐποχὴ κι' ὄχι στὴ δική μας. Μὰ ὄχι. Γεννήθηκε μόλις στὸ τέλος τοῦ τελευταίου αἰῶνα, στὶς 16 Φεβρουαρίου 1883.

Γεννήθηκε στὴν Auxerre, σὲ μιὰ μικρὴ χαριτωμένη μεσαιωνικὴ πόλη στὰ νότια τοῦ Παρισιοῦ, πού ὁ καθηδρικός της ναὸς θεβαιώνει τὴν πίστη τῶν προγόνων τῆς ποιητρίας. Ὁ πατέρας της ἦταν ἓνας «καλὸς» ἄπιστος. Δὲν φοβήθηκε νὰ ἐγκατασταθῇ πολὺ ἐνωρίς σ' ἓνα σπίτι πού πάνω του ἔπεφε τὴ σκιά τοῦ καθηδρικοῦ ναοῦ. Ὁ ναὸς αὐτός, ἂν θελήσουμε νὰ πιστέψουμε τὸ χρονικὸ τῆς πόλεως, ὑπῆρξε τὸ θέατρο παράδοξων σκηνῶν πού τοῦδωσαν τὸ ὄνομα «σπίτι τοῦ Διαβόλου». Καὶ ἡ Marie-Noël θὰ γράψῃ: «Ὁ ἄνθρωπος γιὰ νὰ ἐργασθῇ, ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἓναν δαίμονα ὅπως ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἓναν ἄγγελο». Ὁ πατέρας της καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας ἄνθρωπος εὐθύς καὶ αὐστηρὸς «πού δὲν πρόδωσε ποτὲ καμμιά πίστη του», ἐπέδρασε, χωρὶς ἀμφιβολία, ἰσχυρὰ πάνω της. «Ὅταν μιλοῦσε, ἔπρεπε ὁπωσδήποτε νὰ τὸν πιστεύῃς... Κι' ἂν στὴν ποίηση, εἶχα κάπου-κάπου τὸν πειρασμὸ νὰ γοητεύω μὲ κούφια λόγια, σ' ἐκείνον χρωστῶ τὸ ὅτι ἀντιστάθηκα καὶ τὸ ὅτι καὶ τραγουδώντας ἀκόμη, ἤμουν εὐλικρινής». Ὁ αὐστηρὸς αὐτὸς πατέρας εἶχε καὶ τὸ πάθος τῆς ἀνθρωπιστικῆς μόρφωσης καὶ δὲν δίσταζε κα-

θόλου νὰ φέρῃ στὴν κουζίνα τὸν Ἄριστοφάνη του, γιὰ νὰ μεταφράζῃ μεγάλες περικοπὲς στὴ γυναίκα καὶ τὴν κόρη του.

Εὐτυχῶς πού κοντὰ στὴ μικρὴ Marie, ὑπῆρχαν καὶ καταφύγια γλυκύτητας ἢ γιαγιά, ἢ μητέρα καὶ ἢ παραμάνα, ἀνεξάντλητες σὲ παραμύθια «ὅπου εὗρισκε κανεὶς λύκους, φίδια, πουλιὰ πού μιλοῦν, καὶ νεράϊδες. Ἡ πολὺ ζωηρὴ φαντασία τῆς μικρῆς Marie, δεχόταν μὲ ἀπληστία ὅλες αὐτὲς τὶς μαγικὲς ἱστορίες ὅταν ὁ πατέρας ἔλειπε στὸ Κολλέγιο. Ἡ αὐστηρότητα τοῦ πατέρα δὲν μπορούσε παρὰ νὰ κάνῃ τὴ μικρούλα νὰ κλεισθῇ στὸν ἑαυτὸ της, γεγονὸς τελικὰ εὐνοϊκὸ γιὰ τὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ καὶ τὴν ποίηση.

Πολὺ νωρίς, στὴν ἡλικία 8 ἢ 9 χρόνων, τὸ παιδί ἀνακάλυψε μέσα του τὸν ποιητὴ. Τὴν ἴδια, ἀκριβῶς, ἐποχὴ ἀνακαλύπτει κι' ἓνα μικρὸ βιβλίον—τὸ ὠραιότερο πού θγῆκε ποτὲ ἀπὸ χέρι ἀνθρώπου—τὴ «Μίμηση». Ἐκεῖ συναντᾷ ἴσως μερικὲς ἀπ' τὶς μεγάλες ἰδέες τῆς ζωῆς της: τὴν περιφρόνηση τῶν ματαιοτήτων τοῦ κόσμου, τὴν εὐτυχία πού δίνει ἡ ἐσωτερικὴ ζωὴ, τὸ πόσο ὠφελεῖ ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἀπομάκρυνση στὸ νὰ ἀντιστέκεσαι στὸ κακὸ, τὴν στενὴ ἐπικοινωνία τῆς ψυχῆς τοῦ χριστιανοῦ μὲ τὸ Χριστό, τὴν αὐταπάρνηση, τὴν ἀναζήτησιν τῆς «θείας παρηγορίας».

Ἡ ἐκκλησία ἀπέχει δυὸ θήματα ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπίτι τῆς Marie-Noël. Ἡ σκιά της σκεπάζει ὀλόκληρη τὴ ζωὴ της. Marie-Noël: «ἡ κόρη τοῦ καθηδρικοῦ ναοῦ τῆς Auxerre». «Στὴν ἀρχὴ ἀγαποῦσα τὸν καθηδρικὸ ναὸ γιὰτὶ εἶ-

μαστε γείτονες». Ἀκούγοντας ἔπειτα μὲ τὴν γιαγιά της τὴν νεκρώσιμο ἀκολουθία καὶ παρακολουθώντας τὴν ἀκολουθία τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς, ἀνεκάλυψε τὶς «πηγές της», ὅπως λέει. «Ἄκουσα, ὅταν ἦμουν 9 ἔτων, τὴν ἀπαρηγόρητη κραυγὴ τοῦ Ἀνθρώπου. Μπήκε μέσα μου καὶ δὲν ξαναβγήκε ποτέ».

Τὸ λογοτεχνικὸ αἶσθημα, ποῦ οἱ δάσκαλοί της δὲν τῆς ἀνεγνώριζαν, γεννήθηκε μέσα της σιγά-σιγά. Εἶναι ἀλήθεια πῶς τὰ θέματα ποῦ ἐπεξεργάσθηκε στὸ Κολλέγιο δὲν ἦταν ἴσως φτειαιγμένα γιὰ νὰ τὴν ἐμπνεύσουν πάρα πολύ. «Δὲν μοῦ ἐρχόντουσαν οἱ λέξεις. Δὲν μοῦ ἦλθαν ἄλλωστε ποτέ. Εἶναι ὁ ρυθμὸς ποῦ μὲ συνεπαίρνει, εἶναι τὰ δυνατὰ συναισθήματα ποῦ μὲ κάνουν νὰ θρίσκω λέξεις».

Δὲν θὰ ἦταν ἄχρηστο ἴσως νὰ σημειώσουμε πῶς μελέτησε μουσικὴ ἀπὸ πολὺ ἔνωρις. Ἐπαιζε πιάνο, πῆρε μάλιστα καὶ μαθήματα ἀρμονίας. Ἀγαποῦσε ἔξω ἀπ' τὸν Bach, τὸν Beethoven καὶ τὸν Césaire Frank, τὴν οἰκειότητα τοῦ Schubert καὶ τὸν ρομαντισμὸ τοῦ Schumann. Ὁ Mozart ὅμως μιλοῦσε πιὸ πολὺ στὴν ψυχὴ της...

Βλέπομε ἔτσι ἀρκετὰ καλὰ πῶς δέθηκε τὸ δεμάτι τῶν ἐπιδράσεων ποῦ ἐτοιμάζαν τὴν εἴσοδο τῆς Marie-Noël στὴν ποίηση. Ἐλεγε ὅμως ἀκόμη τὸ οὐσιῶδες, αὐτὸ ποῦ δίνει στὸν ποιητὴ τὴν ἀνάγκη νὰ γράφει: τὸ ὄραμα, μιὰ ψυχικὴ σύγκρουση, τὸ δόντι τῆς δυστυχίας ἢ τοῦ πόνου. Ὁ père Mugnier, ποῦ ἦταν ὁ σύμβουλος καὶ ὁ φίλος της καὶ στὸν ὁποῖο ἐμπιστεύθηκε μιὰ μέρα τὸ μεγάλο ποίημά της «Judgement», τῆς ἔγραψε σὰν ἀπάντηση: «Ἐπιστρέψετε ἀπὸ ἓνα μεγάλο ταξίδι. Πήγατε στὴν Κόλαση. Γίνατε ἓνας μικρὸς Δάντης».

★ ★ ★

Στις 27 Δεκεμβρίου 1904 ἡ Marie-Noël γεννήθηκε γιὰ τὴν ποίηση, μέσα ἀπ' τὸν πόνο. Ἡ ἀνθρώπινη ἀγάπη εἶχε παρουσισαθῆ στὸ δρόμο της. Ἄλλ' ἐκείνη

προτίμησε μιὰν ἄλλη ἀγάπη πιὸ δύσκολη. Ἀπὸ ἴδω καὶ πέρα θὰ εἶναι μόνη, χωρὶς αὐτὸ τὸ ἀνθρώπινο στήριγμα ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ἔχη. Τὸ στήριγμα αὐτὸ θὰ τῆς λείπη μερικὲς φορές, ὅταν ὁ Θεὸς τὸν ὁποῖο διάλεξε θὰ τῆς φαίνεται «ἀπὼν» ἢ μακρινός. «Ἐπὶ πρῶτα μιὰ πολὺ ἀνθρώπινη ὑπαρξη, μὰς ἐκμυστηρεύεται. Ἄν δὲν γνώρισα τὴν ἀγάπη, τὴν ὄνειρεύθηκα πολὺ καὶ ὑπέφερα πραγματικά, σὰν ὁποιαδήποτε ἀπ' τὶς ὁμοιές μου, τῆς ἴδιας ἡλικίας». Κι' αὐτὴ ἢ πραγματικότης τῶν νεανικῶν της χρόνων σημάδεψε μὲ κάποια νότα μελαγχολίας ὅλη της τὴν ποίηση:

*«Ἄν θέλῃς Θεέ μου γι' ἄλλους νὰ τονίσω,
τῆς εὐτυχίας τὸ τραγοῦδι τὸ γλυκό,
δὲν τῶχω μάθει πῶς νὰ προσπαθῶ;
Θὰ εἶναι κάτι ἄλλο, ψεύτικο, πλαστό.»*

*Δῶσ' μου χαρὰ γιὰ νὰ τὴν τρογουδῆσω
Μιὰ τόση δά, μόλις, πολὺ μικρὴ χαρά...
...Δῶσ' τὴν Θεέ! δὲν τὴ ζητῶ γιὰ μένα,
τὴ θέλω γιὰ τοὺς ἄλλους τὴ γλυκεῖα χαρά...*

Ὅμως, ἂν κι' ἔζησε μόνη, δὲν ἀπελπίζεται, δὲν δίνει τὴν ἐντύπωση ἀποτυχμένου ἀνθρώπου. Τὴ γεμίζει αὐτὴ ἢ ἄλλη Ἀγάπη, ποῦ τῆς γίνεται ταυτόχρονα μιὰ ἀστείρευτη πηγὴ γιὰ πνευματικὸ πλουτισμὸ καὶ ἔμπνευση.

Ἡ ἀγάπη μὰ ἀκόμη καὶ ὁ θάνατος, ὅπως ἀκριβῶς στὴ μουσικὴ τοῦ Schubert ποῦ ἀγαποῦσε. Τὴν ἴδια μέρα στὶς 27 Δεκεμβρίου, ἡ νεαρὴ κοπέλλα εὗρισκε τὸ μικρὸ της ἀδελφάκι νεκρὸ στὸ κρεβάτι του. «Ἡ μητέρα μου θρηνοῦσε φωνάζοντας δυνατὰ ἐπὶ ὀλόκληρες ἑβδομάδες. Ἐγὼ θρισκόμουν σὲ κίνδυνο...» Καμμιά ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὅτι ἡ πηγὴ τῆς ἀγωνίας της ξεπήδησε ἀπὸ κείνες τὶς μέρες. Ὁ θάνατος εἶναι πράγματι ἓνα ἀπ' τὰ μεγάλα θέματα τῆς ποίησής της. «Ὅλοι πεθαίνουν. Κανείς δὲν ξέρει νὰ πεθαίνει... Κι' ἐγὼ κάποιο θράδυ θὰ ψυχορραγῶ».

«Τὸ σῶμα πὸν μὲ τόση ἔννοια ἔτρεφες, μιὰ
μέρα θὰ σ' ἔγκαταλείψῃ.
Τὸ πνεῦμα πὸν πάνω του ἐπαγρύπνησες, ἓνα
ἔραδν θὰ σκοτεινιάσῃ.
Ὁ θάνατος πὸν τόσες φορὲς νομίζεις πὸς
νικᾷς, ἓνα ἔραδν θὰ ἔλθῃ».

Ἀκριβῶς τὴ μέρα αὐτὴ ἡ μικρὴ Marie Rouget ἔγινε ἡ ποιήτρια Marie-Noël. «Πολλοὶ ἀποροῦνε μὲ τὸ πένθιμο τραγοῦδι μου, γιατί πάντα ἔπαιζα χαρούμενα παιχνίδια. Μὰ δὲν εἶδαν ποτέ τους τὸ θαῦμα τοῦ Χριστουγεννιάτικου τριαντάφυλλου; Τοῦ τριαντάφυλλου πὸν μένει χωρὶς λουλούδια ὄλο τὸ χρόνο; Εἶναι τὸ τριαντάφυλλο πὸν ὀνομάζεται Ellébore-Mélancolie καὶ πὸν κρύβει μέσ' στὴ ρίζα τοῦ μαῦρο δηλητήριο. Ἔτσι εἶμαι κι' ἐγώ, μαῦρη καὶ κάπου-κάπου φωτεινὴ ἀπὸ τὴ χάρη. Τὸ ὄνομα πὸν ἔχω τὰ λέει ὄλ' αὐτά: Marie-Noël. Marie (mara) = ἡ θανάσιμη πικράδα στὴ ρίζα μου. Noël=Χριστούγεννα: τὸ θαῦμα, ὁ ἀνθὸς τῆς χαρᾶς». Νὰ τὸ μυστήριό τοῦ λογοτεχνικοῦ τῆς ὀνόματος, λυμένο ἀπὸ τὴν ἴδια.

Ἄς προσθέσωμε σ' αὐτὰ τὴν ἀγωνία τῆς πνευματικῆς μάχης πὸν ἔδινε, τίς σκληρὲς ἀπαιτήσεις μιᾶς ψυχῆς πὸν εἶναι προωρισμένη γιὰ τὴν εὐαγγελικὴ τελειότητα καὶ θὰ ἔχωμε ἴσως μερικὰ ἀπ' τὰ κλειδιά αὐτῆς τῆς ποίησης. Τὸ μόνο πὸν μᾶς μένει πιά, γιὰ νὰ τὴν καταλάβωμε τέλεια, εἶναι νὰ ἐξετάσωμε τὴν ποίησή της ἀπὸ πῶς κοντά.

Νὰ ἀκόμη, ἀπ' τὴν ἴδια της τὴν πένα, ἡ ἱστορία τῶν «τραγουδιῶν» της. Γιατί κανεὶς δὲν θάξερε νὰ μιλήσῃ καλύτερα γιὰ τὴν ποίησή της ἀπ' αὐτὴν τὴν ἴδια. «Νὰ ἡ φιλολογικὴ μου ἱστορία:... Ἔγραφα τοὺς πρώτους μου στίχους στὰ 8 ἢ 9 χρόνια μου. Ἦμουν ἀσθενικὸ παιδί, γι' αὐτὸ ἔπαιρνα μαθήματα στὸ σπίτι. Ἐκεῖ λοιπὸν εἶχα ἀνοίξει ἓνα σχολεῖο γιὰ κοῦκλες. Γιὰ 'κεῖνες εἶχα φτειάξει μιὰ ἀριθμητικὴ κι' ἔνα ἀναγνωστικὸ. Αὐτὸ ἦταν τὸ πρῶτο ποιητικὸ μου ἔργο. Μετὰ τὰ 12, μαθήτρια λυκεῖο πιά, ἀπασχολημένη μὲ σοβαρὲς σπουδές, ξέ-

χασα τοὺς στίχους μου κι' ἔμαθα ὅ,τι φαντασθῆ κανεὶς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προσωδία, γιατί δὲν τὴν δίδασκαν. Ἄλλὰ ἔμαθα μουσικὴ καὶ λίγη ἀρμονία, καὶ μιὰ μέρα, ψάχνοντας νὰ θρῶ τὰ λόγια γιὰ κάποιο σκοπὸ πὸν εἶχα συνθέσει, κατάλαβα πὸς δὲν μποροῦσα πιά νὰ θρίσκω παρὰ λόγια.

Στὴν ἀρχὴ ἦταν τὰ «τραγοῦδια τῆς Σταχτοπούτας». Ἡ ἔμπνευσή μου αὐτῆς τῆς ἐποχῆς ἀρεσκόταν στὰ ἄγρια σκιρτήματα καὶ πάνω ἀπὸ φράσεις καὶ σκέψεις στὰ ρίγη πὸν δὲν ὀδηγοῦν πουθενά, σ' αὐτὸ τὸν τρόπο πὸν περιφέρεται μέσα στίς λέξεις, σὰν τὸ λύκο πὸν τὴν παρουσία του δὲν μπορεῖς νὰ τὴν μαντέψῃς μέσ' στὴ σκοτεινιά... Ὅλ' αὐτὰ εἶναι θολὰ, συγκεχυμένα, ἀνακατωμένα μὲ παιδικότητα, παράξενες ἐλλείψεις καὶ ἄσχημα γαλλικά.

Μὲ παρακάλεσαν νὰ γράφω πῶς κατανοητὰ, πράγμα πὸν μ' ἔβγαλε λίγο ἀπ' τὸ δρόμο μου. Χωρὶς αὐτὴν τὴν διόρθωσὴ θὰ εἶχα καταλήξει ἴσως σὲ κάποιο μακρινὸ ἀδιέξοδο, θὰ εἶχα γίνε μιὰ ποιήτρια χωρὶς ἀναγνώστες, θὰ ἔκλινα πρὸς τὸν σουρρεαλισμό. Ἄλλὰ ἤμουν μιὰ ὑπάκουη μαθήτρια, μόχθησα, ἔμαθα καλὰ τὴ γλῶσσα μου, συμβουλευόμενοι λεξικὸ κι' ἔγραφα τίς «ῶρες» σὲ διάστημα λίγων μηνῶν. Ἔπειτα ξαναγύρισα στ' ἀγαπημένα μου «Chansons».

Κι' ὅπως δὲν εἶχα ἄλλες ἀσχολίες ἀπὸ τὸ νὰ γράφω στίχους κι' ἀπὸ τὸ ν' ἀσχολοῦμαι μὲ κάθε εἶδους μιζέριες στὴν ἐνορία μου, εἶχα πολὺ συχνὰ τύψεις: γιατί νὰ εἶμαι τόσο ὄνειροπόλα, γιατί νὰ ἐλπίζω ἔτσι πολὺ, γιατί νὰ ἔχω τόση τρυφερότητα;

Καὶ γιὰ νὰ τιμωρήσω τὸν ἑαυτό μου, ἄρχισα νὰ τραγουδῶ τὴ λύπη τῶν ἄλλων. Τὴν ἔκανα δική μου. Ἔτσι γράφτηκαν τὰ ποιήματα «Chants de la Merçi».

Τὸ «Rosaire des Joies» ὑπῆρξε τὸ δικό μου ἔργο τέχνης μπροστὰ στὸ Θεό, ἡ δουλειὰ μου σὰν εἰκονογράφου μιᾶς ἐκκλησίας. Ἄγαποῦσα τὰ ἀπλά, διαυγῆ καὶ καθαρὰ χρώματα. Δὲν εἶχα πινέλο, πήρα τὴν πένα μου, προσπαθοῦσα νὰ ζω-

γραφίσω... Κι έγγραψα—γράφω ακόμη—
στον ίδιο απλό τόνο, λαϊκή μουσική, να-
νουρίσματα. rondes...».

★ ★ ★

“Όπως και ή ίδια μόλις μᾶς εἶπε, κι’
ὅπως βλέπομε κι ἐμεῖς ἀνοίγοντας τὰ
ἄπαντά της, ή ποίηση τῆς Marie-Noël ἀ-
ποτελεῖται κυρίως ἀπό «τραγουδία», ἀ-
πό κάθε εἶδους τραγούδια, μέ ἐπωδὸ ή
χωρὶς ἐπωδὸ. Τραγουδία τρυφερά ή λυ-
πημένα, τραγουδία ἄγρια ή ἀνήσυχα,
Χριστουγεννιάτικα τραγουδία, τραγού-
δια τῆς παραμάνας, ψαλμούς ή κι ὀλό-
κληρη «ἀκολουθία». Τραγουδία κάθε
μορφῆς, κάθε χρώματος, γεμάτα ἀπό κί-
νηση ή γραφικότητα, τρεμουλιασμα,
σκιρτήματα, τραγουδία θαρειά ή ἀκόμη
καταθλιπτικά.

Τὸ ἔργο της θά ἐξαπλωθῆ σιγά-σιγά,
πρωτα μέσα στο καθολικὸ περιβάλλον,

καὶ χάρις στις προσπάθειες τῶν φίλων
της θά γίνῃ πολὺ γνωστό, ὅπως κι’ ἐ-
κεῖνο τοῦ Jacques Prévvert γιὰ λόγους
φυσικὰ ἐντελῶς διαφορετικούς.

Εἶναι ὑπερβολὴ νὰ προβάλωμε τὴν
Marie-Noël σὰν «τὸν μοναδικὸ χριστια-
νὸ ποιητὴ τῆς ἐποχῆς μας καὶ πολλῶν
ἄλλων ἐποχῶν», ὅπως τὸ θέλει ὁ ἀββάς
Mugnier, γιὰτί ἔτσι θά ἀγνοοῦσαμε ποι-
ητὲς ὅπως ὁ Péguy, ὁ Claudel, Milosz
ή ὁ Max Jacob. Θά συμφωνήσωμε ὅμως
πὼς στὴ συναυλία τῶν χριστιανῶν ποι-
ητῶν, ή Marie-Noël ἔπαιξε τὸ ρόλο της
κι ἔκανε ν’ ἀκουσθῆ μιὰ φωνὴ καθαρὴ
καὶ διαυγῆς, ἀρκετὰ πρωτότυπη στὴν
ἐποχὴ μας τῆς «δύσκολης» ποίησης:
«Ἡ Ἀγάπη, μιὰ πηγὴ ποὺ διψᾷ», ἔγρα-
φε ή ποιήτρια. Ἡ Ἀγάπη πάντα διψᾷ.

JACQUES DUSSAULX

Μετάφρασις Σ. Σ. Ζ.

ΜΟΝΟΣ ΜΑΖΙ ΣΟΥ

Σ κυφτὸς καὶ μοναχὸς φέρνω τὸ βῆμα
στὴν ἔρμη ἀκρογιαλιά ποὺ σπάει τὸ κύμα.
Νὰ λείψουν ὄλα, κι’ ὄλα νὰ σιγήσουν’
μόνος μου θέλω νὰ θρεθῶ μαζί Σου,
στὴν ἔρμη ἀκρογιαλιά ποὺ σπάει τὸ κύμα.

Τετράδιπλες φτεροῦγες θὲ ν’ ἀπλώσω,
σὲ κόσμους γαλανοὺς νὰ Σ’ ἀνταμώσω,
ψηλότερ’ ἀπ’ τὸν κόσμο τῆς ἀπάτης:
καὶ θρίσκοντάς Σε, Ὁραῖε μου, τῆς ἀγάπης
τὸ φίλημα νὰ πάρω καὶ νὰ δώσω.

Γ. ΒΕΡΙΘΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ ΣΕ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ

Ένας επιχειρηματίας αντιμετώπιζει τα δικαιώματά του υπό τὸ πρίσμα τῶν δικαιωμάτων τῶν συνανθρώπων του.

Στις ἐθνικές μας συζητήσεις πάνω στὰ πολιτικά δικαιώματα, στὸ ρόλο τῆς κυβερνήσεως καὶ στὴ μοῖρα τοῦ ἀτόμου, κάνουμε πολὺ συχνὰ τὸ σφάλμα, νὰ μὴ ἀρχίζουμε ἀπ' τὴν ἀρχή, ἀλλὰ νὰ ριχνώμαστε κατευθείαν σὲ ἐπιχειρήματα, γύρω ἀπ' τὶς παρούσες περιστάσεις καὶ εἰδικὰ γύρω ἀπ' αὐτὰ ποὺ δὲν μᾶς ἀρέσουν. Νομίζομεν ὅτι, ἂν κάθε τι ἄλλαζε, σύμφωνα μὲ τὶς ἐπιθυμίες μας, ὁ κόσμος ὅλος θὰ τακτοποιώταν.

Εἶναι ἀπόλυτα ἀληθινὸ ὅτι ζοῦμε σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ οἱ δυνάμεις τῆς ἰσχύος καὶ εἰδικὰ τοῦ κράτους, γίνονται αἰσθητὲς ἐπάνω στὸ ἄτομο. Εἶναι ἐπίσης ἀληθινὸ ὅτι αὐτὲς οἱ δυνάμεις δυνατὸν ἀκόμη καὶ νὰ ἀπομακρύνουν ἀπ' τὸ ἄτομο μιὰ-μιὰ τὶς ἐλευθερίες του. Αὐτὴ ἡ μέθοδος ἄρχισε ἐδῶ καὶ κάμποσο καιρὸ. Δὲν γνωρίζομε ποῦ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ, καὶ πιθανὸν νὰ εἶναι δύσκολο νὰ σταματήσῃ.

Ἡ τάσις ἄρχισε ὅταν πρωτοδημιουργήθηκε κυβερνήσις. Μὲ τὸν ἐρχομὸ τῶν πρωτογόνων κυβερνήσεων οἱ πρόγονοὶ μας ἔχασαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νὰ σκοτώουν τοὺς γείτονές τους.

Μὲ τὴν δημιουργίαν τῶν ἰδικῶν μας κυβερνήσεων οἱ νέοι τοῦ λαοῦ μας ἔχασαν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νὰ μὴ πηγαίνουν σχολεῖο, ἀποστερήθησαν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ προτιμῶν τὴν ἀγραμματοσύνην.

Ὁ προπάππος μου διατηροῦσε μιὰ ἀγελάδα στὴν ἀγλή του μπροστὰ στὸ σπίτι του στὴν κάτω πόλιν τοῦ Columbus στὴν Ἰνδιάναν.

Τέτοια ἐλευθερία δὲν μοῦ ἐπιτρέπεται τώρα. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἔχω δεμένον τὸ σκύλο μου ἢ νὰ τὸν ἔχω κλεισμένον σὲ μάνδρα.

Ἔχομε χάσει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νὰ κατασκυλεύομε ἀκάθαρτες τροφές, τοῦ νὰ πουλάμε ναρκωτικά, τοῦ ν' ἀνοίγομε χαρ-

τοπαιχτικὲς λέσχες, τοῦ νὰ διατηροῦμε σκλάβους. Κατὰ καιροὺς στὸ παρελθὸν εἴχαμε κάθε μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐλευθερίες.

Ἦταν ἐκεῖνοι οἱ καιροὶ καλλίτεροι; Θὰ προτιμοῦσαμε νὰ γυρίσομε πίσω σ' ἐκεῖνους; Νομίζω πὼς ὄχι.

Καὶ νομίζω πὼς θάνα κέρδος μας νὰ ρωτήσομε τοὺς ἑαυτούς μας, γιατί δὲν προτιμοῦμε νὰ γυρίσομε πίσω σὲ μιὰ ἐντελῶς «χωρὶς κανόνας» κοινωνία.

Ἄς ἀρχίσομε ἀπὸ τὸ νὰ ρωτήσομε: Ποιὰ κοινωνία εἶναι πραγματικὰ ἢ πιὸ ἐλεύθερη; Ὅταν ἓνας ἄνθρωπος δολοφονῇ ἓναν ἄλλον, δύο ἐλευθερίες συγκρούονται, ὄχι μιὰ. Εἶναι ἡ ἐλευθερία τοῦ νὰ δολοφονῆς κατὰ βούλησιν, καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ νὰ μὴ θέλῃς νὰ δολοφονηθῆς. Ἐφ' ὅσον δὲν μποροῦμε νὰ παραχωρήσομε τὴν μιὰ χωρὶς νὰ ἀρνηθῶμε τὴν ἄλλη, ἀντιμετωπίζομε ἓνα σταθερὸ γεγονὸς, τὸ ὁποῖον φαίνεται πὼς ἐντελῶς παραβλέπεται στὴ σημερινὴ συζήτησι, ὅτι: Οἱ ἐλευθερίες συναγωνίζονται ἢ μιὰ τὴν ἄλλη. Καὶ ὅταν ἔχομε νὰ διαπραγματευτοῦμε μὲ συναγωνιζόμενες ἐλευθερίες, εἶμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ διαλέξομε ἐκείνη, ποὺ μᾶς εἶναι ἢ πιὸ ἐπιθυμητὴ, ἀπ' τὶς συναγωνιζόμενες. Γι' αὐτὸ σὰν κοινωνία, εἶμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ ἀρνηθῶμε μιὰ ἐλευθερία γιὰ νὰ παραχωρήσομε μιὰν ἄλλη.

Ἀναγνωρίζοντας αὐτὴ τὴν ἀναπόφευκτη κατάστασιν πραγματίων οἱ προηγούμενές μας γενεὲς ἀποφάσισαν ὅτι, ἡ ἐλευθερία τοῦ νὰ μὴ θέλῃς νὰ δολοφονηθῆς εἶναι περισσότερο ἐπιθυμητὴ ἀπὸ τὴν ἐλευθερία τοῦ νὰ δολοφονῆς. Ἔτσι μὲ ἑκατοντάδες χρόνια οἱ κυβερνήσεις τῶν ἀνθρώπων προσπάθησαν νὰ ἀρνηθοῦν σὲ μερικὸς τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ δολοφονοῦν γιὰ νὰ μποροῦν ὅλοι νὰ χαροῦν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μὴ δολοφονοῦνται.

Τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου τὸ δικαίωμα νὰ ἔχη

σκλάβους αρνείται σὲ ἕναν ἄλλον ἄνθρωπο τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ μὴ εἶναι σκλάβος. Τοῦ ἐνὸς ἀνθρώπου τὸ δικαίωμα νὰ διατηρῆ χόιρους στὴν αὐλή του, μέσα στὴν πόλη, ἀρνείται σ' ἕναν ἄλλον τὸ δικαίωμα νὰ πίνῃ καθαρὸ νερὸ, καὶ οὕτω καθεξῆς. Καὶ σὲ μεγαλύτερη ἔκτασι καὶ λιγώτερο δραματική, ὅπου οἱ συγκρουόμενες ἐλευθερίες πῶ εὐκόλα συσκοτίζονται καὶ ἡ ἐκλογὴ γίνεται κατὰ πολὺ δυσκολώτερη.

Τὸ σπίτι πού μένω εἶναι τὸ σπίτι μ ο υ . Ἀσφαλῶς θὰ μοῦ ἐπιτρεπόταν νὰ τὸ νοικιάσω ἢ νὰ τὸ πουλήσω σὲ ἄτομα τῆς δικῆς μου ἐκλογῆς. Γιατί τί ἄλλο σημαίνει ἰδιοκτησία; Ἐχῶ ὀργανώσει μιὰ ἐπιχείρησι πού ἀπασχολῶ πολλοὺς ὑπαλλήλους. Θὰ μπορέσω νὰ ὑπερνικήσω τὸν συναγωνισμό μόνον ἔαν διαλέξω πολὺ προσεκτικὰ τοὺς ὑπαλλήλους μου. Ἐὰν δὲν μπορῶ νὰ διαλέξω τοὺς δικούς μου ἐργάτες γιὰ τὴν δική μου ἐπιχείρησι, τί ἄλλο εἶναι τότε ἡ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρησι; Ἡ ἔαν δὲν μπορῶ νὰ διαλέξω ποιὸν θὰ περιποιηθῶ ἢ ποιὸν δὲν θὰ περιποιηθῶ στὸ δικό μου ἐστιατόριο, στὸ δικό μου κατάστημα ἢ στὸ δικό μου μπάρ. Ἐὰν δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ κάνω αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, τί μοῦ ἀπομένει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐλευθερὴ κοινωνία γιὰ τὴν ὁποίαν μιλάμε τόσο πολὺ;

Οἱ βασικὲς λέξεις ἐδῶ νομίζω πὼς εἶναι τὰ «μοῦ» (δηλαδὴ δικό μου, δική μου, τί, μοῦ, ἀπομένει).

Τί ἐννοῶ ὅταν λέω τὸ σπίτι μ ο υ , ἢ ἐπιχειρήσις μ ο υ , τὸ ἐστιατόριόν μ ο υ . Συμβαίνει τίποτε στὴν ἀξία τοῦ σπιτιοῦ μ ο υ ἂν οἱ πυροσβέστες δὲν ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς φωτιές ἢ ἡ ἀστυνομία γιὰ τὶς κλεψιμὲς τῆς γειτονιάς μας; Ἡ ἂν οἱ γείτονες δὲν ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὰ σκουπίδια καὶ τὰ παλιοσίδηρα καὶ τ' ἀγριόχορτα μπροστὰ στὰ σπίτια τους. Συμβαίνει τίποτα στὴν ἀξία τοῦ ἐστιατορίου μου ἂν ὁ σκουπιδιάρης δὲν ἐνδιαφέρεται ἄλλο νὰ μοῦ σηκώσῃ τὰ σκουπίδια ἢ ὁ χασάπης νὰ μοῦ πουλήσῃ τὸ κρέας ἢ οἱ πελάτες ναρθοῦν νὰ φᾶνε στὰ τραπέζια μου;

Κατὰ τὸ 1783 ἕνας ἀπὸ τοὺς προγόνους μας τοὺς θεμελιωτῆς, εἶχε ὀρισμένες ιδέες πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Ἐκεῖνο τὸ χρόνον

ὁ Benjamin Franklin ἔγραφε σ' ἕναν ἄλλο θεμελιωτῆ πρόγονον, τὸν Kobert Morris:

Κάθε ἰδιοκτησία, ἐκτὸς ἀπ' τὴν προσωπὴν σπηλιά τοῦ πρωτόγονου, τὸ τόξο του, τὴν στολή του καὶ μερικὰ μικροαποκτήματα ἀπολύτως ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ὑπόστασί του, μοῦ φαίνεται σὰν δημιουργημὰ τῆς κοινῆς συμβάσεως. Γι' αὐτὸ, τὸ δημόσιον ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ρυθμίξῃ τὶς κληρονομίες καὶ ὅλες τὶς ἄλλες μεταβιβάσεις περιουσίας καὶ ἀκόμα νὰ περιορίξῃ τὴν ἔκτασι καὶ τὴν χρῆσι αὐτῆς.

Ὅλη ἡ περιουσία πού εἶναι ἀπαραίτητη σ' ἕναν ἄνθρωπο γιὰ τὴν διατήρησι τοῦ ἀτόμου καὶ τὴ διάδοσι τοῦ εἶδους εἶναι φυσικὸ τοῦ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον κανεὶς δικαίως δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ τὸ ἀποστερήσῃ, ἀλλὰ κάθε περιουσία παραπανήσια γιὰ τέτοιους σκοποὺς εἶναι κτῆμα τοῦ δημοσίου, τὸ ὁποῖον δημιουργήσαν μὲ τοὺς νόμους τους. Ὡς ἐκ τούτου τὸ δημόσιον ἢ μπορεῖ δι' ἄλλων νόμων, νὰ διαθέτῃ αὐτὸ τὸ κτῆμα ὁποτεδήποτε ἢ εὐημερία τοῦ κοινοῦ ἀπαιτεῖ τέτοια διάθεσι. Ἐκεῖνος πού δὲν θέλει τὴν κοινωνίαν μὲ αὐτοὺς τοὺς ὄρους, ἄς ἀποτραβηχθῆ κι' ἄς ζήσῃ μετὰ τῶν ἀγρίων. Δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ δικαίωμα εἰς τὰ ὠφέλη τῆς κοινωνίας ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος δὲν θὰ πληρώσῃ τὴν συμμετοχὴ του πρὸς ὑποστήριξίν της.

Τί σημαίνει ἡ λέξις «συμμετοχὴ» (club). Ἐμαθα ἀπ' τὸ λεξικὸ ὅτι κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα εἶχε τὴν ἐξῆς ἔννοιαν: «Ἐνας συνδυασμὸς συνεισφορῶν πού ἀποτελεῖ ἕνα ὀλικὸν ποσόν». Ἐτσι αὐτὸ πού ἐννοεῖ ὁ Ben. Franklin, εἶναι περίπου κάτι τέτοιο:

Κάθε τι πού ὀνομάζω δικό μου, καὶ στὸ ὁποῖον προσδίδω ἰδιαίτερη ἀξία, εἶναι ἕνας συνδυασμὸς συνεχῶν συνεισφορῶν πού ἐθελοντικὰ προσφέρονται ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Ἐὰν κατακρατοῦσαν τὴν συνεισφορὰ τους, —πρᾶγμα πού εἶναι ἐλεύθεροι νὰ κάνουν— οἱ γείτονές μου τὴ συμπεριφορὰ τους, τὴ φροντίδα τους, οἱ προμηθευταί μου τὴν προθυμία τους νὰ μοῦ πωλήσουν, οἱ ἐργάτες μου, τὴν προθυμία τους νὰ μοῦ δουλέψουν τίμια, οἱ πελάτες μου τὴν προθυμία τους ν' ἀγοράσουν ἀπὸ μένα ἔαν κατακρατοῦσαν τὴν συνεισφορὰ τους, τό-

τε ἡ περιουσία μου, τὸ σπίτι μου, ἡ ἐπιχείρησή μου, θὰ εἶχαν κατὰ πολὺ λιγώτερη ἀξία γιὰ μένα, ἂν πράγματι θὰ εἶχαν καμμία ἀξία.

Καὶ ὁ Φραγκλῖνος λέει παρακάτω:

Δὲν ἔχω κανένα δικαίωμα σ' αὐτὸ τὸν συνδυασμὸ τῶν ἐθελοντικῶν προσφορῶν τὸν ὁποῖον ὀνομάζω ἰδικήν μου περιουσία ἐκτὸς ἐὰν καὶ ἐγὼ προσφέρω τὴν συμμετοχή μου, δηλαδὴ τὴν ἐθελοντικὴν προσφορά μου, στὴν περιουσία καὶ στὰ δικαιώματα τῶν ἄλλων, σὲ ποσότητα καὶ ποιότητα ἀρκετὴ πού νὰ ἀπονέμη στὴν ἰδιωτικὴ των περιουσία τὴν ἀξίαν τὴν ὁποῖαν ἐπιθυμῶ νὰ δώσω στὴ δική μου. Κατὰ τὸν Φραγκλῖνον προμηθευτές, μέτοχοι, ἐργάτες, διαχειριστές, πελάτες, ἀκόμα κι' οἱ κοινότητες εἰς τίς ὁποῖες κατοικοῦν, εἶναι στὴν πρᾶξι ἰδιοκτητῆτα μιᾶς ἐπιχειρήσεως ἢ ὁποῖα πρέπει νὰ ὀρισθῆ καὶ νὰ διοικηθῆ σύμφωνα μὲ τὸ συμφέρον τοῦ καθενὸς καὶ χωρὶς ν' ἀμεληθῆ τὸ συμφέρον τῶν ἄλλων.

Ἡ χριστιανικὴ μας παράδοση ἔχει ἀκόμα πὺρ τρομακτικὴ συμβουλὴ γιὰ μᾶς:

Μᾶς ἔχει λεχθῆ στὸ Εὐαγγέλιον ὅτι, ἐκεῖνος πού θάθελε νὰ σώσῃ τὴ ζωὴ του, (τί περισσότερον πολῦτιμον μέρος τῆς ἰδιωτικῆς μας περιουσίας), πρέπει νὰ τὴν χάσῃ. Πού σημαίνει ὅτι ἕνας ἄνθρωπος πρέπει νὰ τακτοποιῆ τὴν ζωὴν του καὶ νὰ πραγματοποιῆ καὶ νὰ μεταχειρίζεται τὴν περιουσία του γιὰ τοὺς ἄλλους, εἰδ' ἄλλως ἡ ἀξία τους γι' αὐτὸν θὰ ἐξαφανισθῆ. Ὑπάρχει στὴν Ἰνδιανούπολη μιὰ ἐφημερίδα πού ἔχει ἰδρυθῆ ἀπὸ πολὺ καιρὸ καὶ πού φέρει γιὰ ἐπικεφαλίδα κάθε μέρα ἕνα ἀξιολημνόμενον κομμάτι τῆς Γραφῆς, ἕνα ἐδάφιον πού ἀναφέρεται στὴν ἐλευθερία (Freedom and Liberty).

«Ποῦ ὑπάρχει πνεῦμα Κυρίου;» «Εἰς τὴν «Ἐλευθερίαν». Καὶ τί εἶναι «πνεῦμα Κυρίου;»

Οἱ πρῶτοι δημόσιοι λόγοι τοῦ Ἰησοῦ ἀναφέρονται σ' αὐτό:

«... καὶ ἀνοίξας τὸ βιβλίον εὗρε τὸν τόπον, ὅπου ἦτο γεγραμμένον, Πνεῦμα Κυρίου εἶναι ἐπ' ἐμέ· διὰ τοῦτο με ἔκρισε· με ἀπέστειλε διὰ νὰ εὐαγγελίζωμαι πρὸς τοὺς πτωχοὺς, διὰ νὰ ἰατρεύω τοὺς συν-

τετριμμένους τὴν καρδίαν, νὰ κηρύξω πρὸς τοὺς αἰχμαλώτους ἐλευθερίαν καὶ πρὸς τοὺς τυφλοὺς ἀνάβλεψιν, νὰ ἀποστείλω τοὺς συντεθλασμένους ἐν ἐλευθερίᾳ, διὰ νὰ κηρύξω εὐπρόσδεκτον Κυρίου ἐνιαυτόν».

Ἐδῶ ὑπάρχει ἕνας νόμος τόσον ἀμετάβλητος, τόσον ἀδυσώπητος, ὅσον ὁ νόμος τῆς βαρύτητος. Ἐνας νόμος πού ἂν παραβιαζόταν θὰ ἔφερε τιμωρίες τόσον αὐστηρὲς ὅσον ἐκεῖνες πού ἀκολουθοῦν τὴν παραβίασι κάθε φυσικοῦ νόμου τοῦ σύμπαντος. Ἐλευθερία γιὰ καθένα μας δὲν εὐρίσκεται παρὰ μόνον σὲ μιὰ τάσιν θυσίας μας ὡς πρὸς τοὺς ἄλλους ἄνθρώπους καὶ εἰδικὰ αὐτούς, πού εἶναι στερημένοι καὶ πού μειονεκτοῦν.

Ἡ ἰδιοκτησία δὲν ἔχει καμμία ἀξία γιὰ κανένα μας, παρὰ ἐὰν ὁ καθένας μας ἔχει μιὰ πρωταρχικὴ μέρμινα γιὰ τὰ δικαιώματα καὶ τὴν ἰδιοκτησία τῶν ἄλλων καὶ εἰδικῶς ἐκείνων πού εἶναι ἀνίκαιοι νὰ προσέξουν τὸν ἑαυτό τους.

Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ χάσετε τὸ δικαίωμα νᾶχετε ἕνα σπίτι τῆς ἀρεσκείας εἶναι νὰ προσπαθήσετε νὰ ἀρνηθῆτε αὐτὸ τὸ δικαίωμα σ' ἕναν ἄλλον. Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ χάσετε τὸ δικαίωμα νὰ σπουδάσετε καὶ νὰ μορφωθῆτε εἶναι ν' ἀρνηθῆτε αὐτὸ τὸ δικαίωμα σ' ἕναν λιγώτερο, ἰσχυρὸ ἀπὸ σᾶς. Ὁ ἀσφαλέστερος τρόπος νὰ μὴ ἔχετε δικαίωμα νὰ διαχειρίζεστε μιὰ ἐπιχείρησι εἶναι νὰ περιφρονῆτε τὸ γενικὸ συμφέρον.

Ἡ Κυβέρνησις μπορεῖ νὰ πέσῃ στὸ ἴδιο σφάλμα ἐπίσης καὶ νὰ θεσπίσῃ ἀλαζονικούς καὶ ἀσύνετους νόμους πού περιορίζουν τὴν ἐλευθερία. Ἀλλὰ δὲν μπορούμε ν' ἀπογυμνώσουμε τὴν κυβέρνησι ἀπ' αὐτὴ τὴ δικαιοδοσία· θάταν τὸ ἴδιο σὰν νᾶπρεπε ὅλοι μας νὰ στερηθοῦμε τὸ δικαίωμα τῆς ἰδιοκτησίας, ἐπειδὴ ἔτυχε μερικὸ νᾶναι κακοὶ νοικοκυραῖοι.

Ἡ κυβέρνησις πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ διαφύλαξι τῆς πραγματικῆς μας ἐλευθερίας, ἀλλοῶς ὅλοι μας θὰ καταστραφούμε σὲ μιὰ τρομακτικὴ ζυγὴ τῶν δικῶν μας δημιουργημάτων. Στὴν προσπάθεια νὰ μᾶς διευθύνῃ ἀληθινὰ σὲ μιὰ συμμόρφωσι μὲ τὸν νόμο τῆς φύσεως καὶ

τή δική μας οντότητα, τὸ κράτος πρέπει νὰ μοχθῆ νὰ μᾶς σώσῃ ἀπ' τοὺς κακοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ προστατέψῃ τὴν ἐλευθερία ἐναντίον τοῦ πῦρ θανατηφόρου τῆς δηλητηρίου.

Δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος κίνδυνος νὰ μᾶς περιστοιχίσῃ σήμερα ἀπὸ τοῦτον: Ὅτι θὰ ἀποτύχωμε νὰ καταλάβουμε τὴν φύση καὶ τὶς ἀπαιτήσεις τῆς ἐλευθερίας καὶ σὲ περίπτωσι τέτοιας ἀποτυχίας θὰ ἐξοτιώσουμε τὴν ὑπαρξί τῆς ἐλευθερίας ἀνάμεσα μᾶς.

Ὁ ἄνδρας ἢ ἡ γυναῖκα πού σήμερα δὲν καταφέρνει νὰ βάζῃ τὰ ἀτομικά του συμφέροντα καὶ δικαιώματα σὲ δεύτερη μοῖρα

ἀπ' τὸ συμφέρον καὶ τὰ δικαιώματα τῶν πῦρ στερημένων μελῶν τῆς κοινωνίας μας ἐργάζεται γιὰ τὴν καταστροφή τῆς κοινωνίας μας τόσο ἀσφαλῶς, ὅσον ἂν ἦταν ἐχθρὸς πέρα ἀπ' τὴ θάλασσα.

Τὸ κράτος δὲν μπορεῖ νὰ ἐγγυηθῆ πὼς θὰ μᾶς διαφυλάξῃ ἀπ' τοὺς ἑαυτοὺς μας, ὅμως μπορεῖ νὰ μᾶς συγκρατήσῃ ἀπ' τὴν ἄμεση αὐτοκτονία. Καὶ ἡ παρούσα τάση θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ μὴ τάση αὐτοκτονίας ἐκτὸς ἂν διαλέξουμε καλλίτερα.

Κράτος, σχολεῖο καὶ Ἐκκλησία μποροῦν νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ θελήσουμε νὰ διαλέξουμε ἕναν καλλίτερο δρόμο.

J. IRVIN MILLER

ΤΟ ΦΕΙΔΙ ΤΗΣ ΒΡΟΧΗΣ

Βρέχει ἀσταμάτητα στὴν τεφρὴ πόλη.
Ποιὸς ἀόρατος ἄγγελος
μὲ ὀδήγησε στὴν ἀνοιχτὴ θύρα!
Μετρῶ τοὺς χειμῶνες πού πέρασα
μέσα στὸ σπῆτι μὲ τοὺς γυμνοὺς τοίχους!
"Ὅλα τ' ἀντικείμενα ἀντεστραμμένα
μπρὸς στὸ βλέμμα μου!
Καὶ νὰ ἡσυχάζω στὴν ψευδαῖσθησι τῆς ἰσορροπίας!
Ποιὸ χέρι μ' ὀδήγησε στ' ἄδυτα τῶν ἐκκλησιῶν
γιὰ νὰ μοῦ δείξῃ τὶς αὐστηρὲς τοιχογραφίες,
τὸ σκεπτικὸ λιοντάρι στὰ πόδια τοῦ Εὐαγγελιστῆ...
Τὸν αἰτὸ πού δνειρεύεται τὴ μεγάλη ἡμέρα!
Δὲν ξέρω πὼς ἀρχίζει ἡ ἱστορία
τοῦ κάθε νεκροῦ.
Στάζει ἡ βροχὴ ἀργὰ μέσ' στὴν καρδιά μου
καὶ μουσκεύει τὴ μικρὴ φαντασία μου.
Τὸ φῶς ἔρχεται στὸ σκοτεινὸ δάσος
σὰν κεραυνὸς ἢ σὰν ἡλιαχτίδα
πάνω στὰ πρωινὰ φύλλα.
Μικρὴ ἀστραπή, πὼς ἔφτασες ἐντὸς μου
γιὰ νὰ μὲ μπάσεις σὲ ἀνεξήγητες ὁράσεις!
Πὼς ἔφυγε κείνο τὸ φεῖδι τῆς βροχῆς
σφυρίζοντας λυσσαλέα στὸ ὑγρὸ δάσος
γιὰ τὴ λεία πού ξέφυγε ἀπ' τὸ στόμα του!

ΝΙΚΟΣ Β. ΚΑΜΒΥΣΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΟΙ

Στόν τόπο μας, τήν κριτική του νέου βιβλίου υπηρετούν κυρίως οί εφημερίδες καί τά περιοδικά μέ τούς συνεργάτες τους. "Ετσι οί βιβλιοκριτικές στήλες εἶναι τόσες, πού τὸ πνευματικό αὐτό γεγονός θά ἔπρεπε νά χαιρετισθῆ μέ χαρά.

Ὁ κ. Π. Μουλλάς σέ συνέντευξί του πρὸς τὸν συνεργάτην τῆς εφημερίδος «Μεσημβρινή» μεταξύ τῶν ἄλλων λέγει: «Κριτικοὶ ὑπάρχουν (στὴν Ἑλλάδα), ἀλλὰ ἡ κριτικὴ νομίζω ὅτι δὲν ὑπάρχει»¹. Στὴν ἀνωτέρω εφημερίδα ὁ κ. Ἀλέξης Ἀργυρίου τονίζει: «ἡ κριτικὴ εἶναι ἓνα εἶδος πού φυτοζωεῖ στὰ Ἑλληνικά γράμματα»².

Δυὸ μαρτυρίες πνευματικῶν ἀνθρώπων, πού διαπιστώνουν μιὰ νοσηρὴ κατάστασι, ἓνα πνευματικὸ καρκίνωμα στὰ γράμματά μας.

Ἄλλ' ἄς ἰδοῦμε, τί εἶναι κριτικὴ; Ὁ σοβαρὸς ἔλεγχος ἐπιστημονικοῦ, λογοτεχνικοῦ καί καλλιτεχνικοῦ ἔργου, κατόπι ἐπισταμένης μελέτης, καί ἡ εὕρεσι τῶν θετικῶν καί ἀρνητικῶν στοιχείων τοῦ δημιουργήματος καί γενικά ἡ ἀξιολόγησί του. Πρόκειται γιὰ σοβαρὴ καί δύσκολη πνευματικὴ ἐνασχόλησι. Εἶναι νέα δημιουργία, κρᾶμα ἐπιστήμης καί λογοτεχνίας. Οἱ ἀσχολούμενοι μέ τὴν ἀνωτέρω δουλειά, λέγονται Κριτικοί. Ὁ πνευματικὸς ὄπλισμός των πρέπει νά εἶναι πλούσιος σὲ πλάτος καί βάθος, μέ ἄλλη διατύπωσι, νά ἔχουν ἔμφυτα καί ἐπίκτητα πνευματικά χαρίσματα, θαθειά μόρφωσι, ἐξυπνάδα, λεπτότητα πνεύματος καί αἰσθητικὴ καλλιέργεια. Συσισταμένη τῶν ἐφοδίων αὐτῶν εἶναι καί τὸ ὑγιὲς κριτήριον, πού προϋποθέτει πνευματικὸν ἦθος, ἴσως σπάνιον εἶδος στὴν ἐποχὴ μας.

1. Ἀπογευματινὴ εφημερὶς Ἀθηνῶν «ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ» σελὶς «ὁ κόσμος τοῦ βιβλίου»: 17 Ἰουλίου 1965.

2. Ἡ ἀνωτέρω εφημερὶς: 23 Ἰουλίου 1965.

Ἡ Ἑλληνικὴ κριτικὴ παρακολουθεῖ τὴν καλπάζουσα λογοτεχνικὴ παραγωγή μέ μιὰ εὐσυνείδητη ἀμίλλα, ἀλλὰ καί σχετικὸ ἐκλεκτισμό, τοῦλάχιστον στὸ ποσόν. Καλὸ θά ἦταν ἡ ἐκλεκτικὴ αὐτὴ διάθεσι νά ἐπεκτείνεται καί ποιοτικά, πρᾶγμα, πού δὲν συμβαίνει. Ἄριστα θά ἦταν, ὅταν ἡ κριτικὴ ἐργασία ἐπεκτεινόταν σ' ὅλον τὸν ἐκδοτικὸν ὀργανισμό τῶν ἡμερῶν μας. Αὐτὸ ἀποτελεῖ χίμαιρα. Ἐτσι πολλοὶ «συγγραφεῖς» δοκιμάζουν τὴν μεγάλη πικρίαν νά μὴ γνωρίζη ἀγοραστικὸ κοινὸ τὸ ἔργο τους καί τὴν δευτέρη πικρίαν νά μείνη ἀπαρατήρητο, νά μὴ γράψῃ ἓνας δυὸ λόγια, ἔστω καί ἐπικριτικά. Καί τὸ βιβλίον, ὅποιοδῆποτε βιβλίον, ὅπως καί κάθε δημιουργία ἀποτελοῦν πραγμάτων ἐνὸς ὄνειρου ζωῆς.

Παρὰ ταῦτα, ἔχομε ὑπερπαραγωγή κριτικῶν ἐργασιῶν, ἰδιαίτατα στὴ λογοτεχνικὴ σφαῖρα (πεζὰ καί ἔμμετρα). Αὐτὴ ἡ πραγματικότης μᾶς χαροποιεῖ σὰν παρουσία, ἀλλὰ μᾶς ἀπογοθεύει σὰν ποιότητα. Γράφεται γιὰ νά γράφεται, νά ἐξυπηρετῆ πολλά... Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴ δημιουργία, πού δικαιολογημένα ἀναμένει ἓνα πνευματικὸ συναπάντημα, πού θά βοηθήσῃ τὸν συγγραφέα στὴν ἀνοδικὴ του πορεία καί θά ἐνημερώσῃ τὸν ἀναγνώστη μέ τίς πνευματικὲς ἀνησυχίες σχετικὰ μέ τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος. Ἐτσι, καταντᾶει ἡ σημερινὴ κριτικὴ τὸ θέμα τῆς ἀδιαφορίας ἢ καί σ' ὠρισμένες περιπτώσεις ἀντικείμενον ἀμφίβολης πειστικότητος.

Ἄς παρακολουθήσωμε τὴν φαινομενολογικὴ πορεία τοῦ κακοῦ.

Οἱ «Κριτικοί» δὲν παρουσιάζουν προσόντα ἀνάλογα μέ τὸ ἔργο καί πολλοὶ εἶναι τοῦλάχιστον ἀνεπαρκεῖς. Ἡ ἀνεπάρκειά των στηρίζεται σὲ πολλὰ καί κατὰ τὴν λαϊκὴ ἔκφρασι γράφουν μέ «τρέις καί ροῦπι», «κριτικὴ». Συγκεκριμένα παρουσιάζονται δύο δμάδες «κριτικῶν»: α) ὅσοι ἔχουν γνώσεις, ἀλλὰ τούς

λείπει ή έμφυτη πνευματική και ψυχική άρχοντιά και θ) όσοι έχουν τά έμφυτα προσόντα και στεροούνται μορφώσεως, πού τά αναπληρούν με την εύφυία. Και στις δυο βασικές περιπτώσεις, γιατί ύπάρχει μωσαϊκόν περιπτώσεων, λείπουν οί προϋποθέσεις μιās θετικής ουσιαστικής κριτικής, διότι μās είναι άπών ο «όντως» κριτικός.

Είς την παρέα τών «φτασμένων» κριτικών παρουσιάζονται περιπτώσεις άσειβείας στις άξιες. Αυτόυ λείπει ο παράγων άνθρωπος. Είς την μεγάλην αύτην άπουσίαν έδράζονται όλα τά σκόπιμα όλισθήματα. Πολλοί δέν σέβονται την αλήθεια, την αντικειμενική αλήθεια και σ' αίσθητικό έρμα σχεδόν άνύπαρκτο, βασίζοντας κρίσεις, πού δέν είναι τίποτε άλλο, άπό έξυπνέτησι φτηνών σκοπιμοτήτων. Οί άξιες γνωρίζουν μιā θαρβαρη μεταχείρισι άπό «πνευματικούς» ανθρώπους και δημιουργούν μιā «λαδιά», πού μαρτυρεί άνάγλυφα την πτώσι του ανθρώπου, σάν πνευματικού παράγοντος.

Στην άπουσία του παράγοντος «άνθρωπος» συνεχίζεται ο πνευματικός κατήφορος. "Ετσι έχουν γραφή κριτικές σέ βιβλία πού δέν διαθάσσηταν, δηλαδή σέ βιβλία με άκοπα φύλλα. «"Αρρητα ρήματα», άνύπαρκτες άρετές, άνύπαρκτα ψεγάδια πνιγμένα σέ γλυκανάλατα λεκτικά κατασκευάσματα, πού κρούστα τους έχουν ένα προσεγμένο νεοέλληνα λόγο.

Θά μπορούσαμε νά αναφέρωμε και άλλα παραδείγματα της πνευματικής πτώσεως, αλλά αυτά μόνα τους άπτοποιούν την άνέκφραστη κάθετη κάθοδο.

Σάν νά μη έφθαναν τά άτομικά πνευματικά όλισθήματα, έχομε και τά όμαδικά με τά περιθώρητα τράστ, λογοτεχνικές ομάδες. Οί άνωτέρω, συνασπισμένοι γύρω άπό τó συμφέρον τους, λιθανίζουν «έαυτούς και άλλήλους» μακριά άπό την παρουσία της αντικειμενικότητας. Πρέπει νά υπάρχουν λογοτεχνικά σώματεία, άκόμη δέν παραθλέπομε και τόν συναισθηματικό δεσμό μεταξύ τών

μελών των, αλλά μās είναι άδιανόητο πνευματικοί άνθρωποι νά παραθλέπουν την αλήθεια, πού δέν δέχεται συμβιβασμούς με σκοπιμότητες.

"Ολα, ίσως αναπληρώνονται είς τούς κριτικούς, αλλά «ό άνθρωπος» πού χάθηκε, είναι δυσαναπλήρωτος. "Ετσι ή κριτική κατάντησε έκφρασις ύποκειμενικής γνώμης άσυδότη, έρασιτεχνισμός έξωπνευματικών προθέσεων, μονολογική φλυαρία και σημειωματογραφία.

"Αν ένα βιβλίο έχη την τύχη νά γίνη άντικείμενο κρίσεως πολλών κριτικών και συγκεντρώσουμε όλες τις κριτικές, στις περισσότερες περιπτώσεις, θά έχομε ένα πνευματικό τέρας, πράγμα, πού θά παρουσίαζε ένδιαφέρον στους κάπως περιέργους για τά πνευματικά ζητήματα, και τόνο στους «όντως» πνευματικούς ένθρώπους.

Και άποτέλεσμα της νοσηρης αύτης καταστάσεως είναι ή στέρησις του κύρους σάν παρουσίας, και της άπηχίσεως, σάν πραγματικότητας της σημερινής κριτικής στο κοινό μας, πού διαθέτει ύγιεις κεραίες στον πνευματικό του δέκτη. Με λίγα λόγια: ή κριτική δέν διαθάζεται και όταν διαθάζεται δέν πείθει.

Και έρωτάται: χρειάζεται ή κριτική; "Η γνησία είναι άπαραίτητη, άναντίρητα, διότι άποτελεϊ μιā νέα θετική δημιουργία, πού προβάλλει και αντικειμενοποιεί τó πνευματικά ύγιες και έλέγχει τó άρρωστο στοιχείο στο δημιούργημα. "Εκτός αύτου ο ύγιης κριτικός άποτελεϊ τόν συνδετικό κρίκο δημιουργήματος και κοινού, και είναι ένας συνδιαθάτης του δημιουργού, πού άνάμεσά τους ύπάρχει σχέση διαλεκτική. "Ετσι βοηθεϊ δημιουργό και κοινό.

"Η άποτυχημένη κριτική άποτελεϊ φτηνή λογοκοπία. "Αντί νά βοηθη, σκορπίζει με σαδισμό στάχτη στον συγγραφέα και ψευδαισθήσεις στο κοινό. "Ο δημιουργός μειώνεται άνεπανόρθωτα στο τωρινό του έργο, και συνεχίζει τόν κατήφορο στο μελλοντικό. "Ετσι ο άνάξιος κριτικός

είναι ένας επιβλαβής συνεταίρος του συγγραφέα.

Δέν θά ήταν άσκοπο νά γραφή και ή κριτική τών «κριτικῶν», ἴσως ἔτσι ή ὑγιής κριτική θά περιώριζε τήν ἀχαρκτηρήσθη ἀσυδοσία και τὸ θράσος τῆς «κριτικῆς». Ἡ ἀνωτέρω ἐνέργεια, ἴσως νά μὴ ἔλυε τὸ θέμα, νά μὴ ἔκανε τὸ θαῦμα τῆς, πάντως θά μετρίαζε τὸ κακὸ στὰ φυσιολογικά του ὄρια, περίπου στὰ πλαίσια τῆς ἐξαιρέσεως. Ἔτσι ή συγγραφική ἀσυναρτησία θά περιοριζόταν και ή ὑγιής κριτική θά ἔπαιζε τὸν ὑψηλὸ ρυθμιστικὸ τῆς ρόλο. Θά σκεπτόταν ὁ κάθε «συγγραφεύς» νά γράψη ή και νά δίνη ἀσυναρτησίες γιὰ διόρθωμα, κοινῶς «κτένισμα» σὲ γραμματοδιδασκάλους και νά παρουσιάζεται «συγγραφεύς». Ἐπίσης ὁ κάθε «κριτικὸς» δύσκολα θά ἔπαιρνε μολύβι στὸ χέρι του, γιὰ νά γράψη ἀσυναρτησίες και πράγματα ἀχαρκτηρήσια. Ἐκτὸς αὐτῶν και τὸ σημερινὸ ἐκδοτικὸ Βαθέλ, θά γνώριζε κάποια τάξι. Σήμερα τὸ καλὸ βιβλίο χάνεται στὸ πλῆθος τοῦ ἀναξιόλογου, πού κοσμεῖται ἀπὸ λίγες ἐπαινετικές κριτικές φράσεις, μάρτυρας

τῆς ἀνυπαρκτῆς ποιότητός του. Και τὸ κοινὸ ζῆ μιὰ κατάστασι ἀμηχανίας, ἀλλὰ δέν ξεγελιέται δυὸ φορές, ἰδιαίτερα ὁ Νεοέλλην δέν ἐπαναλαμβάνει λάθη.

Τὸ κακὸ πρέπει νά σταματήσει ή τοῦλάχιστον νά μετριασθῆ. Ὑπάρχουν οἱ φτασμένοι κριτικοί, πού ὑπηρετήσαν και ὑπηρετοῦν θαυμάσια τὸν τόπο στὸν πνευματικὸ τομέα, εἶναι καιρὸς νά ἀνασκουμπωθοῦν και σὲ μιὰ συγκέντρωσι νά ἀνταλλάξουν ἀπόψεις και νά πάρουν ἀποφάσεις, τόσο γιὰ σήμερα ὅσο και γιὰ τὸ μέλλον. Οἱ θρασεῖς ἀρκετὰ ἐργάστηκαν ἀρνητικά γιὰ τὸν τόπο και τὰ πνευματικά του θέματα, καιρὸς εἶναι οἱ εἰδήμονες νά πάρουν τῆ θέσι τους με ζέση και θέρμη, και ὄχι σπασμωδικά, δικαιολογῶντας τὴν περίοπτο θέσι, πού κατέχουν. Τὸ πνευματικὸ χρέος με τὴν φωνή τῆς πατρίδος τοὺς καλεῖ νά δώσουν τὸ ἀποφασιστικὰ μεγάλο παρόν τους. Ἔτσι θά σταματήσει ή «πνευματική» ἐπιδρομὴ τῶν ἀδιστάκτων, πού μαστίζει τὸν τόπον μας.

ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ

ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Πέρασε μιά δλόκληρη πενταετία από τόν θάνατο του πολυσέβαστου πνευματικού πατέρα Καλλίνικου Μεταλληνού.

Τό γοργόπτερο πέρασμα του χρόνου δέν μπόρεσε νά τυλίξη μέ τό μανδύα της λήθης τήν σεβάσμια μορφή του 'Ιερομόναχου Καλλίνικου.

Στούς δύσκολους καιρούς που διέρχεται ή 'Εκκλησία μας, στις ήμέρες μας που γίνεται τόσος λόγος για τήν αναξιοτήτα των κληρικών, τώρα που ή πίστη του ανθρώπου περνάει μιά κρίση σοβαρή, ή άσκητική μορφή του έρχεται νά μάς πη πολλά, νά μάς συγκρατήσει από τόν πνευματικό κατήφορο που πήραμε, νά μάς δώσει κουράγιο για πνευματική άνανέωση, για μιά ήθικη τόνωση και ν' άναστήση στην καρδιά μας τήν εκτίμηση στην Ιερότητα του ράσου, που σήμερα έχει ξεπέσει πολύ χαμηλά και που υπάρχει σοβαρός κίνδυνος νά χάση τέλεια τόν θρησκευτικό και έθνικό συμβολισμό του.

"Όλοι μας άνεξάιρετα, ιδίως όμως αυτοί που έταξαν στη ζωή τους νά διακονήσουν τό μεγάλο μυστήριο της θυσίας του Θεανθρώπου, θά πρέπει νά τόν έχουν στά πρότυπα για μίμηση. Θά πρέπει νά πάρουν σπουδαία διδάγματα από τήν ζωή και τό έργο του. Τά διαμάντια, λέγει ο Μπαλζάκ, λάμπουν σε κάθε στριφογύρισμά τους' τό ίδιο μπορεί νά λεχθή για τήν προσωπικότητα του ταπεινού και άπλοϊκού Ιερομόναχου Καλλίνικου. 'Η ζωή του ήταν πίστη και άρετή, θεωρία και πράξη. Εύτυχείς όσοι τόν έγνώρισαν από κοντά. Θεώρησα πνευματικό χρέος, τώρα που εκκλίσε πενταετία από τό θάνατό του, νά γράψω δυό λόγια, εύλαβικό μνημόσυνο μιάς γνωριμίας και πνευματικής άναστροφής πάνω από δέκα χρόνια, γι' αυτόν που

τώρα κοιμάται τόν ύπνο του δικαίου στο άπλοϊκό και ταπεινό κοιμητήρι της Ιστορικής Μονής «Πλατυτέρα» Κερκύρας, εκεί που εργάστηκε σκληρά και ταπεινά ο άκάματος αυτός εργάτης του ταπεινού Διδασκάλου της Ναζαρέτ.

★ ★ ★

Γενήθηκε σ' ένα χωριό της Κέρκυρας τό Κοντόκαλι. 'Η ψυχή του είχε κάτι από τήν δλάνθιστη και άνοιξιάτικη άτμόσφαιρα του όμορφου και γραφικού νησιού, που οί δαντελωτές άκρογιαλιές του λούζονται στά καταγάλανα νερά του 'Ιονίου.

"Όταν κανείς έπισκεφθή τό μυρωμένο νησί μέ τις άπειρες όμορφίες του, μέ τά χτυπητά χρώματα της φύσης του που μαγεύουν τόν έπισκέπτη, μέ τις αρχαιότητες και τήν Ιστορία της, που σε κάνουν νά ζήσ τό μυστήριο, τούς θρύλους της και τις παραδόσεις της, θ' άκούσης νά σου πούν «δέν πρέπει νά φύγης προτου άντικρύσης τήν φαντασμαγορική μεγαλοπρέπεια της δύσης του ήλιου στην κορυφή του Πέλεκα». Πράγματι ή δύση στον Πέλεκα έχει κάτι τό ασύλληπτο. Τά ροδισμένα σύννεφα του δειλινοού, οί χίλιες δυό άποχρώσεις που αφήνουν οί τελευταίες ακτίνες του ήλιου, που σαν ματοθαμμένη σφαίρα θυθίζεται στά γαλανά και άπόμακρα θάθη του όρίζοντα, τά τελευταία γλυκοφιλήματα του ήλιου που αφήνει στις φαλακρές κορυφές των βουνών, σου δίνουν μιά εικόνα φυσικής μέθης και σε κάνουν νά νοσταλγής πάντα τό γραφικό νησί. Τό ίδιο συμβαίνει και μέ τόν Ιερομόναχο Καλλίνικο Μεταλλινό. "Όταν, έστω και για λίγο τόν έγνώριζες, ζουσες μέ τήν κρυφή νοσταλγία, μέ κάποια έναγώνια

λαχτάρα, νά τόν ξαναδῆς. "Ὅπως ποτέ δέν χορταίνει κανείς τήν εἰδυλλιακή χάρη τοῦ πράσινου τοπίου τῆς Κέρκυρας, ἔτσι συνέβαινε καί μέ τόν Καλλίνικο. Κάποια μαγεία, κάποιο μυστήριο ἀνέδινε ἡ μορφή του. Τόν θυμάμαι στίς τελευταίες του στιγμές προτοῦ δύσει ἀπό τόν κόσμο αὐτό. "Ἐβλεπες στήν μορφή του μιᾶ μεταφυσική ἀποκάλυψη, χαραγμένη τήν αἰωνιότητα στό βλέμμα του.

Μιά μεγαλόπρεπη ἀσκητική μορφή ἦταν, μέ λεπτό σῶμα ἀδύνατο, μέ πρόσωπο σκελετωμένο, ὠχρό ἀπό τήν ἀσκησι, μέ βαθειές αὐλακίες στό μέτωπο, μέ λιγοστά μαλλιά στό κεφάλι, μέ κάτασπρα γένεια μακρυά, ἀνυπότακτα, μέ μάτια θυθισμένα στίς κόγχες ἀπό τίς ἀγρυπνίες καί τίς νηστείες, ὅμως σκορποῦσαν θεϊκή γαλήνη καί ἰλαρότητα. Πάντα ὑγρά ἀπό τόν πόνο πού ἔνοιωθε ὅταν ἀντίκρυζε τήν δυστυχία. "Ὅλη ἡ μορφή του σοῦδινε τήν εἰκόνα θυζαντινοῦ ἀγίου.

Στήν ὄψη του διάβαζες τήν ἀγνότητα τῶν αἰσθημάτων του, τήν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, τήν καλωσύνη τῆς καρδιάς, τὸ θάθος τῆς πνευματικῆς του ζωῆς, τόν καλὸ ποιημένο, τὸν ἀξιο καί ἀφωσιωμένο λειτουργὸ τοῦ Ὑψίστου, τὸν θερμὸ καί συμπαθητικὸ κήρυκα τοῦ θείου λόγου.

Γλυκὸ καί ἰλαρὸ, σάν τήν ἀπόκοσμη ἀτμόσφαιρα τοῦ μοναστηριοῦ, χαμόγελο ἐρρόδιζε πάντα στὰ χεῖλη του.

Ἦταν ἡ ἐνοάρκωση τῆς ἀρετῆς.

Ἀπλότητα, ταπεινότητα, αὐταπάρηση ἦταν ὅλη ἡ ζωὴ του. Τὸν χαρακτήριζε ἡ ἀφιλοχρηματία. Μιᾶ ἀρετὴ πού σπανίζει σήμερα στοὺς περισσότερους κληρικούς καί σ' αὐτοὺς πού αὐτονομάζονται πνευματικοὶ ἄνθρωποι. Ἡ ἐντολή τοῦ Ἰησοῦ «μὴ κτήσεσθε χρυσὸν μηδὲ ἄργυρον» κατήντησε νεκρὸ γράμμα, ἀνεκτέλεστο σ' αὐτοὺς πού ἀκολουθοῦν τὰ ἴχνη τοῦ Μεγάλου Πτωχοῦ τῆς Βηθλεέμ, πού εἶπε κάποτε στοὺς μαθητὲς του: «αἱ ἀλώπεκες ἔχουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει πού τήν κεφαλὴν κλίνει». Τί θά

ἔλεγε ἄραγε ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ σ' αὐτοὺς πού κτίζουν πολυκατοικίες, ζοῦν σὲ μεγαλοπρεπῆ μέγαρα, ἔχουν τὸ τελευταῖο μοντέλο κούρσας, προικίζουν συγγενεῖς καί φίλους, ἀφήνουν διαθήκες μέ ὑπέρογκα ποσά, δημιουργοῦν βασιλικά γεύματα, ἔχουν καταθέσεις σὲ τράπεζες, περιβάλλονται μέ χρυσαφικά καί ὅμως εἶναι οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι, οἱ ἐχθροὶ τοῦ πλοῦτου, οἱ κηρύττοντες πῶς «δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» αὐτοὶ πού ρίπτουν τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος κατὰ τῆς γῆς καί τῆς ὕλης, οἱ πιστοὶ ἀκόλουθοι Αὐτοῦ πού ἔζησε στὴ φτώχεια καί στὴν στέρηση;

Ἀκτημοσύνη εἶναι ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς θαρεῖς καί ἀσήκωτους, γιὰ τοὺς πολλοὺς, ὄρους τοῦ μοναχισμοῦ καί τὸν ὄρκο αὐτὸ δίνουν οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι. Ὁ Καλλίνικος δὲν ἔπαιρνε χρήματα μέ κανένα τρόπο καί ἂν μερικοὶ ἐπέμεναν, τοὺς ἔδειχνε τὸ ἀπέριττο κουτί πού ἦταν προσωρισμένο γιὰ τὴν φτωχολογία καί πού ἄνοιγε σπλαχνικά κάθε τόσο γιὰ τοὺς πεινασμένους. Στὴν πόρτα τοῦ Μοναστηριοῦ στέκονταν οἱ πτωχοὶ καί ἐπερίμεναν τὸν ἰλαρὸ δότη νὰ τοὺς φιλέψῃ ἀπὸ τὴν ἀγάπη του. Ὁ Καλλίνικος ἔβαζε τὸ χέρι στὴν τσέπη καί δ,τι εἶχε τᾶδινε, δὲν κοίταζε πόσα ἔδινε, ἀλλὰ ἐρευνοῦσε τὴν τσέπη του, μήπως ἔμεινε καμμιά δεκάρα, πρᾶγμα πού τὸ θεωροῦσε βεβήλωση.

Κάθε τόσο ἔβλεπες ἕναν φτωχοντυμένον ἱερομόναχο μέ μιᾶ τσάντα γεμάτη τροφίμα πού τὴν ἔκρυβε μέσα στοὺς ῥάσο νὰ κτυπήσῃ τίς πόρτες στίς φτωχογειτονίες. Τᾶφηνε στὴν πόρτα καί ἔφευγε ὅσο μπορούσε μυστικά.

Πολλὲς φορὲς στὰ φτωχόσπιτα πού ἔμπαινε, καθόταν, ἄνοιγε συζήτηση καί χωρὶς νὰ τὸν καταλάβουν ἄφηνε χρήματα καί ἔφευγε. Μιᾶ χίρα μέ ὀκτώ παιδιὰ ἔλεγε «ὁ πατέρας τους τὰ ἄφησε πολὺ μικρά, ἀλλὰ ὁ Καλλίνικος τὰ ἔσωσε ἀπὸ τὴν πείνα καί τίς ἀρρώστιες». Πολλὲς φτωχὲς οἰκογένειες ἔπαιρναν τὸ φαγητό τους τακτικὸ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι.

Κάθε χρόνο ο Καλλίνικος ξπαιρνε στο Μοναστήρι πέντε ΞΕ παιδιὰ ὄρφανὰ καὶ φτωχὰ ἀπὸ τὰ χωριά καὶ τὰ ἐσπούδαζε. Πολλοὶ ἔγιναν ἐπισημοὺς θεολόγοι, φιλόλογοι καὶ καλοὶ ἱερεῖς, χάρις στὸν Πατέρα Καλλίνικο.

Πῆραν τὰ παιδιὰ αὐτὰ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι ὄχι μονάχα ὕλική ἐνίσχυση ἀλλὰ καὶ πίστη συνδυασμένη μὲ ἀρετή. Πῆραν ἔμπνευση, πῆραν φωτεινὸ παράδειγμα. Ὁ σημερινὸς νέος γιὰ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμο τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ θέλει πρότυπα «τὰ πρότυπα προκαλοῦν ἀπομιμήσεις» λέγει ὁ Σίλλερ, θέλει ἥρωες, ἐνσαρκωτὲς τῶν ἰδανικῶν ποῦ τοῦ κηρύσσουν.

Θέλει νὰ θλέπη ἐφαρμογή, θιώματα γιὰ νὰ πιστέψῃ καὶ ν' ἀκολουθήσῃ. Ὁ Καλλίνικος ἦταν πράγματι πηγὴ ἔμπνευσης, ὑπόδειγμα ἀρετῆς.

★ ★ ★

Κάθε πρωὶ τὸν ἔβλεπε μονάχος του ν' ἀνάβῃ τὰ κανδήλια τῆς ἐκκλησίας τῆς Μονῆς. Ὅσοι τὸν ἔβλεπαν τοῦ ἔλεγαν: «Γιατί δὲν θάζεις τὰ παιδιὰ νὰ τ' ἀνάψουν καὶ κουράξῃσαι τώρα στὰ γεράματα μόνος σου;» Αὐτὸς μὲ πολλὴ καλωσύνη, μ' ἓνα τόνο στὴ φωνή του πατρικὸ ἀπαντοῖσε: «Ἄστα τὰ καυμένα τὰ παιδιὰ, διάβαζαν μέχρι ἀργὰ τὴν νύκτα τὰ μαθήματά τους, ἄστα τώρα νὰ κοιμηθοῦν λίγο περισσότερο». Κάποτε μετὰ τὸν ἔσπερινὸ ἦταν κρυωμένος καὶ ζήτησε ἀπὸ ἓναν μοναχὸ τῆς Μονῆς νὰ τοῦ κἀνῃ λίγο τσάι. Ὁ καλόγερος τοῦ λέγει «Δὲν ὑπάρχει ζάχαρη». Ἔτυχε νὰ ἔχη λίγες δραχμὲς στὴν τσέπη του, τίς δίνει... Ἄχ! κάτι σκέφθηκε... Τὰ παιδιὰ, ρωτᾷ, τὰ παιδιὰ ἔχουν νὰ φᾶνε; Πάρτε γιὰ τὰ παιδιὰ, ἐγὼ τὸ τσάι θὰ τὸ πῶ χωρὶς ζάχαρη, εἶναι ὠραῖο ἔτσι καὶ μ' ἀρέσει περισσότερο.

Ἦρθε μιὰ μέρα στὸ Μοναστήρι ἓνας ἀνεργός, πεινασμένος. Τὸν δέχθηκε μὲ χαρὰ, θὰ σοῦ θρῶ ἐγὼ δουλειά, τοῦ λέγει. Δὲν βρῆκε ὅμως, λυπήθηκε πολὺ, ἔκλαψε. Δὲν θέλησε νὰ τὸν διώξῃ καὶ τὸν κράτησε μάγειρα στὸ Μοναστήρι.

Τὴν ἡμέρα ὁ ἴδιος ἔσκαβε στὸν κῆπο τῆς Μονῆς, ἐκλάδευε τὰ δένδρα, ὥσπου ἔρχόταν ἡ ὥρα γιὰ τὸν Ἐσπερινό. Μετὰ τὸ λιτὸ φαγητό του καὶ τὸ Ἀπόδειπνο, πῆγαινε στὴ βιβλιοθήκη γιὰ διάβασμα. Τὸν ξπαιρνε ὁ ὕπνος πάνω στὸ βιβλίον. Λίγες ὥρες κοιμόντανε. Διάβαζε ὡς τὰ μεσάνυκτα ποῦ σηκωνόταν γιὰ προσευχή.

Δὲν ἐσπούδασε σὲ ἀνώτερα πνευματικὰ ἰδρύματα. Κατῶρθωσε μὲ τὰ ξενύκτια του πάνω στὸ βιβλίον ν' ἀποκτήσῃ ἄρτια φιλολογικὴ καὶ θεολογικὴ μόρφωση. Τὰ κηρύγματά του ἦταν ἀπλᾶ καὶ πρακτικά. Συγκινοῦσαν καὶ ἐθέρμαιναν τίς καρδιές. Ἦταν ξεχειλίσιμα τῆς ψυχῆς του, ἀνέβλυζαν ὀλόδροσα ἀπὸ τίς ἀγνὲς καὶ κρυστάλλινες πηγὲς τῆς καρδιάς του. Σῶζονται ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ χειρόγραφα τῶν ὀμιλιῶν του ποῦ μαρτυροῦν τὴν ὀλόθερμη πίστη του, τὰ ἀγνὰ ἰδανικά του, τὸν πλοῦτο τῶν αἰσθημάτων του, τὸν ἀκάματο ζῆλο του. Μόλις ἐτελειῶνε τὴν ὀμιλία του ἐδάκρυζε. Προσευχόταν πάντα μὲ πόνο, μὲ ἱερὴ κατάνυξη. Ἡ ὄψη του ξπαιρνε αἰθέρια χρώματα. Ἄν καὶ ἡ φωνή του ἦταν ἀδύνατη, ἀσθενική, ὅμως συγκινοῦσε. Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ τὰ ξενύκτια στὴν ἱερὴ Μονὴ ἢ στὰ Μετόχια τῆς Μονῆς ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη. Ἐπαιρνε ἡ ὄψη του θέλητρο ἀκατανίκητο, οὐράνιο χρωματισμό. Θυμόμου τὴν στιγμή αὐτὴ τοὺς εὐλαβικοὺς τύπους ποῦ μᾶς σκιαγραφεῖ ὁ Παπαδιαμάντης στὰ χριστουγεννιάτικα καὶ Πασχαλιάτικα διηγήματά του. Κάποιο θεῖο φῶς ἔλουζε τὴν μορφή του καὶ τὴν ἔκανε φωτεινὴ, αἰθέρινη. Κατέβαινε πολλὲς φορὲς μὲ 39 πυρεττὸ νὰ λειτουργήσῃ. Δὲν λογάριάζε τοὺς πόνους. Ἐπανελάμβανε τὰ λόγια τοῦ Χρυσοστόμου «Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν! Ἀμήν».

Τὴν Καθαρὴ Δευτέρα, κλείνουν οἱ πόρτες τοῦ Μοναστηριοῦ, διότι προσεύχονται μόνοι τους τὴν ἡμέρα αὐτοὶ οἱ πατέρες, σύμφωνα μὲ τὴ μοναστικὴ συνήθεια. Ἡ περιέργειά μου μ' ἔσπρωξε νὰ πηδήσω τὴν μάνδρα τοῦ Μοναστηριοῦ

καί νά μῶ μέσα στοῦ νάο.

Βλέπω μπροστά στήν "Αγία Τράπεζα γονατισμένο τόν Πατέρα Καλλίνικο νά προσεύχεται μέ δάκρυα. Παρακλητικές ἀκούγονταν οἱ λέξεις ἀνάμικτες μέ στεναγμούς. «Τά ξθνη πράνον, τόν κόσμον εἰρήνευσον καί ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν μετανοίᾳ πρόσδεξαι...»

"Ενοιωσα τήν καρδιά μου νά συγκλονίζεται. Μόλις ἐτελείωσε ἡ ἀκολουθία μέ εἶδε καί μ' ἕνα χαμόγελο γεμάτο πατρική τρυφερότητα μοῦ λέγει: «Θά κουράσθηκες, παιδί μου, τόσες ὥρες, ἄντε τώρα κάτι νά φᾶς».

Ἡ ζωή του ἦταν ὀλόκληρη δοσμένη στήν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου.

Κάποτε παρουσιάσθηκε στόν Καλλίνικο μιὰ εὐσεθῆς μητέρα μέ κλάματα, διότι ὁ σύζυγος τήν ἐπαράτησε καί τήν ἄφησε ὀλομόναχη μέ τὰ δυό της κορίτσια. Δύο χρόνια ὀλόκληρα προσευχόταν ὁ Καλλίνικος, συγχρόνως τῆς ἔδινε θάρρος «ὁ Θεός θά σοῦ τόν ξαναφέρῃ» καί πράγματι ὕστερα ἀπό δύο χρόνια ἄσωτη ζωὴ ἐγύρισε μετανοιωμένος στήν οἰκογένειά του.

Μιὰ μέρα παρουσιάσθηκε τήν ὥρα πού ἔβγαινε ἀπό τήν ἐκκλησία ἕνας κουρελιασμένος καλόγερος. Ἐκρύωνε πολύ, δέν εἶχε ράσο. Μόλις τόν εἶδε ὁ Καλλίνικος τοῦ λέγει «Περίμενε δύο λεπτά καί ἔρχομαι» Τί ἔκανε; Μπήκε μέσα στό "Αγιο Βῆμα καί ἔβγαλε τὸ μοναδικὸ ράσο πού φοροῦσε καί ἔμεινε μέ τὸ κοντόρασο.

Πάρτο, τοῦ λέγει, καί πήγαινε στήν εὐχὴ τῆς Παναγίας. Ὁ καλόγερος διαμαρτυρήθηκε. Τὸ δικό σου μοῦ ἔδωσες; Ἱερεὺς ἐσύ θά μείνης χωρὶς ράσο; Πήγαινε, τοῦ λέγει συγκαταβατικά ὁ Καλλίνικος, πήγαινε στήν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ θά θρῶ ἄλλο ράσο. Καί ὁ Καλλίνικος ἔμεινε χωρὶς ράσο καί ὁ κόσμος ἔρωτοῦσε. Γιατί μ' αὐτὸ τὸ κρύο ὁ Καλλίνικος κάθεται μέ τὸ κοντόρασο; Καί αὐτὸς χαριτολογῶντας τοὺς ἔλεγε «Τὰ πολλὰ λόγια εἶναι φτώχεια».

"Ο,τι τοῦ ἔδιναν, κουβέρτες, ροῦχα, τὰ κρατοῦσε μιὰ δυὸ ἡμέρες καί μετὰ τᾶ-

δινε στοὺς φτωχοὺς. Μιὰ χωριάτισσα τοῦ ἔστειλε μάλ्लινη κουβέρτα πού τήν εἶχε ὕφάνει ἡ ἴδια στόν ἀργαλειό, τήν ἄλλη ἡμέρα ἀμέσως τήν ἐχάρισε ὁ Καλλίνικος σὲ μιὰ φτωχικὴ οἰκογένεια μέ πολλά παιδιά.

Μέ τοὺς βομβαρδισμοὺς στόν Ἰταλικὸ πόλεμο τοῦ 40, πολὺς κόσμος ἔτρεξε γιὰ νά σωθῆ στὸ Μετόχι τῆς Πλατυτέρας στοὺς Εὐροπούλους. Γέμισαν ὄλα τὰ κελλιά καί οἱ διάδρομοι ἀπὸ κόσμο. Ὁ Καλλίνικος προσέφερε ἀκόμη καί τὸ κελλί του στοὺς ἀστέγους ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμοὺς καί ὁ ἴδιος ἐκοιμόταν μέσα στὸ "Αγιο Βῆμα, κάτω στὶς ψυχρὲς πλάκες, τυλιγμένος μέ μιὰ κουβέρτα.

Εἶχε μιὰ παιδικὴ ἀθωότητα. Ποτὲ δέν ἤθελε νά κατακρίνη, παντοῦ ἔβλεπε ἀρετές. Σὲ μιὰ συζήτηση ἐγένετο λόγος γιὰ παρεκτροπὲς κληρικῶν. "Αρχισε νά στενοχωρῆται, νά κλαίη. Ἀδύνατον, ἔλεγε. Εἶχε ἀγνή καρδιά. Πονοῦσε γιὰ τήν Ἐκκλησία, γιὰ ὄλους. Τὰ τελευταῖα του Χριστοῦγεννα πού πέρασα νά τὸν ἰδῶ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι ἦταν θареιά ἄρρωστος. Μόλις μέ εἶδε, ἐδάκρυσε ἀπὸ συγκίνηση. «Ἰησοῦς Χριστὸς χθὲς καί σήμερον ὁ αὐτὸς καί εἰς τοὺς αἰῶνας» μοῦ εἶπε. Θά πεθάνω μοῦ λέγει. «"Ας εἶναι εὐλογημένο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ...»

"Υστερα ἀπὸ λίγο καιρὸ ἡ ἀγία ψυχὴ του πέταξε στοὺς κόσμους τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ. Τὸ πέρασμά του ἀπὸ τὴ γῆ αὐτὴ ἄφησε φωτεινὴ γραμμὴ. Τώρα ἀναπαύεται στοὺς κόσμους τῆς αἰωνιότητος. Ἴσως ἀκόμη νά κλαίη γιὰ τὸ κατάντημα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ. Γιὰ μᾶς πού τὸν γνωρίσαμε στέκει ἡ μορφὴ του, ἀσκητικὴ ὅπως ἦταν, ἐλπίδα καί στήριγμα. Μέ τὴν ἀνάμνησή του θά ζῆ ἡ πίστη στήν ἱερότητα καί τὸν συμβολισμό τοῦ ράσου.

Οἱ κληρικοὶ ἄς τὸν ἔχουν φωτεινὸ παράδειγμα. Ἄς μιμηθοῦν τὸ παράδειγμά του, ἄν θέλουν νά σταθοῦν στήν σύγχρονη κοινωνία.

Π. ΚΥΡΟΥΣΗΣ

Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ

Τί ἀναπάντεχη περιπέτεια στὸν κῆπο μὲ τὸ χαμομήλι!...

Στὸν κῆπο πού μᾶς ἔφερε τὸ Πνεῦμα τοῦ Κακοῦ. Παράξενο ἦταν τὸ φτάσιμο, μὰ πιὸ πολὺ τὸ κάλεσμά του. Δὲν ἦρθε μὲ ἔωσφορική μορφή ἢ μὲ μορφή δολεροῦ φίλου. Οὔτε μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ γευτοῦμε τὸν καρπὸ τῆς γνώσης ἢ τὸ δέντρο τῆς ἀμφιβολίας. Γιὰ τὴ δόξα τοῦ κόσμου δὲν μᾶς μίλησε. Οὔτε πάλι μᾶς εἶπε γιὰ τοὺς πεινασμένους ἢ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ πού μᾶς φέρνουνε πάνω στὰ φτερά τους. (Μὲ κάτι τέτοια δὲν μπορεῖ πιά νὰ μᾶς ξεγελάσει. Τοὺς μάθαμε, δά, τοὺς εὐτελεῖς πού μεταχειρίζεται τρόπους). Γιὰ τίς μικροῦλες μαργαρίτες μᾶς μίλησε. Τίς μαργαρίτες μὲ τὸ λευκὸ πρόσωπο καὶ τίς ὀλόχρυσες ἔσθητες, πού γελοῦσαν ἀμέριμνες στὸν ἀνοιξιάτικο ἥλιο. Κι' ἐκεῖνος τοὺς φιλοῦσε διακριτικὰ τὸ μέτωπο. Μᾶς ἔδειξε τὸν ὀλόχρυσο κάμπο καὶ μᾶς εἶπε νὰ γευτοῦμε τὸ φῶς. Νὰ χαροῦμε τὸ πανηγύρι τῆς ἀνοιξης! Τὰ πασίχαρα λουλούδια, πού σκορπίζανε σπάταλα τὴν εὐωδιά τους. Τίς μέλισσες, πού γυρνοῦσαν ξετερελαγμένες ἀπὸ ἄνθο σὲ ἄνθο. Τὰ ρυάκια, μὲ τὰ μυστικὰ μιλήματα γιὰ τίς κρυμμένες ὁμορφιές τοῦ κόσμου. Μᾶς εἶπε, ν' ἀκούσουμε ὀρθρινὴ προσευχὴ στοῦ Οὐρανοῦ τὸν Πρωταφέντη!...

Κι' ἐμεῖς, γειμάτοι κέφι γιὰ τὴ ζωὴ, ἦρθαμε νὰ γευτοῦμε τὴν ἀδολὴ χαρὰ στὸν κῆπο μὲ τὸ χαμομήλι.

Τί ἀνεπαίσθητα πού μᾶς ἄρπαξε τὸ Πνεῦμα τοῦ Κακοῦ!...

★

Χρόνια ὀλάκερα, ὁ Ἐωσφόρος, πάσχιζε νὰ μᾶς ρίξει σὲ παγίδα.

Στὴν ἀρχή, μᾶς ἔφερε μπροστὰ στοὺς τρεῖς πειρασμούς. Ἔτσι, πίστευε, πῶς θὰ μᾶς νικούσε.

Μᾶς γύρισε σὲ ὄλες τίς πολιτεῖες καὶ μᾶς ἔδειξε τοὺς πεινασμένους τοῦ κόσμου. Ἐκατομμύρια ἄνθρωποι νὰ μᾶς κυτᾶνε μὲ ἀσάλευτο θῆμμα. Στὸ ἄσαρκο πρόσωπό τους ἦτανε χαραγμένη ἡ θλίψη. Τὰ σκελετωμένα τους σώματα μᾶς προκαλοῦσανε τρόπο. Ὅμως, δὲν χάσαμε τὴν ψυχικὴ μας ἡρεμία. Μόνο δακρύσαμε, ὅταν εἶδαμε τὰ παιδιὰ μὲ τὰ χνουδιωτὰ πρόσωπα καὶ τίς πρησμένες κοιλιές ν' ἀργοσαλεύουν πάνω σὲ καλαμένα πῶδια. Πορεύονταν βουβὰ, σὰν σὲ λιτανεία.

Πότε-πότε, ἀπλώνανε τ' ἄσαρκα χέρια τους ζητώντας λίγη ἐλπίδα. Ἐμεῖς δὲν εἶχαμε ἐλπίδα νὰ τοὺς δώσουμε. Εἶχε ξεφύγει ἀπ' τὰ δάχτυλά μας. Εἶχε γλυστρίσει μέσα στὴ λάσπη πού φτιάξανε τὰ βαρεῖά μας πέλματα. Ἐκεῖνα κυττοῦσανε θλιμμένα, μὲ μᾶτια κατὰστεγνα σὰν χάντρες.

Ἡ καρδιά μας σπάραξε. Ἐνα ἄορατο μαχαίρι τὴν ξέσχιζε κάθετα. Νιώσαμε ἀκράτητο ρίγος.

Ὁ Ἐωσφόρος μᾶς εἶδε καὶ χαμογέλασε. Πλησίασε σιγὰ καὶ μᾶς εἶπε: «Προσευχηθῆτε στοῦ Θεοῦ νὰ στείλει ψωμί στοὺς ἀνθρώπους. Ὅταν οἱ ἄνθρωποι χορτάσουν τὸ ψωμί, θ' ἀρχίσουνε νὰ τὸν δοξολογοῦνε».

Ἐμεῖς τὸν κυττάξαμε κατὰ πρόσωπο, ἀγριεμένοι, καὶ τοῦ ἀποκριθήκαμε: «Ἄδικα πασχίζεις μὲ τὴ θιωτικὴ μέριμνα, νὰ μᾶς θγάλεις ἀπ' τὴ μακαριότητα».

Ὁ Ἐωσφόρος κατάλαθε καὶ ἀποτραβήχτηκε. Ἔτσι, μείναμε μόνοι νὰ σκεφτώμαστε τὴ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Νὰ σκεφτώμαστε τὴν αἰωνιότητα. Φανταζόμαστε τὸν ἑαυτὸ μᾶς νὰ περιδιαβαίνει στὸν Παράδεισο, πλάι στὸν Παντοδύναμο καὶ νὰ εὐφραίνεται τὰ οὐράνια δῶρα. Ἐνα ὁμορφο ὄνειρο ἦρθε καὶ μᾶς τῦλιξε. Τὸ ὄνειρο τῆς ἀτέλειωτης μακαριότητας, πού θὰ μεταμόρφωνε τὴν ὑπαρξὴ μας.

Μείναμε μόνοι νὰ χαρῶμαστε τὸ ὄνειρο καὶ τὸ ὄραμα τῆς Παράδεισος.

Δὲν εἶχε καλὰ-καλὰ τελειώσει τὸ ὄνειρο ὅταν, ὁ Ἐωσφόρος, μᾶς πλησίασε καὶ πάλι. Μᾶς θρῆκε τυλιγμένους στὴν νεφέλη τῆς ἀπραξίας, νὰ κυττάζουμε τ' ἄστρα. Ἔσκισε τὸν αὐλο πέπλο καὶ μᾶς ἄρπαξε ἀπ' τὸ χέρι. Μᾶς ὠδήγησε στὰ πεδία τῶν μαχῶν, καὶ μᾶς ἔδειξε τοὺς σκοτωμένους. Χιλιάδες σκοτωμένοι, νὰ κείτονται στὸ χῶμα.

Ἡ παρουσία μας τάραξε τὸν ἀπλωμένο θάνατο. Ἀμέτρητα κοράκια ἀκροζυγία-στηκαν πάνω ἀπ' τὰ πτώματα.

Ἡ καρδιά μας σπάραξε. Δὲν ἀντέξαμε νὰ βλέπουμε τὰ παραμορφωμένα πρόσωπα καὶ τὰ δυαλυμένα σώματα. Νὰ βλέπουμε τὰ χυμένα μᾶτια καὶ τίς πρησμένες κοιλιές. Τὰ σκυλιὰ, νὰ χορταίνουν μὲ ἀνθρώπινες σάρκες. Δὲν ἀντέξαμε! Κλείσαμε τὰ μάτια μὲ φρίκη.

Ὁ Ἐωσφόρος χαμογέλασε καὶ πάλι. Πλησίασε ἄθόρυβα καὶ μᾶς ψιθύρισε:

«Προσευχηθήτε στο Θεό να μη σκοτώνονται οι άνθρωποι στους πολέμους. Να στείλει τους αγγέλους του να διώχνουν μακριά τις σφαίρες. Είναι Θεός και μπορεί να τ' κάνει. Μαζευτήτε, λοιπόν, και ύψωστε διαμαρτυρία στον Ουρανό να πάψει ο Θάνατος να εξουσιάζει τη ζωή».

Τόν ξανακυττάσαμε καλά-καλά και τόν ζυγιάσαμε απ' την κορφή ως τα νύχια. Παιζαίμε κάμποσες φορές γρήγορα και νευρικά τὰ ματόκλαδα. «Υστερα σφίξαμε τὰ δόντια. 'Εκείνος κατάλαθε και τ' έβαλε στα πόδια. Μήτε πού νιώσαμε πότε εξαφανίστηκε από μπροστά μας.

Σε λίγο μείναμε πάλι μόνοι, να σκεφτώμαστε την Παράδεισο. Και τ' όνειρο τής μακαριότητας μ' άς συνεπήρε και πάλι. Μ' άς τράβηξε απ' τη γής και μ' άς έφερε ψηλά ως τόν «Έβδομο Ουρανό. 'Εκεί, μ' άς έδειξε όλα τ' άσπίλεια τής γής και όλες τ' έξουσίες.

—«Όλα αυτά θ' είναι δικά σας, άν τ' επιθυμήσετε πολύ και άν ξαναγυρίσετε πίσω στο χ'ώμα, άκούσαμε μιά φωνή να μ' άς λέει:

Στρέψαμε τρομαγμένοι πρ' ός τ' μέρος τής φωνής, μ' άς δέν είδαμε τίποτα... Ξαναγυρίσαμε, ήρεμα, τ' όθλέμμα στα άσπίλεια και στις έξουσίες.

—Μη δειλιάζετε, λοιπόν! Ξανακούστηκε ή φωνή να λέει. Κατεβ'άτε στη γής και π'άρτε στα χέρια σας τ' έξουσίες. Κυβερνήστε τόν κόσμο με τούς δικούς σας νόμους. Βάλτε δικούς σας άρχοντες. Κάντε στρατό δικό σας. Κυβερνήστε τόν κόσμο με δικαιοσύνη. Σταματ'άτε να κυττάζετε τόν ουρανό. Προσκυνήστε τη γής, κυβερνήστε τόν κόσμο.

Στρέψαμε κατάχλωμοι στο μέρος τής φωνής. Τί ήταν τούτη ή φωνή; Νά ήταν θεϊκή φωνή ή φωνή άγγέλου. Ξάφνου είδαμε τόν Έωσφόρο να μ' άς χαμογελάει και πάλι. Καταλάθαμε την παγίδα και φωνάξαμε μ' όλη τη δύναμη τής φωνής μας: «Πίσω μ' άς Σατανά. Άδικα πασχίζεις να μ' άς θγ'άλεις απ' τη μακαριότητα. Τούς

μάθαμε τούς δολερούς σου τρόπους».

'Εκείνος κουλουριάστηκε, κουλουριάστηκε κι' έγινε άφαντος από έμπρός μας.

'Εμείς, φχαριστημένοι πιά πού ξεφύγαμε κι' απ' τούς τρεις πειρασμούς, μείναμε να γευόμαστε τ' όλυκό όραμα τής Παράδεισος.

★

Χρόνια και χρόνια πέρασαν και ό Έωσφόρος δέν ξαναφάνηκε. Κι' είμαστε σίγουροι π'ώς δέν θ' άναφανόταν πιά. Δέν είχε άλλον πειρασμό να μ' άς στείλει. 'Ετσι, ζούσαμε ήρεμα, ως τη στιγμή πού ήρθε τ' Πνεύμα τού Κακού και μ' άς μίλησε για τόν όμορφο κήπο με τ' χαμομήλι. Ήταν γλυκά τ' λόγια και γλυκειά ή γεύση τής μακαριότητας πού μ' άς πρόσφερε. Κανείς μας δέν κατάλαθε π'ώς ήταν παγίδα.

Κινήσαμε άμέριμοι. Κι' άμέριμοι φτάσαμε στον κήπο. Οί μικρούλες μαργαρίτες σκορπίζανε παντού τ' μεθυστικό άρωμά τους. Και μ' άς ρουφούσαμε ρουφούσαμε άχόρταγα. Ήτανε όμορφα έδ'ω και τίποτα δέν μ' άς τ'άραζε τ' νεύρα. Ή γεύση τού χαμομηλιού μ' άς έφερε γλυκόν ύπνο.

Σε λίγο, δέν άκούγαμε φωνές, ούτε φωνή έντός μας. «Όλα φαινόταν όμορφα, όμοια με παραμύθι. Ήτσι, σιγά-σιγά, ξεχάσαμε π'ώς γύρω μ' άς υπάρχουνε άνθρωποι. Τούς πεινασμένους πιά δέν τούς σκεφτόμαστε. Κι' όί πόλεμοι δέν μ' άς τρομάζαν. Για τούς κακούς άρχοντες δέν μ' άς έννοιαζε, ούτε για τούς άδικούς νόμους.

Οί άλλοι πού μ' άς θλέπανε, μ' άς λογαριάζανε πεθαμένους. Άνθρώπους δίχως θούληση και νεύμα. Όμως, έμεις γελούσαμε στην τόσο πλάνη. Κανείς τους δέν κατάλαθε τί δύναμι πού είχε τ' χαμομήλι.

Και ζούσαμε άδιάκοπα μέσα στον κήπο, μήτε ζωνταν'όι μήτε πεθαμέν'όι, να γευόμαστε τη γλυκειά γεύση από χαμομήλι.

ΝΙΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΝ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Κύριε Διευθυντά,

Στό τεύχος τοῦ Ἀπριλίου ὁ ἱατρός κ. Ἰ. Στασινόπουλος ἔδωσε μερικές ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιά τὸ Ἰνστιτούτο Ἐρησκειᾶς καὶ Ἱατρικῆς στήν Ἀγγλία. Καταθέτω καὶ ἐγὼ μερικές σχετικές πληροφορίες, τίς ὁποῖες ἀντλῶ ἀπὸ τὴν ἐξῆς ἀφορμή: ἓνα ζεῦγος νεαρῶν Ἑλλήνων ἐκπαιδευτικῶν μοῦ ἔστειλε ἀπὸ τὸ Ἐδιμβούργο τὸ περιοδικὸ Contact πού εἶναι ὄργανο τοῦ ἀνωτέρω Ἰνστιτούτου, καθὼς καὶ δύο ἄλλων παρεμφερῶν ὀργανισμῶν, τῆς Ποιμαντικῆς Ἐνώσεως τῆς Σκωτίας καὶ τῆς Ἐνώσεως Κλινικῆς Θεολογίας. Ὅπως βλέπει κανεὶς στό δελτίο ἐιδήσεων τοῦ τεύχους, καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ ὀργανισμοὶ ὀργανώνουν τακτικές συναντήσεις μεταξύ ἱερέων καὶ ἱατρῶν, καθὼς καὶ ποικίλες ἐπιτροπές ἐρεῦνης, σεμινάρια καὶ συμπόσια μαζί μὲ κοινωνικοὺς λειτουργοὺς καὶ ἀδελφὰς νοσοκόμους. Εἰδικὰ φροντιστήρια ὀργανώνονται διὰ τοὺς ἱερεῖς τῶν θεολογικῶν κολλεγίων ἐν συνεργασίᾳ μὲ ψυχιάτρους κ.λ.π. Εἰδικαὶ συνεργασίαι γίνονται μὲ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐπιτροπὴν Ὑγιεινῆς, τὴν Κρατικὴν Ἐπιτροπὴν Ἱατρικῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ μὲ τὴν Ἐταιρίαν τῶν Ἁγίων Λουκά, Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ.

Τὸ τεύχος τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ Contact εἶναι ἀφιερωμένο στό θέμα: Ὁ ἱερεὺς τοῦ νοσοκομείου. Ἐκτιθεῖνται αἱ ἀπόψεις ἱατρῶν, νοσοκόμων, ἀσθενῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν πού παρουσιάζουν διάφορες σπουδαῖες πλευρές καὶ ἀπόψεις τοῦ δυσκόλου αὐτοῦ προβλήματος.

Εἶθε αἱ σύντομοι αὐταὶ πληροφορίες νὰ χρησιμεύσουν εἰς ἐνίσχυσιν καὶ προώθησιν τῆς ἀναλόγου προσπάθειας πού γίνεται καὶ παρ' ἡμῖν καὶ διὰ τῶν «Ἀκτίων» καὶ διὰ τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱατρικῆς

Ψυχολογίας, καὶ Ψυχικῆς Ὑγιεινῆς.
Μὲ πολλὴν ἀγάπην
Β. ΕΡΑΣΤΟΣ

★

ΜΙΑ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Ἄγαπητές μου «Ἀκτίνες»,

Αὐτὲς τίς μέρες στὴ Θεσσαλονίκη εἶχαμε τὴν χαρὰν νὰ παρακολουθήσουμε τίς ἐργασίες τοῦ Α'. Εὐρωπαϊκοῦ Φοιτητικοῦ Σεμιναρίου Γεωπονικῆς καὶ Δασολογικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Πῆραν μέρος ἀντιπροσωπεῖες ἀπὸ 14 Εὐρωπαϊκὰ κράτη. Οἱ συγκεντρώσεις ὅλες ἔγιναν στὴν αἶθουσα τελετῶν τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου. Κάθε ἀντιπρόσωπος μιλοῦσε στὴν γλῶσσα του, ἂν δὲν ἐγνώριζε Ἑλληνικὰ ἢ Ἀγγλικά. Κάθε μέλος τοῦ Σεμιναρίου ἤκουε στὴ δική του γλῶσσα τὴν μετάφραση πού μεταδίδετο ἀπὸ εἰδικὴ συσκευή καὶ μετάφραστη. Δυὸ ἀξιόλογα σημεῖα πού μπορούσε νὰ διαπιστώσῃ κάθε προσκεκλημένος εἶναι τὰ ἐξῆς: Ἡ τάξη μὲ τὴν ὁποία διεξήχθησαν οἱ ἐργασίες τοῦ Σεμιναρίου καὶ τὸ πνεῦμα τῆς φιλίας καὶ ἐγκαρδιότητος πού ὑπῆρχε μεταξύ ὄλων τῶν συνέδρων. Ἦτο ἓνα Σεμινάριο πολιτισμένο καὶ ἀξιόλογο.

Ἡ ὀργανωτικὴ ἐπιτροπὴ εἶναι ἀπὸ τὴν Δασολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Εἰς τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν ἢ «Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωσις» Θεσσαλονίκης ὠργάνωσε στὴν μεγάλη αἶθουσα εἰδικὸ θραυνοὺ μὲ ἓνα μέρος χορωδιακὸ ἀπὸ τὴν παιδικὴν χορωδίαν τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων καὶ ἓνα μέρος μὲ προβολὴν ἐγχρωμῶν διαφανειῶν ἀπὸ τὸ «Ἅγιον Ὄρος».

Ἔτσι οἱ ξένοι μας ἔνοιωσαν μαζί μὲ τόσα ὠραῖα καὶ καλὰ κάτω ἀπὸ τὸν γαλάζιο μας οὐρανὸ καὶ τὴν παρουσίαν τῆς χριστιανικῆς μας συντροφιάς.

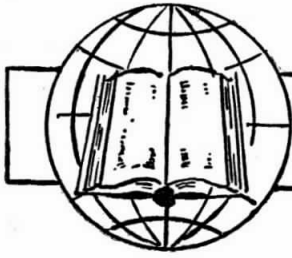
Καὶ αὐτὸ ἦτο ἐκτὸς προγράμματος. Ἦτο ὅμως ἓνα δεῖγμα ἀγάπης καὶ μιᾶς παρουσίας. Ἦτο ἓνα χρέος. Μακάρι ὅλα τὰ Σεμινάρια πού γίνονται στὴν Πατρίδα μας νὰ κλείουν μὲ μιᾶ τέτοια εὐκαιρία. Ἰσως αὐτὸ θὰ ἦτο μιᾶ μεγάλη προσφορά ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἑλλάδος καὶ μιᾶ θετικὴ συμβολὴ στοὺς καιροὺς μας.

Μετὰ τιμῆς

Α. ΦΩΤΕΙΝΟΣ

Θεσσαλονίκη

ΑΚΤΙΝΕΣ ΙΟΥΝΙΟΣ 1966

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΙΩΑΝΝΟΥ Β. ΜΕΝΟΥΝΟΥ: Γ. ΒΕΡΙΤΗΣ (1915-1948), Ἀθήναι 1965.

Τὸν περασμένο μῆνα κλείσανε 18 χρόνια ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Γ. Βερίτη (5. 5. 1948), τοῦ ὁποῦ τοῦ «50 χρόνια ἀπὸ τὴν γέννησή του» μᾶς θύμισε τὴν περασμένη χρονιά τὸ ἔργο τοῦ κ. Ἰ. Μενούνου γιὰ τὸν ἀξέχαστο ποιητὴ καὶ ἀγωνιστὴ. Εἶναι μιὰ ἐργασία συνθετικὴ, πολὺ προσεγμένη, μὲ ἀγάπη γραμμένη, ἡ καλύτερη βιογραφία ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸν Βερίτη. Ὁ συγγραφεὺς στὸν πρόλογό του λέει: «ἄρκετὰ μιλήσαμε γιὰ τοὺς ἥρωες, τοὺς ἁγίους, τοὺς γιγαντες τοῦ πνεύματος. Καιροὺς νὰ ἰδοῦμε κι' ἕναν συνάνθρωπό μας ποῦ, πλασμένους τὰ μέτρα μας, καὶ ὄντας πολὺ ἀνθρώπινος, μᾶς καλεῖ γιὰ μιὰν ἀνάβαση». Καὶ συνεχίζει σὰν ἐξομολόγησι: «Μὲ δυσπιστία Θωμᾶ ἄρχισα νὰ ἐρευνῶ τὸ θέμα «Γ. Βερίτη»... Ἀρχισα νὰ ψάχνω, νὰ σκαλίζω, νὰ ρωτῶ. Φίλοι καὶ γνωστοὶ τοῦ ποιητῆ, πεζὰ καὶ ποιήματά του, δημοσιευμένα καὶ ἀδημοσίευτα, ὠλοκληρωμένα ἢ πρόχειρα, σημειώσεις καὶ ἐπιστολές, γραπτὰ ἄλλων γι' αὐτὸν, ὄλοι καὶ ὅλα ἀποτέλεσαν τὶς ἐτερόκλητες—καὶ γι' αὐτὸ (μὲ τὴν «διασταύρωση πληροφοριῶν») ἀξιόπιστες—πηγές μου... Κι' ἔδιωξαν τὴν δυσπιστία μου. Γιατὶ εἶδα ὅτι ὁ Βερίτης ζῆ. Ὅχι μόνο ἐπειδὴ τραγουδοῦν λίγοι ἢ πολλοὶ τὰ τραγούδια του ἢ ἐπειδὴ ἄλλοι τὸν θυμοῦνται. Ἀλλὰ γιατί τὸ ἔργο του τὸ πεζὸ καὶ, πῶς πολὺ ἴσως, τὸ ποιητικὸ ἀναδίνει σ' ἡμῶν πνοὴ τοιαύτης ἐπικαιρότητος καὶ, τὸ κυριώτερο, γιατί ζῆ ἀκόμη στὴ ζωὴ ἢ ἀνθρώπων ποὺ τὸν γνώρισαν καὶ τοὺς ἐπηρεάζει ἀκόμη. Κι' αὐτὰ δὲν θὰ μπορούσε νὰ τὰ κάνῃ ἢ μνήμη ἑνὸς ψεύτικου ἢ λειψοῦ ἀνθρώπου».

Μὰ ὁ Βερίτης ἦταν ἕνας ὠλοκληρωμένος ἀνθρώπος, ὅπως ἀναδίδεται μέσα ἀπὸ τὰ πολύμορφα ντοκουμέντα ποὺ κατακλύζουν τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἰ. Μενούνου. Στὸ πρῶτο μέρος μετὰ τὴ γενιά του καὶ τὰ παιδικὰ του χρόνια, μᾶς παρουσιάζει τὸν χαρακτήρα καὶ τὴ δράσι του. «Δυνατός. Αὐτὴ εἶναι, πιστεύω, γράφει, ἡ λέξις ποὺ τὸν χαρακτηρίζει συνολικὰ. Δυνατός στὴν ἀκλόνητη ἀποφασιστικότητά του, στὸ πλούσιο γέλιο του, στὴν μαχητικότητα,

στὴν ὑποχώρησι. Γιατὶ ἤξερε νὰ ὑποχωρῆ, νὰ ὑποτάσσεται—ὅταν ἔπρεπε. Ὑποτασσόταν. Χωρὶς αὐτὸ νὰ τὸν ἐμποδίζῃ νάχη δικές του ἀπόψεις. Καὶ νὰ τὶς ὑποστηρίξῃ σταθερὰ ὅταν τὸ ἔκρινε ἀναγκαῖο». Ἀντικειμενικὸς ὁ βιογράφος του δὲν ἀποσιωπᾷ καὶ τὰ ἐλαττώματα τοῦ ποιητοῦ. «Δὲν εἶχε ἐλαττώματα; εἶχε, σημειώνει. Ὁμορφίη μὲ τὴ δύναμη καὶ τὴν σταθερότητά του ἦταν μιὰ ἐπιμονὴ ποὺ ἔφτανε ἐνίοτε μέχρι τὶς ὀργισμένες φωνές καὶ τὶς ἰσχυρές ἀντιρρήσεις πρὸς τοὺς ἀνωτέρους. Ἐξ ἄλλου δὲν ὑπολόγιζε ὅσο θάπρεπε τὶς γνώμες τῶν μικροτέρων, μὲν τοῦ πρόθυμα τοὺς συμπαραστεκόταν καὶ ὀλόψυχα τοὺς βοηθοῦσε σὲ ἐπιστημονικὰ ἢ πνευματικὰ γενικότερα θέματα. Ἐκεῖνος ὁμῶς ποὺ ἔκανε τὴν αὐστηρότερη κριτικὴ στὰ ἐλαττώματα αὐτὰ ἦταν ὁ ἴδιος».

Τὰ πολυποίκιλα χαρίσματα τοῦ Βερίτη καὶ ἡ πλατεῖα μὲρῶσις του τὸν ἔσπρωξαν σὲ μιὰ πολύμορφη δραστηριότητα, ποὺ πλατεῖα παρουσιάζει στὸ ἔργο του ὁ κ. Ἰ. Μ. Αἰ «Ἀκτίνες» καὶ ἡ ἐβδομαδιαία θρησκευτικὴ ἐφημερὶς «Ζωὴ» ἔγιναν τὰ κίνητρα γιὰ νὰ γράψῃ καὶ δημοσιευθοῦν ὅσο ζούσε ἢ ἀργότερα δυόμισι ἑκατοντάδες ποιήματα, πεντακόσιες σελίδες ἐπιστημονικὰ ἄρθρα καὶ μελέτες καὶ δεκάδες ἄλλα ἄρθρα γύρω ἀπὸ ἐπίκαιρα θέματα ἢ μορφές τῆς ἐβραϊκῆς καὶ χριστιανικῆς ἱστορίας. Παράλληλα μιλοῦσε σὲ συγκεντρώσεις, νέων συνήθως, ἐνέπνεε τὴν χριστιανικὴ φοιτητικὴ κίνησι, δούλευε γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀφύπνισι τοῦ λαοῦ, μάλιστα στὰ χρόνια τοῦ δευτέρου πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς. Ἀνάγλυφα, βῆμα πρὸς βῆμα, ἀπὸ ἐπιστολές, σημειώματα, ποιήματά του παρακολουθοῦσε στίς σελίδες τοῦ «Γ. Βερίτη» τοὺς πνευματικούς του ἀγῶνας ἐναντίο τῆς σαπίλας, θαυμάζουμε τὴν μαχητικότητά του, ἀπολαμβάνουμε τὰ πνευματικὰ συστήματα, ποὺ ἄμορφα σχολιάζει ὁ κ. Ἰ. Μενούνος.

Στὸ ἴδιο στυλ, στὸ δεύτερο μέρος τοῦ ἔργου του ὁ συγγραφεὺς, μὲ ἄφθονες παραθέσεις ἀπὸ τὸ ποιητικὸ, λογοτεχνικὸ καὶ δοκιμογραφικὸ ἔργο τοῦ Βερίτη, μᾶς τὸν παρουσιάζει σὰν λογοτέχνη, ποιητὴ, σατιρικὸ, πεζογράφου, σχολιάζοντας τὸ ἔργο του. Λέει: «Ἄνοιξε δρόμο ὁ Βερίτης. Τόσο στὴν πεζογραφία ὅσο καὶ, κυρίως, στὴν ποίησι. Ἡ διαφορὰ του ἀπὸ ὄσους, πρὶν

ἀπ' αὐτόν, ἀσχολήθηκαν πολὺ μὲ θρησκευτικὰ θέματα εἶναι τούτη: κανεὶς δὲν ἔζησε σὰν κι' αὐτόν τὴν χριστιανικὴ ζωὴ, δηλαδὴ ἀπολύτως ἐνσυνείδητα, μὲ μαχητικότητα, μὲ πλήρη ἀφιέρωση. Βιώματα ποὺ μᾶς ἔδωσε τὸν στίχου του. "Ἐτσι μπαίνει «ἡ ποίηση στὴ ζωὴ μας», θγαλμένη πάλι ἀπὸ μιὰ μεγάλη ζωὴ. Στὴ συνέχεια ἀναλύει τὰ θέματα ποὺ ἰδιαίτερα ἀπασχόλησαν τὸν ποιητὴ, ὑπογραμμίζοντας περισσότερο τὴν ἐναλλαγὴ τῶν δύο κόσμων. «Ἡ ἐναλλαγὴ τῶν δύο κόσμων ἢ ἀδιάκοπη, τοῦ γήϊνου κόσμου καὶ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ φθαρτοῦ καὶ τοῦ αἰωνίου, τοῦ Ἐδῶ καὶ τοῦ Ἐκεῖ εἶναι τὸ «μοτίβο» ποὺ ἐπανέρχεται συχνὰ στοὺς στίχους τοῦ Βερίτη. Πλεγμένη ἦταν γι' αὐτόν ἡ ζωὴ τούτη μὲ τὴν ἄλλη, ἀξεχώριστες ἀπὸ τὴν παιδικὴ του ἡλικία ὡς τὴν ἀρρώστειά του. Σὲ περισσότερα ἀπὸ τριάντα ποιήματα κάνει αὐτὴ τὴ μεταφορὰ, μιμούμενος τοὺς ὑμνογράφους τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ κι' ἐκεῖνοι εἶχαν πρότυπο τὸν Διδάσκαλον καὶ τὴν φράση του: «Καταβάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ» ὄχι γιὰ νὰ κάνετε Φυσικὴ ἢ φυσιολατρία, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀνυψωθῆτε ἄμεσα στὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ».

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Μενούνου γιὰ τὸν «Γ. Βερίτη», γραμμμένη σὲ ὕφος δυνατὸ, συναρπαστικὸ, κάποτε καὶ λίγο ἐπιτηδευμένο, χρησιμοποιώντας πολὺ τὸ πλούσιο ὕλικό ποὺ συγκέντρωσε γιὰ τὸν ἀείμνηστο ποιητὴ, μᾶς τὸν ζωντανεῖ, μὲ ἕνα ἁμορφο καὶ ἰδιότυπο τρόπο. Ἴσως θὰ θέλαμε μιὰ περισσότερη ἐπεξεργασία, περισσότερη ἀφομοίωσι τοῦ ὕλικου ἀπὸ τὸ βιογράφο, ἀλλὰ καὶ ἔτσι τὸ ἔργο τοῦ κ. Ἰ. Μενούνου εἶναι πολὺτιμο, ἕνα ἀξιόλογο ντοκουμέντο γιὰ τὸν μελετητὴ τοῦ Βερίτη, μὰ καὶ γενικώτερα τοῦ νεοελληνικοῦ χριστιανικοῦ κινήματος στὴν Πατρίδα μας.

Ι. Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ

★

Ἡ ζωντανὴ παρουσία τοῦ Θεοῦ στὴν ἀνθρώπινη πορεία εἶναι ἀναμφισβήτητη. Μόνο, ποὺ ἡ δικὴ μας δυσπιστία ὑψώνει τὸ παραπέτασμα τοῦ ὀρθολογισμοῦ καὶ κρύβει ἀπ' τὰ μάτια μας τὴν ὑπερλογικὴ ὄραση. Νεκρώνει τὴ διαίσθηση τοῦ πνευματικοῦ μας ἑαυτοῦ. Κι' αὐτὸ εἶναι ποὺ μᾶς ὀδηγεῖ στὴν ἀπιστία. Δὲν πιστεύομε ἢ ἀμφισβάλουμε, ὄχι γιατί θεβαιωθήκαμε γιὰ τὴν ἀνυπαρξία τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ γιατί νεκρώσαμε τὰ πνευματικὰ μας αἰσθητή-

ρια. "Ἐτσι διώχνουμε τὶς δημιουργικὲς ἀνησυχίες καὶ ζοῦμε τὴν αὐθυποβολὴ τοῦ ἀρνητικοῦ μᾶς ἐγώ. Ἀναντίρρητα, πρᾶξι στρουθοκαμηλισμοῦ. Ἀλλὰ ὁ στρουθοκαμηλισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι τὸ γνώρισμα τοῦ ζώντος ἀνθρώπου.

Ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνεξάρτητη καὶ πέρα ἀπ' τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ. Τὴν ἀναγνωρίζουμε στὴν κάθε λεπτομέρεια τῆς ζωῆς μας ὅταν πορευόμαστε ἀδέσμευτοι ἀπὸ ἀνθρωπολογικοὺς ἐπιρροασμούς. Τὴν γευόμαστε σὰν προσωπικὴ ἐμπειρία.

Ὁ Μ. Β. Σλινκ στὸ βιβλίον του «Ὁ Θρίαμβος τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον» (Θεσσαλονίκη 1965) μᾶς μιλάει γι' αὐτὴν, ἀκριβῶς, τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ ὅπως τὴν ἔζησε ὁ ἴδιος στὴ δράση καὶ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν προβλημάτων τῆς «Εὐαγγελικῆς Ἀδελφότητος τῆς Μαρίας Ντάρμστατν». Τὰ ἀναρίθμητα γεγονότα ποὺ ἀναφέρει ἀπ' τὴν ζωὴ τῆς «ἀδελφότητος» μᾶς βοηθοῦν νὰ ὀδηγηθοῦμε στὴν ὑπερλογικὴ ὄραση τοῦ ζώντος Θεοῦ.

★

«ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ» τῆς Ἀλεξάνδρας Α. Πάρις, προσκυνητριάς καὶ τὸ «ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟΝ» εἶναι δύο ποιητικὲς συλλογές, ποὺ τὸ κοινὸ χαρακτηριστικὸ τους εἶναι ὅτι γράφτηκαν ἀπὸ δύο κοπέλλες, ποὺ σὰν μόνα ἐφόδια ἔχουν τὴν γνήσια μεταφυσικὴ πίστη καὶ τὸ πηγαῖο ποιητικὸ ταλέντο. Ἡ δευτέρη μάλιστα ἀκολουθώντας τὴν παράδοση τῶν βυζαντινῶν ἐκκλησιαστικῶν ποιητῶν δὲν βάζει τὸ ὄνομά της στὴ συλλογὴ. Τὸ προλογικὸ σημείωμα μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ ποιήτρια «δὲν γνωρίζει, ἢ μὴ στοιχειώδη μόνον γράμματα». Κι' ὁμως ἡ ποιητικὴ εὐαισθησία, τὸ γνήσιο ταλέντο καὶ ἡ σωστὴ κοσμοθεωρικὴ τοποθέτηση εἶναι φανερά σ' ὅλα τὰ ποιήματα. Τὸ ἴδιο καὶ στὴ συλλογὴ «Τὰ τραγούδια τῆς ψυχῆς μου». Κάτι ποὺ φανερώνει τὴ δύναμη τοῦ μεταφυσικοῦ «πιστεύω». Καὶ ποὺ λείπει ἀπ' τοὺς περισσότερους «σύγχρονους» ποιητῆς.

ΝΙΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Μηνιαῖον Περιοδικὸν «ΑΚΤΙΝΕΣ». Ἐκδόσις Χριστιανικῆς Ἐνώσεως «Ἀκτίνες». Γραφεία: ὁδὸς Ἀκαδημίας 45, Ἀθήναι 135 (Τηλ. 624-233). — Θεσσαλονίκης: Ἀγίας Σοφίας 39. — Ὑπεύθυνος: Γ. Δ. Ἱατρίδης, κατοικία Ἀριστοφάνους 10 Ἀθήναι (114). Ἐτήσια συνδρομὴ δρχ. 70, ἔξωτ. \$ 5. Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται.

«ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ ΑΓΩΓΗΣ»

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ

«ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ»

Ἀνθέων 16. Πλατ. Εὐκαλύπτων-Ψυχικό. Τηλ. 673-855.

◆ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΝ ◆ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ◆ ΓΥΜΝΑΣΙΟΝ ◆ ΛΥΚΕΙΟΝ

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

◆ Ἀρ. Ἀ. Ἀσπιώτη: *ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ*

Τιμὴ δραχ. 20

◆ Ἀρ. Ἀ. Ἀσπιώτη: *ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ*

Τιμὴ δραχ. 25

◆ Ἀρ. Ἀ. Ἀσπιώτη: *ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ*

Τιμὴ δραχ. 20

◆ Ἀθ. Παπακωνσταντίνου: *Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ*

Τιμὴ δραχ. 20

◆ Α. Isambert: *ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ*

Τιμὴ δραχ. 30

Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ εἰελοπωλεῖα.

Κεντρικὴ διάθεσις τευχῶν καὶ παραγγελίαι: Γραφεῖα Περιοδικοῦ «Ἀκτῖνες»,

Ἀκαδημίας 45, Ἀθήναι 135, τηλ. 624-233.

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

Διευθυντής ό Ψυχίατρος ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

	Δρχ.	Δολ.
1. Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ..... (έξηνητλήθη)		
2. Α' Η ΚΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ..... (Β' έκδοσις)	15	1
3. Β' Ο ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ (έξηνητλήθη)		
4. Γ' Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ..... (Β' έκδοσις)	15	1
5. ΤΑ ΑΙΣΘΗΜΑΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΟΤΗΤΟΣ (Β' έκδοσις)	25	2
6. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ (έξηνητλήθη)		
7. Η ΥΓΕΙΑ, Η ΑΣΘΕΝΕΙΑ ΚΑΙ Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ..... (έξηνητλήθη)		
8. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ (έξηνητλήθη)		
9. Ο ΕΦΗΒΟΣ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΖΩΗ..... (έξηνητλήθη)		
10. René Biot: Η ΥΓΕΙΑ ΜΑΣ, Μ ε τ . Δ. Ε. Χαροκόπου..... (έξηνητλήθη)		
11. Guy Jacquin: ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ. Μετάφρ. 'Ελένης Χ. 'Ολιδιέρη (έξηνητλήθη)		
12. Igor A. Caruso: ΨΥΧΑΝΑΛΥΣΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ, Μεταφρ. 'Αθ. Καραντώνη (έξηνητλήθη)		
13. Pierre Dufoyer: Η ΨΥΧΗ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, Μετάφρ. Βάσωσ Νομικού (έξηνητλήθη)		
14. Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΗΣ ΚΟΣΜΟΣ (έξηνητλήθη)		
15. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. 'Ελ. 'Ολιδιέρη καί Β. Νομικού, τόμος Β'. (έξηνητλήθη)		
16. Jean Lhermitte: Ο ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ ΚΑΙ Η ΣΚΕΨΙΣ, Μετάφρ. Δ. Ε. Χαροκό- που (έξηνητλήθη)		
17. Gilbert Robin: Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΚΩΝ ΕΞΕΩΝ ΣΤΟ ΠΑΙΔΙ, Μετάφρ. 'Ελ. 'Ολιδιέρη καί Β. Νομικού, τόμος Α' (έξηνητλήθη)		
18. ΕΦΗΒΕΙΑ (έξηνητλήθη)		
19. 'Ελένης Χ. 'Ολιδιέρη Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ 20 2	20	2
20. Dr. Etienne de Greeff: ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΜΑΣ ΚΙ ΕΜΕΙΣ, Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαρο- κόπου. (έξηνητλήθη)		
21. ΑΠΟ ΤΗΝ ΣΦΑΙΡΑΝ ΤΟΥ ΑΡΡΩΣΤΟΥ ΨΥΧΙΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ 20 2	20	2
22. ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ 25 2	25	2
23. ΠΡΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΙΝ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ (έξηνητλήθη)		
24. Η ΕΦΗΒΟΣ ΚΟΡΗ ΚΑΙ ΤΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ 15 1	15	1
25. Eva Firkel: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΕΠΡΩΜΕΝΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ. Μετάφρ. Μαίρης Β. Κωτσπούλου (έξηνητλήθη)		
26. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟ ΑΛΛΟ ΦΥΛΟΝ 20 2	20	2
27. "Αννας Πιπινέλη-Ποταμιάνου: Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΩΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΟΓΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ (έξηνητλήθη)		
28. Dr. Paul Tournier: ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΕΙΟΝ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ, Μετάφρ. Δημ. Ε. Χαροκόπου. (έξηνητλήθη)		
29. A. Isambert: Α', Ο ΠΡΩΤΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ 25 2	25	2
30. Π. Μελίτη: ΓΙΑ Ν' ΑΝΟΙΞΗ Ο ΔΡΟΜΟΣ 30 2	30	2
31. A. Isambert: Β', ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΑΠΟ ΕΝΟΣ ΕΩΣ ΕΞ ΕΤΩΝ 25 2	25	2
32. A. Isambert: Γ', ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ 30 2	30	2
33. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ ΜΟΥ 20 2	20	2
34. ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΜΟΥ 60 3	60	3
35. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ 15 1	15	1
36. Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ 15 1	15	1
37. Η ΨΥΧΙΚΗ ΩΡΙΜΟΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ 30 2	30	2
38. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ 20 2	20	2
39. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ 25 2	25	2
40. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΨΥΧΙΚΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΣ 25 2	25	2
41. ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ Η ΜΟΡΦΩΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ 15 1	15	1
42. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΓΝΙΔΙ 25 2	25	2
43. Η ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ 30 2	30	2
44. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΦΩΤΙΣΙΣ 30 2	30	2
45. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΣ 30 2	30	2
46. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ 30 2	30	2
47. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΤΟΥ ΖΩΗ 20 2	20	2
48. ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ 25 2	25	2
49. ΤΑ ΑΝΩΜΑΛΑ ΚΑΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ 30 2	30	2
50. Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ 30 2	30	2
51. ΤΑ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΙΔΙΑ 25 2	25	2
52. 'Αθ. Παπακωνσταντίνου: Η ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ 20 2	20	2
53. ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ 25 2	25	2
54. ΤΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ 15 1	15	1